

Dokument nr. 5

(2002–2003)

**Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning
om virksomheten i tiden 1. januar – 31. desember 2002.**

REGISTER

	Side
Innledning	5
Generelle spørsmål	7
Saker behandlet ved ombudsmannens kontor	12
Verneplikt, utskrivning, rulleføring	12
Innkalling, fremmøte, fritaking, utsettelse	12
Beordring, overføring, forflytning, frabeordring, dimittering, tilbakeføring i grad	15
Vervede og kvinnelige soldater	15
Uniformer, personlig utstyr, erstatning for tap av materiell	16
Underbringelse, transport, forlegningsforhold, hjemmeboerstatus	16
Kosthold	17
Tjenesteforhold, sikkerhetsklarering, tjenestebevis	17
Permisjoner	17
Tillitsmannsordningen	17
Godtgjørelser – økonomiske forhold	18
Sykesaker	18
Sosiale saker	19
Forsvarets skolevirksomhet	22
Befalssaker	30
Sivilt personell	38
Befaringer og informasjonsbesøk	44
Vedlegg/instruks	47

Dokument nr. 5

(2002–2003)

Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar – 31. desember 2002.

Til Stortinget:

INNLEDNING

Årsrapporten gis i henhold til instruks fra Stortinget.

Ombudsmannsnemnda skal etter formålet bidra til å sikre de almenmenneskelige rettigheter for Forsvarets personell og behandle sakstema av prinsipiell karakter eller som har almen interesse. Sakene for nemnda forberedes av Ombudsmannen. Det vises til rapportens del «GENERELLE SPØRSMÅL».

Under rapportens del «SAKER BEHANDLET VED OMBUDSMANNENS KONTOR» er omtalt enkelte klagesaker til illustrasjon av ofte forekommende sakstema. Slike konkrete klagesaker behandles fortløpende ved Ombudsmannens kontor. Konkrete klagesaker fremmes fra enkeltpersoner, tillitsvalgte organer og tjenestemannsorganisasjoner.

Et nytt datasystem – Forsvarets informasjonssystem FIS BASIS – er under etablering ved Ombudsmannens kontor.

Etter vedtak i Stortinget høsten 2001 består ombudsmannsnemnda i perioden 1. januar 2002 -31. desember 2005 av:

Ombudsmann Dagfinn Hjertenes, Florø/Oslo
Marie Brenden, Lillehammer
Ivar Johansen, Oslo
Rune Kristiansen, Son
Karen-Margrethe Mjelde, Sandnes
Gretha Evelin Thuen, Svinndal
Inge Wold, Råde

Personellsituasjonen ved Ombudsmannens kontor har vært anstrengt over lang tid grunnet sykefravær m.m. og tidvis har kontoret vært uten sekretærbetjening. For øvrig er ombudsmannen sykemeldt fra 28.10.02.

Under ombudsmannens fravær er avdelingsdirektør Egil H. Nilsen stedfortredende ombudsmann.

Ombudsmannsnemnda har i 2002 holdt møter slik:

25. februar

29. mai

1. oktober

I tillegg har nemnda i 2002 foretatt befaringer ved militære tjenestesteder slik:

1. Stasjonsgruppe Banak
2. Finnmark regiment, Garnisonen i Porsanger
3. Garnisonen i Sør-Varanger
4. Ramsund orlogsstasjon
5. Andøya flystasjon
6. FKN Reitan
7. Bodø hovedflystasjon

Det vises til nemndas rapporter fra befaringene senere i denne innberetning.

Rapporter er foreløpig ikke fremlagt etter befaringer ved følgende militære tjenestesteder:

Ramsund orlogsstasjon, Andøya flystasjon, FKN Reitan og Bodø hovedflystasjon.

Ombudsmann Dagfinn Hjertenes som ledet befaringene vil ferdigstille rapportene for nemnda og fremme disse for de aktuelle etater i første omgang. Disse befaringsrapportene vil bli inntatt i nemndas årsinnberetning for 2003.

Stortingets ombudsmannsordning for personell i Forsvaret har i 2002 hatt 50-års jubileum, etter at Stortinget 21. april 1952 vedtok enstemmig å etablere ombudsmannsordningen.

Ombudsmannsnemndas første møte ble holdt 24. september 1952, og på samme dato i 2002 ble dagen markert i Oslo Militære Samfunds Selskapslokaler, med deltakelse av Stortingets president, stortingsrepresentanter, Forsvarets politiske og faglige ledelse, samt representanter fra ulike institusjoner.

Jubileumboka «Fra norsk merkeår til internasjonal merkevarer: Ombudsmannen for Forsvaret 1952 – 2002» ble utgitt og presentert på markeringsdagen av forfatteren Kjell Arne Bratli.

Ombudsmannsordningen for det norske Forsvarets personell har også i 2002 blitt viet oppmerksomhet fra andre land som vurderer å innføre en lignende ombudsmannsordning.

Nemnda har i år som tidligere vært representert på Landskonferansen for tillitsvalgte i Forsvaret. Ombudsmannen og avdelingsdirektøren har som vanlig gitt orientering om ombudsmannsordningen ved mange av de kurs for tillitsvalgte som er avholdt ved forskjellige avdelinger. Orienteringer om ombudsmannsordningen overfor befal har i 2002 funnet sted ved orientering i enkelte møter med personellorganisasjonenes representanter under nemndas befaringer.

Sammendrag av nemndas anbefalinger

Under temaet tillitsmannsordningen i Forsvaret har nemnda avgitt merknader til et utkast til nytt TMO-reglement. Nemnda har spesielt gitt uttrykk for at Ombudsmannens adgang til å delta som observatør på tillitsvalgtes møter bør utvides til å gjelde Ombudsmannsnemnda.

Under temaet velferdstjenesten anser nemnda det viktig at sivilt/militært kultursamarbeid forankres på ledelsesnivå.

Nemnda forutsetter at en eventuell omorganisering av bibliotekstjenesten og artisttilbudet ved de ulike velferdsarrangementer vurderes kostnadseffektivt, slik at selve omorganiseringen ikke medfører en utilsiktet svekkelse av bibliotekstjenesten (velferdsbibliotekene) og artisttilbudet.

Nemnda legger stor vekt på at omorganiseringen av Forsvaret ikke må medvirke til at velferdstilbud til soldatene svekkes.

Under temaet voksenopplæring vil nemnda anbefale at VOs budsjett opprettholdes på et nivå som sikrer at undervisningstilbudene oppleves som en reell kompensasjon for det studie- og opplæringstap militærtjenesten medfører. På denne måten mener

nemnda at budsjettmidlene fortsatt bør disponeres og fordeles som øremerkede midler fra sentralt hold, slik at samordnede undervisningstilbud blir sikret nødvendig økonomisk oppfølging.

Nemnda vil anta at den videre restrukturering av Forsvaret kan medføre behov for å anvende VO personellmessige ressurser til ytterligere opplæringstiltak blant det tilsatte personell. Nemnda vil derfor advare mot organisasjonsmessige endringer som kan redusere mulighetene for slik fleksibel anvendelse av VO-ressursene.

Etter nemndas mening synes det aktuelt å utvide muligheten for større anvendelse av Forsvarets VO-tjeneste i Forsvarets ordinære skolevirksomhet som befalsskoler, fagskoler etc., i den utstrekning det ikke går utover soldatenes interesser.

Nemnda vil anbefale at det vurderes nærmere om VO-tilbud kan presenteres for vernepliktige før de møter til rekruttskole, slik at personellet kan planlegge bedre før tjenestestart.

Under temaet helseforhold er nemnda av den mening at forebyggelse av forfrysningsskader må vektlegges sterkt, og ved spesielle avdelinger hvor forfrysningsskader oftere synes å forekomme bør spesielle tiltak vurderes.

Under temaet Helse – Miljø – Sikkerhet ser nemnda alvorlig på narkotikaproblematikken i samfunnet generelt og finner det i likhet med Forsvarets narkogrupper uheldig at tilstedeværelsen av «voksenpersoner» er blitt svakere utenfor ordinær tjenestetid.

Nemnda finner det viktig at Forsvaret følger utviklingen for å vurdere iverksettelse av nødvendige tiltak.

Under temaet statushevende tiltak for vernepliktige har nemnda opprettholdt det syn som ble gitt fra den forrige ombudsmannsnemnd i årsberetningen for 2001, hvor nemnda tillot seg å anbefale innføring av en ordning med bonus for gjennomført første-gangstjeneste.

GENERELLE SPØRSMÅL

Klagesaker

I flere saker preget av juridiske spørsmål har ombudsmannsordningen på mange måter vist seg som et reelt og tidsbesparende alternativ til domstolsbehandling.

Senere i innberetningen er omtalt enkelte klagesaker til illustrasjon av ofte forekommende sakstema. Ombudsmannen har i 2002 behandlet 101 registrerte klagesaker mot 87 saker året før.

I tillegg er løst et stort antall tvistesaker ved uformell kontakt med partene uten at ordinær saksregistrering har funnet sted. En nærmere gjennomgang av klagesakene som er avsluttet i 2002 viser at avgjørelsen er endret i favør av klageren i 36 % av klagetilfellene. Medholdsandelen er omtrent som gjennomsnittet for de senere år. Samtlige klagesaker behandles av ombudsmannens avdelingsdirektør.

Nemnda finner særlig å bemerke at det i gruppen «sosiale saker» som omfatter botillegg og andre former for sosiale stønader fortsatt er et forholdsvis lavt antall klagesaker.

Dette antas å ha sin forklaring i at de avdelingsvise sosialkonsulenter/velferdskontorer, sammen med Velferdsavdelingen i FO, utøver et godt og betryggende skjønn ved behandlingen av menneskenes sosiale problemer.

Antallet klager fra befalskorpset har de senere år ligget mellom 20 og 30 klager pr. år. I 2002 har Ombudsmannen behandlet 21 registrerte klager fra befallet.

Nemnda har med tilfredshet merket seg at omstillingen og nedbemanningen i Forsvaret hittil ikke har medført et særlig økende antall skriftlige klagesaker. Det er heller ingen stor økning i antallet klager fra det sivile personell i Forsvaret.

Nytt reglement for tillitsmannsordningen i Forsvaret (TMO)

Nemnda har i brev til Forsvarsdepartementet avgitt merknader til innstilling fra «Utvalget for helhetlig vurdering av TMO» datert 7.11.01, og i denne forbindelse har nemnda merket seg at utvalget på alle viktige punkter er enstemmig i sine anbefalinger.

Nemnda har for øvrig avgitt merknader til et utkast til nytt TMO-reglement.

Når det gjelder forflytting eller utskifting av en tillitsvalgt er det i utkastet foreslått innført en ny ordning med klageadgang til Klagenemnda for disiplinærsaker.

Ombudsmannsnemnda finner den foreslåtte klageordning naturlig.

Ombudsmannsnemnda forutsetter at den foreslåtte klageordningen ikke medfører noen innskrenkelse av Ombudsmannens adgang til å foreta en etterfølgende vurdering av saksbehandlingen på Stortingets vegne, tilsvarende for øvrige saker hvor overordnede forvaltningsorgan (herunder Klagenemnda for disiplinærsaker) treffer endelige forvaltningsavgjørelser.

Ombudsmannsnemnda har spesielt gitt uttrykk for at Ombudsmannens adgang til å delta som observatør på tillitsvalgtes møter bør utvides til å gjelde Ombudsmannsnemnda.

Omorganisering av Vernepliktsverket

Vernepliktsverket er etter Stortingets behandling av St.prp. nr. 45 (2000–2001) omorganisert i 2002. Vernepliktsverkets tidligere regionale avdelinger i Oslo, Bergen, Trondheim, Kristiansand, Harstad og Hamar er nedlagt, og fra 1. august 2002 er det etablert et sentralt Vernepliktsverk med felles vernepliktsforvaltning på Hamar.

VPV har regionale klassifiseringsenheter i Hamar, Oslo, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Harstad. VPVs oppgaver og ansvar ble overført til nye VPV, med flere nye oppgaver. Blant de nye oppgavene ble ansvaret for rulleføring og mobiliseringsdisponering overført pr. 1. august 2002. Dette gjelder vernepliktig og utskrevet befall i Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret, samt mobiliseringsdisponering av sivile som tjenestegjør i Forsvaret. Samtidig fikk VPV ansvaret for rulleføring av vernepliktig akademisk befall, samt ansvaret for avtapping av alt personell etter avtjent verneplikt. VPVs nye organisasjon skal ivareta ansvaret for å føre kontroll med personell som har vært og er aktuell til internasjonal tjeneste, herunder registerkontroll i forbindelse med internasjonal tjeneste. I tillegg skal de regionale klassifiseringsenhetene i VPV koordinere rekrutteringsvirksomheten for Forsvaret i hver sin region.

VPV overtok 1. januar 2002 ansvaret for innkalling til grunnleggende befalsutdanning. Opplæringskontoret for Forsvaret, som koordinerer forvaltningen av lærlinger, ble i løpet av 2002 overført og fullt integrert i VPVs nye organisasjon.

De oppgaver VPV har fått ansvaret for, ble før omorganiseringen i 2002, utført av 34 rulleførende enheter innen Forsvarets fredsorganisasjon med en stillingsramme på ca. 320 stillinger. VPVs nye organisasjon har en total stillingsramme på 172 stillinger for å utføre de samme oppgavene.

Samtidig med at nye oppgaver blir overført, har VPV fortsatt hatt ansvaret for å innrulle og klassifi-

sere utskrivningspliktige samt fordele og kalle inn uøvde tjenestepiktige til førstegangstjeneste, samt å kalle inn øvde mannskaper til repetisjonstjeneste. Utdanningsavdelinger i Forsvaret har fått mannskaper levert i henhold til rekvisisjoner. Dette gjelder både for førstegangstjeneste og repetisjonstjeneste.

På grunn av omorganiseringen i VPV med overtakelse av nye oppgaver har overføringen av mannskaper til HV og politireserven blitt utsatt noe i forhold til opprinnelig plan. Dette arbeidet vil bli gjennomført i virksomhetsåret 2003. På samme måte har den store omorganiseringen av både VPV og Forsvaret generelt medført at mobiliseringsoppkjøret for den nye krigsstrukturen er blitt noe forsinket. Mobiliseringsoppkjøret forventes å være ferdig i løpet av første kvartal 2003.

VPV vil i 2003 overta ansvaret for rulleføring av personell i HV. Pr. i dag er VPV i dialog med HV om fordeling av arbeidsoppgaver samt praktiske løsninger mht innkalling til HV-tjeneste.

I løpet av 2003 skal alle personellmapper og helsekort i Forsvaret være lagret elektronisk. Da har VPVs scanner-prosjekt scannet ca. 585 000 personellmapper og helsekort, som til sammen ville ha blitt et arkiv på ca. 10–12 hyllekilometer. Fra april 2003 vil VPV kun operere med elektroniske p-mapper og helsekort.

Pr. dags dato er VPV lokalisert på to plasser i Hamar. Etter planen skal disse være samlet i nye lokaler på Ridehuset medio 2004.

Velferdstjenesten

Ombudsmannsnemnda anser velferdstjenesten som svært viktig for personellet trivsel og effektivitet i tjenesten. Denne tjenesten har et ansvar for å koordinere og utvikle sivilt/militært kultursamarbeid. Egenaktiviserende kulturtiltak er en viktig faktor for identitetsskapning og samarbeid i de lokalsamfunn hvor Forsvaret er etablert med sine virksomheter. Forsvarsdepartementet har gitt oppdrag til Forsvaret om å prioritere dette samarbeidet som en videreføring og vedlikehold av Forsvarets verdigrunnlag. Sivilt/militært kulturarbeid skal utvikles kontinuerlig og vil derfor være ressurskrevende i årene fremover. Det bør vektlegges at alt personell gis anledning og oppmuntres til å være bidragsyttere i denne verdiutviklingen, og at det vises anerkjennelse for dette arbeidet.

Nemnda anser det viktig at kultursamarbeidet forankres på sivilt og militært ledelsesnivå.

Nemnda har i tidligere årsberetninger påpekt at Forsvarssjefens iverksettelsesdirektiv for innføring av minimumssatser til velferdsformål kun i begrenset utstrekning ble etterlevet av militæravdelingene, selv om minimumssatsene skulle danne en nedre beløpsgrense.

Ordningen med minimumssatser til velferdsformål overvåkes gjennom velferdens årsrapportering,

faglige kontroller, samt rapporter i løpet av året. Ifølge Velferdstjenesten er pålegget om innføring av minimumssatser til velferd blitt etterlevet i året 2002, med svært få unntak. Det er derfor fra FO/Velferdens side anbefalt at ordningen med tildeling gjennom de respektive forsvarsgrener opprettholdes for budsjettåret 2003 og 2004.

Nemnda er imidlertid enig med FO/Velferden at det eventuelt må vurderes en ny ordning med sentral tildeling og styring av velferdsmidlene gjennom faglig linje (med iverksettelse f.o.m. budsjettåret 2005), dersom «tildelingene» ved avdelingene igjen skulle synke under minimumssatsene og/eller at noen av de øvrige kriteriene for behandling av velferdstildelingene ikke følges.

Når det gjelder bibliotekstjeneste og artistformidling vurderer Velferdstjenesten sentralt muligheter for å delegere oppgaver. Kompetanse på dette området er bygget opp på sentralt hold gjennom mange år, og nemnda er opplyst at velferdstjenestens personellressurser ved uteavdelinger allerede er sterkt belastet, før en eventuell overtagelse av nye oppgaver.

Nemnda forutsetter at en eventuell omorganisering av bibliotekstjenesten og artisttilbudet ved de ulike velferdsarrangementer vurderes kostnadseffektivt, slik at selve omorganiseringen ikke medfører en utilsiktet svekkelse av bibliotekstjenesten (velferdsbibliotekene) og artisttilbudet.

Ombudsmannsnemnda legger stor vekt på at omorganiseringen av Forsvaret ikke må medvirke til at velferdstilbud til soldatene svekkes.

Voksenopplæring

Voksenopplæringen i Forsvaret (VO) skal blant annet være en kompensasjon for tap av utdanning og yrkespraksis som følge av lovbestemt førstegangstjeneste. Nettopp i våre dager hvor færre og færre norske menn avtjener førstegangstjenesten, er det viktig å minne om denne kompensasjonstanken. VO bør derfor opprettholdes på et nivå som fortsatt sikrer at VO-tilbudet oppleves som en virkelig kompensasjon for det året førstegangstjenesten avtjenes. VO må også sees på som et meget viktig bidrag når det gjelder statusheving av verneplikten.

VO skal heve den sivile kompetansen hos vernepliktige mannskaper, vervede og kontraktsbefal.

En ny målgruppe når det gjelder sivil utdanning og kompetanseutvikling, er personell i internasjonale operasjoner. Forsvaret må ta et ansvar for at personell i int ops også gis sivil kompetanse, slik at de er godt rustet til et sivil liv etter at deres militære engasjement er over. VO er i aktivt samarbeid med HST og FIST/H om et felles undervisningsopplegg. Selv om man lett forbinder VO med vektall, eksamener og sertifikater, er det viktig å understreke at VO-tilbudet skal være av betydning for den enkelte. Det er derfor viktig å minne om at VO fortsatt har som et av sine satsningsområder å hjelpe personell

med lese- og skrivevansker. Videre at VO gir et meget viktig bidrag til en meningsfull utnyttelse av fritiden.

VO har de senere år hatt et nært samarbeid med sivile arbeidskraftmyndigheter med sikte på å tilpasse kursstilbudene etter arbeidslivets behov, og således redusere antallet soldater som dimitterer til arbeidsledighet. På denne måte har VO gitt viktige bidrag til å holde arbeidsløsheten nede blant ungdommen.

I 2001 disponerte VO et budsjett på 121 mill. kroner, og i 2002 114,5 mill. kroner som er tilpasset et redusert antall personer i målgruppen. Personellets interesse for VOs undervisningstilbud er sedvanlig svært stor, og det er rapportert at budsjettet og ikke personellets interesse er den begrensende faktor for virksomheten.

Nemnda vil anbefale at VOs budsjett opprettholdes på et nivå som sikrer at undervisningstilbudene oppleves som en reell kompensasjon for det studie- og opplæringstap militærtjenesten medfører. På denne måten mener nemnda at budsjettmidlene fortsatt bør disponeres og fordeles som øremerkede midler fra sentralt hold, slik at samordnede undervisningstilbud blir sikret nødvendig økonomisk oppfølging.

Nemnda tillater seg å bemerke at VOs ulike tilbud for fritidsstudier også bidrar til å holde mannskapene borte fra mulige rus- og stoffmiljøer ved tjenestestedene.

Omstillingen i Forsvaret har medført at de lokale VO-kontor også er blitt utnyttet for etterutdanning og opplæring blant det tilsatte personell, bl.a. i forbindelse med overføring til ny stilling.

Nemnda vil anta at den videre restrukturering av Forsvaret kan medføre behov for å anvende VOs personellmessige ressurser til ytterligere opplæringstiltak blant det tilsatte personell. Nemnda vil derfor advare mot organisasjonsmessige endringer som kan redusere mulighetene for slik fleksibel anvendelse av VO-ressursene.

I betraktning av den betydelige kapasitet og innsikt i pedagogiske systemer som finnes i VO-systemet, synes det etter nemndas mening å være aktuelt å utvide muligheten for større anvendelse av Forsvarets VO-tjeneste i Forsvarets ordinære skolevirksomhet som befalsskoler, fagskoler etc., i den utstrekning det ikke går utover soldatenes interesser.

VO-tilbudet får en meget god presentasjon når de vernepliktige møter til rekruttskole. Her går man også gjennom en karriereplan for tjenestetiden. Utfordringen er imidlertid å få gitt informasjonen på et tidligere tidspunkt, slik at personellet kan planlegge hva man vil gjøre mens man er inne til tjeneste, før man møter. En viktig samarbeidspartner for VO burde derfor være Vernepliktsverket og sesjonene.

Nemnda vil anbefale at dette vurderes nærmere.

Helseforhold – legetjenesten i Forsvaret

Nemnda har tradisjonelt vært opptatt av personellets

helseforhold og at legetjenesten i Forsvaret fungerer tilfredsstillende. Spesielt har nemnda viet oppmerksomhet mot Forsvarets evne til skadeforebyggelse og betryggende medisinsk seleksjon ved uttak av personell til krevende tjenesteoppdrag.

Under dette tema i 2002 gjengis en innhentet rapport fra Militærmedisinsk utdannings- og kompetansesenter:

«Det foreligger foreløpig ingen statistikker over helsetilstand og helseforhold i 2002.

Basert på Sanitetsstabens inntrykk har det vært et tilnærmet normalår, uten de store hendelser.

Helsetilstanden hos mannskapene har vært tilfredsstillende. Øvelsene har kunnet gjennomføres uten sykdomsepidemier av betydning. Det må bemerkes at Kystjegerkommandoen igjen pådro seg flere forfrysningsskader under høstøvelsen, og forebygging av slike skader må vektlegges sterkere i forsvarsgrenene.

I flere garnisoner har det vært små epidemier av brennkopper. Ledelsen ved GP valgte å dimittere mannskapene i en kortere periode, men Sanitetsstabens råd er at sykdommen lett kan behandles med antibiotika, og at stenging av leirer ikke er nødvendig.

Mentalhygienelagene melder om stadig økende pågang fra de vernepliktige. Henvendelsene dreier seg i stor grad om problemer knyttet til en oppfatning av at dagens vernepliktsordning praktiseres urettferdig med derpå følgende psykiske reaksjoner. De vernepliktiges reaksjoner må tas på alvor. Samtidig er det viktig å understreke at dette ikke er et medisinsk problem, og løsningen ligger ikke i å sykeleggjøre dem som reagerer på ordningen.

Helsetilstanden blant mannskapene som deltar i internasjonale operasjoner, som observatører m.m. har vært tilfredsstillende. Stressmestringsteamet for internasjonale operasjoner blir stadig dypere og bredere engasjert, både under seleksjonsprosessen, under forberedelser, under deployeringsfasen og i oppfølging etter endt oppdrag.

Samtidig støttet teamet også ledergruppene, og dette er blitt tatt positivt imot. Det har vært et normalt antall repatrieringer hvor teamet har vært involvert.

De forebyggende tiltak mot infeksjonssykdommer og andre trusler har virket etter hensikten. Her samarbeider Norge tett med de nasjoner vi inngår i styrkeforband med.

Det har vært nødvendig med noen få Medevac-operasjoner fra operasjonsområdene på Balkan og i Enduring Freedom. Disse har forløpt tilfredsstillende, og det systemet som er bygd opp nasjonalt og i samarbeid med andre nasjoner har vist seg å fungere.»

Nemnda er også av den mening at forebyggelse av forfrysningsskader må vektlegges sterkt, og ved spesielle avdelinger hvor forfrysningsskader oftere synes å forekomme bør spesielle tiltak vurderes.

Helse – Miljø – Sikkerhet

Retningslinjer for organisering og gjennomføring av systematisk helse, miljø- og sikkerhetsarbeidet (HMS) i Forsvaret er utgitt av Forsvarssjefen.

Forsvarets overordnede HMS system styres

gjennom Forsvarets hovedarbeidsmiljøutvalg (FHAMU) som er et partssammensatt utvalg fra Forsvarets øverste arbeidsgivere STSJ, Glene, sjef P&Ø, sjef FLO, FO/SAN, Forsvarets Hovedverneombud (FHVO), representant fra verne- og helsepersonellet og representanter fra fagorganisasjonene.

I 2002 har FHAMU behandlet ca. 30 saker. FHAMU har 4 møter i året. I tillegg har Forsvaret ca. 130 lokale arbeidsmiljøutvalg med underutvalg som gjennom rapporter gir innspill til FHAMU og Forsvarets øvrige HMS-råd/utvalg.

FHAMU har i 2002 fått innspill fra følgende HMS-råd og utvalg:

- Forsvarets rusmiddelutvalg (FRMU)
- Råd for selvmordsforebyggende arbeid i Forsvaret (RSAF)
- Forsvarets verksteders arbeidsmiljøutvalg (FVAMU)
- Forsvarets verne- og helsepersonell (FVHP)

Når det gjelder arbeidet ved Forsvarets narkotikagrupper er opplyst at det har vært en nedgang i antall etterforskede saker fra 2001 til 2002. Det ble etterforsket 979 saker i Forsvaret i 2002 mot 1087 i 2001. Antall beslag har holdt seg på samme nivå de to siste år. I 2002 ble det gjort 342 beslag av narkotika og doping, mens antall beslag i 2001 var 348. Antall inspeksjoner har økt fra 259 i 2001 til 346 i 2002, mens antall undervisninger har vært nedadgående fra 181 i 2001 til 132 i 2002.

Årsakene til disse endringene kan være flere, men mest sannsynlig er justering av rutiner for journalføring av saker ved narkotikagruppene, utskifting av personell, samt endring i gjennomføring av mottak av personell som møter til førstegangstjeneste (innrykkskontroller).

Det må også nevnes at flere og flere avdelinger tar i bruk urinprøvekontrakter som kontroll- og hjelpetiltak overfor eget personell. Dette med tanke på å avdekke inntak av narkotiske stoffer. Ut ifra narkotikagruppernes ståsted virker det også som om terskelen for å kjenne soldater udyktige eller midlertidig udyktige har blitt lavere.

Narkotikagruppene erfarer at en rekke avdelinger ser ut til å nedprioritere tjenesten som daghavende offiser og inspiserende befal. Spesifikt innebærer dette at alder og erfaring på det personellet som går nevnte vakter, stadig blir lavere og vaktfunksjoner slås sammen. Tilstedeværelsen av såkalte «voksenpersoner» er blitt betydelig dårligere. Soldater som avhøres av Forsvarets narkotikagrupper etterlyser også en større tilstedeværelse av befal.

Forsvarets narkotikagruppe Nord rapporterer følgende:

«Narkotikagruppen ser en helt klar sammenheng mellom en tydelig ledelse som har god tilstedeværelse på avdelingen med et godt miljø, med minimale

rusmiddelproblemer, høy moral, godt kameratskap og en kollektiv forståelse av felles sikkerhetsbegreper. Forskjellen mellom avdelingene på hvordan de prioriterer dette er blitt betydelig større de siste årene».

Forsvarets overkommando har gjennom hele 2002 arbeidet aktivt med rusmiddelforebyggende tiltak. Det er også midlertidig satt inn ekstra ressurser i rusmiddelarbeidet. Videre har Forsvarets overkommando i 2002 gjennomført en egen rusmiddelkonferanse hvor alle avdelinger i Forsvaret var invitert. Det er laget og distribuert en egen film som har Forsvarssjefens rusmiddeldirektiv som en rød tråd i sitt budskap, og til sist er det gjennomført et grunnkurs for rusmiddelkontaktnevdene i Forsvaret. Dette arbeidet vil følges opp videre i 2003.

Nemnda legger til grunn at narkotikasituasjonen har endret seg lite i 2002. Nemnda er for øvrig kjent med at Ombudsmannen ved noen tilfeller er blitt kontaktet av personell ved narkogrupper som opplyser om uheldige miljømessige forhold forårsaket av mangel på «voksenpersonell» ved avdelingene på kvelds- og nattestid.

Nemnda ser alvorlig på narkotikaproblematikken i samfunnet generelt og finner det i likhet med Forsvarets narkogrupper uheldig at tilstedeværelsen av «voksenpersoner» er blitt svakere utenfor ordinær tjenestetid.

I denne forbindelse finnes det viktig at Forsvaret følger utviklingen for å vurdere iverksettelse av nødvendige tiltak.

Disiplinærsituasjonen

Det totale antall refselseregistrert hos Generaladvokaten har vist en klart synkende tendens de siste 13 årene. I perioden 1988 – 2000 gikk antall refselseregistrert tilbake fra 11 239 til 2 399 refselseregistrert. I 2001 ble det registrert i alt 2 091 refselseregistrert. Statistikk fra 2002 foreligger foreløpig ikke.

Idet mannskapsstyrken samtidig er betydelig redusert i perioden, illustreres den reelle utviklingen i disiplinærsituasjonen i Forsvaret best ved fordeling av antall refselseregistrert på antall soldatårsverk for hvert enkelt år. Tallene fra 2001 viser at antall refselseregistrert per soldatårsverk i 2001 lå på 0,15. Av Generaladvokatens årsrapport fremgår at forholdstallet har holdt seg relativt stabilt siden 1994, hvilket skulle tilsi at bruken av refselseregistrert ikke har endret seg vesentlig de senere år.

Ulovlig fravær er fremdeles den vanligste overtredelse og utgjorde i 2001 30,6 % av refselseregistrert, mot 38,9 % i 2000. Andelen fraværssaker har dermed sunket med over åtte prosentpoeng fra fjoråret. Refselseregistrert i forbindelse med alkoholbruk utgjør den nest største gruppen. Fra 1998 til 2000 så man en relativt stor økning i andelen refselseregistrert som angikk brudd på alkoholbestemmelser, da prosentandelen økte fra ca. 12 % til ca. 19 %. I 2001 har imidlertid

andelen stabilisert seg på 19 %, tilsvarende 2000. Når det gjelder valg av refselsmiddel, er bot fortsatt det mest benyttede. Andelen bøter viser imidlertid en liten nedgang, fra 84,2 % i 2000 til 80,1 % i 2001. Tilsvarende har det fra 2000 til 2001 vært en forholdsmessig økning i bruken av refselsmidlene arrest (fra 4 % til 7,2 %) og frihetsinnskrenkning (fra 6,4 % til 8,2 %).

Klagehyppigheten viser en avtakende tendens. I 2001 ble det hos krigsadvokatene og Generaladvokaten i alt behandlet 198 klagesaker, mot 272 fra året før. Dette innebærer en prosentvis nedgang på 27,2 %. Det totale antall refsels saker sank til sammenligning med noe under 15 % i samme periode. 9,5 % av refselsene ble i 2001 påklaget til første klageinstans, mot 11,2 % i 2000.

Nemndas oppfatning er at det gjennomgående foreligger tilfredsstillende disiplinærforhold ved militæravdelingene.

Statushevende tiltak for vernepliktige – Bonus for gjennomført førstegangstjeneste

Ombudsmannnemnda uttrykte i årsberetningen for 2001 at en utvikling hvor stadig færre pålegges vernepliktstjeneste, også innebærer en økning av belastningsulikheten for denne kollektive samfunnsbyrde. Etter daværende nemnds mening forelå gode grunner for å overveie kompensasjonstiltak, eller «bonusordninger» for dem blant norsk ungdom, som gir sitt bidrag til samfunnet, ved gjennomføring av vernepliktstjeneste.

Nemnda tillot seg å anbefale at det innføres en ordning med bonus for gjennomført førstegangstjeneste. Det vises til nemndas årsberetning Dok. nr. 5 (2001–2002) side 10, jfr. Innst. S. nr. 178 (2001–2002) pkt. 2.9.

Nemnda opprettholder det syn og anbefaling som ble gitt fra den forrige ombudsmannnemnd i årsberetningen for 2001.

Ombudsmannnemnda tar for øvrig til etterretning de merknader som er gitt i St.prp. nr. 1 (2002–2003) og Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002–2003).

Temporær underbemanning

Nemnda har gjennom flere år vist til bl.a. befaringsrapporter hvor mannskapenes tillitsvalgte har reist kritikk over en urimelig vakt- og tjenestetidsbelastning i sommermånedene, grunnet mannskapsmangel.

Nemnda har vært klar over at de eksisterende innkallingsrutinene er fastlagt med bakgrunn i et ønske om at flest mulig skal kunne avvikle en 12 måneders førstegangstjeneste med kun ett års utdanningsavbrudd.

Hovedtyngden av årskullene har derfor vært innkalt til tjeneste fra juli/august, med dimittering inntil 12 måneder senere. Faktisk dimisjon skjer imidlertid allerede 4–6 uker før ordinær dimisjonsdato, ved at mange innvilges 6 ukers førtidsdimisjon, eller avdelingen nytter adgangen til 4 ukers avkorting av førstegangstjenesten.

Nyinnkalte mannskaper blir disponible for nytte-tjeneste først 6–8 uker etter innrykk og gjennomført grunnopplæring. Dette har årlig medført underbemanning i perioden juni – oktober.

Tjenestetidsbelastningen har også i 2002 vært vurdert i FO, med sikte på å iverksette ulike tiltak for å rette på uheldig praksis ved enkelte avdelinger.

Ombudsmannens stedfortreder deltok i denne forbindelse som observatør på et møte avholdt med Landsutvalget for tillitsvalgte i Forsvaret/Sekretariatet og Forsvarets overkommando.

Reviderte retningslinjer fra Forsvarssjefen for gjennomføring av lik tjenestetid under førstegangstjenesten ble utgitt i november 2002, med iverksettelse fra 1. januar 2003.

Ombudsmannens kontor har også i 2002 mottatt enkelte telefoniske henvendelser fra personell vedrørende tjenestetidsbelastningen, hovedsaklig fra mannskaper i turnustjeneste.

Grunnet et ønske om å beholde turnusordningen med dens fordeler og ulemper, og hvor belastningen kan være sterkt varierende, har disse mannskapene likevel ikke bedt om en konkret oppfølging fra Ombudsmannens side for å få de faktiske forhold nærmere belyst.

Nemndas oppfatning etter samtaler med personell under befaringer er at en urimelig tjenestetidsbelastning generelt har vært et resultat av pålagte oppgaver i forhold til avdelingenes mannskapsbehov, slik at det grunnet underbemanning ikke har vært mulig å gjennomføre tilsiktede tjenestetidsprogrammer.

Etter de forholdsvis få henvendelser til Ombudsmannen om dette tema i 2002 ser nemnda imidlertid ikke grunn til å hevde at tjenestetidsbelastningen i dette året har vært i en slik grad urimelig som hevdet i tidligere årsberetninger.

SAKER BEHANDLET VED OMBUDSMANNENS KONTOR

I 2002 har Ombudsmannen behandlet 101 registrerte saker. I 36 % av de ferdig behandlede saker er avgjørelsen endret i favør av klageren. Som opplyst foran i beretningen har det i tillegg til de registrerte klagesakene vært en rekke henvendelser hvor Ombudsmannens kontor har løst saker for personellet ved uformell kontakt med partene. Det er også i 2002 kommet henvendelser som er henvist til andre organer, f.eks. til Stortingets ombudsmann for forvaltningen, som rette vedkommende. Saksfordelingen ser slik ut:

FD og fellesstaber	21 %	(30)
Hæren	47 %	(33)
Sjøforsvaret	16 %	(20)
Luftforsvaret	13 %	(15)
Heimevernet	3 %	(2)

Tallene for 2001 i parentes.

MENIGE MANNSKAPER

Verneplikt – utskrivning, rulleføring

Det er i 2002 mottatt kun 2 skriftlige klagesaker i denne gruppen, begge med positivt utfall for klagerne.

Ombudsmannens kontor behandler imidlertid gjennom året en lang rekke telefoniske og besøksmessige henvendelser under denne gruppen. De fleste tilfeller gjelder spørsmål om rettigheter, alternative tjenestemuligheter, mulighetene for valg av tjenestestart og tjenestested.

Ombudsmannens befatning med denne sakstypen består ofte i rådgivning og veiledning.

En rekke oppklarende telefonsamtaler har resultert i at vernepliktige ikke har funnet grunn til en videre skriftlig klagebehandling.

En del henvendelser skjer på bakgrunn av den oftere forekommende misforståelse at det ikke lenger skulle være allmenn verneplikt.

Etter innkalling til førstegangstjeneste erfarer mannskapene ofte at bekjente og venner ikke er blitt innkalt, eller er fritatt av ukjente årsaker, og det stilles derfor oftere spørsmål om en rettfærdig byrdefordeling.

På den annen side forekommer også henvendelser som retter seg mot vedtak hvor den vernepliktige mot sin vilje er blitt fritatt for plikt til førstegangstjeneste.

I forbindelse med søknad om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner har det også forekommet en del misforståelser blant vernepliktige som har innlevert søknad om fritak etter at de er blitt innkalt til eller har møtt til militærtjeneste.

Etter fritaksloven skal innkallingen opprettholdes eller militærtjenesten fortsette inntil søknaden er

innvilget. Den vernepliktige kan for dette formål holdes tilbake i militær stilling inntil 4 uker.

Innvilges søknaden, overføres den vernepliktige så vidt mulig direkte til avtjening av sivil verneplikt. Etter overføring til sivil tjeneste har det forekommet at sivile vernepliktige ønsker seg tilbakeført til militær verneplikt. I slike tilfeller har det oppstått overraskelser når søkeren blir kjent med at i ordinær fredstid kan det ikke søkes tilbakeføring til militær stilling, med mindre sivil førstegangstjeneste er gjennomført, jfr. fritakslovens § 24.

Innkalling, fremmøte, fritaking, utsettelse

I denne gruppe er det i år behandlet 12 registrerte saker. I 3 av disse sakene har de militære myndigheter endret avgjørelsen i favør av klageren. Det er i tillegg behandlet en rekke telefoniske henvendelser som ikke har nødvendiggjort formell saksregistrering.

På bakgrunn av et forholdsvis stort antall søknader om utsettelse med militærtjeneste, bl.a. repetisjonsøvelser, har det i utgangspunktet vært en sedvanlig streng praktisering av regelverket om utsettelse med tjeneste.

Aktuelle klagesaker i denne saksgruppen krever ofte grundige undersøkelser med hensyn til holdbarheten i klagerens fremførte begrunnelse, og en nøye avveining mellom klagerens personlige interesser og Forsvarets tjenestlige behov.

Det er imidlertid Ombudsmannens erfaring at militære myndigheter viser stor vilje til å imøtekomme velbegrunnede behov hos mannskapene.

I

En arbeidsgiver anmodet om Ombudsmannens bistand på vegne av en ansatt som hadde fått gjentatte avslag på søknader om utsettelse med en repetisjonsøvelse.

Som det ofte påberopes var tiden for repetisjonsøvelsen svært uheldig for firmaet.

Etter nærmere undersøkelser og drøftelse med firmaets leder ga Ombudsmannen følgende svar til klageren:

«Det vises til Deres brev datert 23. januar 2002 og telefonsamtale den 29. januar 2002 i anledning ovennevnte sak.

Ombudsmannens oppgave er som kjent å foreta en nøytral vurdering dersom Forsvarets personell skulle føle seg urettmessig behandlet av de ordinære forvaltnings- og klageorgan. Ombudsmannens vurdering retter seg mot en så vidt mulig lik praktisering av de gjeldende bestemmelser.

Etter gjeldende regelverk kan utsettelse med repetisjonsøvelse innvilges dersom det foreligger vektige samfunnsinteresser eller vektige velferdsgrunner.

Med hensyn til en sedvanlig streng praktisering av regelverket og en så vidt mulig lik behandling av søkere med tungtveiende behov for utsettelse vises til orienteringen gitt i nevnte telefonsamtale.

Etter de foreliggende opplysninger kan det ikke sees at sakens skjønnsmessige vurdering har bygget på noen feilaktige premisser med betydning for vedtaket.

Imidlertid forstår vi det slik at NN vil møte til øvelsen i samsvar med innkallingsordren og eventuelt fremme en ny søknad med ytterligere opplysninger og ny dokumentasjon.

Som avtalt foretas det ikke ytterligere tiltak i saken ved vårt kontor, men for eventuelle spørsmål kan De som kjent ta ny kontakt.»

Ombudsmannen har senere ikke hørt fra klageren.

II

En vernepliktig ba om Ombudsmannens bistand etter å ha fått gjentatte avslag på søknader om utsettelse med en repetisjonsøvelse.

Første søknad om utsettelse var fremført gjennom klagerens arbeidsgiver.

Det ble opplyst at den innkalte var nyansatt og forutsatt gitt en omfattende utdanning slik at han kunne begynne på et stort prosjekt etter en 3–4 måneders tid.

Viktigheten av den nyansattes rolle i prosjektet ble bekreftet på følgende måte av prosjektlederen i brev til Ombudsmannen:

«På forespørsel vil jeg med dette bekrefte N.N.'s kritiske rolle i prosjektet som er i gang hos ZZ. Prosjektet har fått navnet X. X involverer 80 – 100 personer fra Z og Y og har et budsjett på rundt 55 millioner kroner, og er altså et svært omfattende prosjekt. Hovedprosjektet er inndelt i flere delprosjekter som bl.a. omfatter økonomi, innkjøp, produksjon og vedlikehold. Alle disse delprosjektene må overholde

stramme tidsrammer fastsatt av hovedprosjektet. Om et av delprosjektene forsinkes vil dette påvirke alle de involverte i prosjektet.

I perioden N.N. er innkalt til repetisjonstjeneste vil alle deltakere i delprosjektene samarbeide om å sette opp/konfigurere Ø slik det er planlagt benyttet av ZZ. I denne tiden er ZZ's prosjektdeltakere svært avhengig av konsulentenes rådgiving da dette fordrer inngående kjennskap til programmet og til ZZ's prosesser.

N.N. deltar i implementering av Ø vedlikehold. Vedlikehold er en av 9 hoveddeler i prosjektet. I et integrert system som Ø er alle deler avhengig av hverandre. Følgelig må fremdriften i prosjektet være samordnet. ZZ har forutsatt at M's konsulenter har kontinuitet. Å miste en konsulent i et delprosjekt vil ikke bare hindre framdriften der, men kan også resultere i redusert fremdrift i hele prosjektet. Det er ikke aktuelt å erstatte N.N. med andre. Kompetanse og kjennskap til ZZ er nødvendig for at konsulenten kan ivareta sin rolle.

Vi håper dette hensyn tas slik at N.N. kan delta i arbeidet videre.»

Etter Ombudsmannens ytterligere undersøkelser og telefonsamtale med klageren fremkom et nytt begrunnet behov for utsettelse som tidligere ikke var blitt opplyst til Forsvaret.

Etter dette tilskrev Ombudsmannen klageren slik:

«Det vises til tidligere korrespondanse i anledning ovennevnte sak hvor søknaden til Vernepliktsverket er begrunnet med Deres arbeidssituasjon.

Etter telefonsamtalen den 5. februar 2002 forstår vi det imidlertid slik at vanskeligheter i familiesituasjonen som følge av sykdom ikke er blitt opplyst til Forsvaret. Det legges således til grunn at De ønsker å fremsende en ytterligere redegjørelse med ny dokumentasjon til Vernepliktsverket avdeling Y.

Som avtalt blir saken foreløpig å betrakte som avsluttet ved vårt kontor, men for eventuelle ytterligere spørsmål kan De om ønskelig ta telefonisk kontakt.»

Senere har vi ikke hørt fra klageren.

III

En innkalt til repetisjonsøvelse var under skolegang, idet han fremførte følgende klage til Ombudsmannen:

«I fjor fikk jeg innkallelse til rep.øvelse feb.-02. Jeg sendte dokumentasjon fra skolen om konsekvensene dette ville ha på karakter og bestått eksamen.

– Fikk svar fra Kapt Z der han konkluderte med at skolegangen ikke var heltids-utdanning og at belastningen ikke var stor nok til å få utsettelse.

Generell studiekompetanse kurset på SQ Gymnas er i aller høyeste grad fulltidsutdanning. Jeg tar dette for første gang, for å bygge på faglig skole, grunnkurs og vk.1. Hver termin er komprimert til 12 uker og det er lagt opp til store mengder egenstudier da eleven er en privatist og det bare vil være eksamen til våren som er karaktergivende. Året gir generell studiekompetanse som er likeverdig med 3-årig allmenn videregående.

25 % av 2. termin vil være tapt og med det inten-

sive kurset SQ legger opp til vil jeg aldri kunne ta igjen det tapte. Dette vil få katastrofale følger da jeg skal søke på «XXX» som er et 3-årig diplom studium ved X CZ i Australia. Karakterene mine vil ikke kunne være av konkurransedyktig art og jeg vil ikke kunne fortsette i den retning jeg har lagt opp til for fremtiden. Pengene jeg brukte på SQ av opptjente midler fra KFOR III, vil være bortkastet.

– Sendte ny søknad om utsettelse på nyåret, denne gang vedla jeg attest fra legen der han dokumenterte beinhinne-betennelse i begge legger og presiserte at jeg for tiden undergår undersøkelser pga ryggproblem (se vedlegg 2)

Fikk igjen avslag, der saksbehandler skrev at lege Major X ikke så grunn til å endre min helseprofil. I og med at jeg har 2 mnd forbud pr. i dag, mot jogging og løping vil jeg heller ikke kunne gjennomføre militære øvelser i en Art. Jeger tropp. Tjenesten som er lagt opp til bla. infiltrasjon med tung sekk, kan gå over veldig tid. Skaden min ville forhindre meg i å utføre dette og andre fysiske oppgaver med hensyn til egen helse.

I tillegg vil jeg understreke at jeg dimitterte fra KFOR 3 i fjor sommer. Utenlandstjenesten fulgte direkte etter førstegangs tjeneste ved Art-jeger troppen på Zmoen. De to siste årene har jeg tjent landet mitt både nasjonalt og internasjonalt og mener selv at jeg har gjort mye for samfunnet. Mener derfor at skjønn må vises under vurdering av utsettelse.

Jeg beklager at jeg ikke har kunnet henvende meg til dere før gitte tidspunkt, grunnen er at jeg har brukt mye tid og energi på utveksling av skriv med saksbehandler ved VPV Y. Det er ikke før nå jeg har innsett at en nøytral instans må trekkes inn for å sikre en rettfærdig vurdering av min sak. En sak jeg selv vurderer som veldig sterk da det er snakk om min egen fremtid.»

Etter nærmere undersøkelse og drøftelse med den aktuelle skolen ble Vernepliktsverket avd Y tilskrevet slik av Ombudsmannen:

«N.N. har telefonisk og i brev datert 14. februar 2002 anmodet om Ombudsmannens vurdering av ovennevnte sak.

Kopi vedlegges.

Ifølge N.N. vil et 3 ukers avbrudd i den på forhånd intensiverte studiesituasjonen ved SQ private gymnas medføre at hele skoleåret etter all sannsynlighet vil være bortkastet, foruten tap av skolepenger m.m. på ca. kr. 50.000,-.

N.N. tar sikte på å få generell studiekompetanse etter 2 semestre ved gymnasen.

Ved telefonisk henvendelse har vi fra skolens administrasjon fått bekreftet N.N.'s fremstilling av de sannsynlige konsekvenser. Skolen opplyser at eleven har tunge fag hvor det gis komprimert undervisning over en kort tid, dvs. med 12 ukers forelesninger og gruppearbeid i vårsemesteret 2002. I størst grad er det imidlertid lagt opp til egenstudier.

Iflg. skolen er det meget krevende å kunne gjennomføre det planlagte studieprogrammet på 2 semestre. Skolekarakterene har også en avgjørende betydning for elevens fremtidsplaner.

Etter det opplyste starter eksamensforberedelser i april 2002.

Det vises for øvrig til fremlagt uttalelse fra SQ v/ rådgiver Ø datert 22. februar 2002.

N.N. har også fremhevet at han sommeren 2001 dimitterte etter utført militær tjeneste i KFOR 3, som var direkte etterfulgt av utført førstegangstjeneste (som art-jeger) på Xmoen.

På bakgrunn av kort tid til fremmøte anbefales VPV avd Y om å ta telefonisk kontakt med under tegnede for en nærmere belysning av saken.»

Etter Ombudsmannens etterfølgende drøftelse med VPV avd Y ble brev sendt klageren fra VPV avd Y, med kopi til Ombudsmannen, hvor det bl.a. er uttalt at klageren er innvilget utsettelse med repetisjonsøvelsen til utgangen av juni 2002.

IV

En vernepliktig hadde forgjeves forsøkt å få utsettelse med en repetisjonsøvelse, begrunnet med familiesituasjonen, barnepass og negative konsekvenser for den vernepliktiges og samboers arbeidsgivere.

I et brev til Ombudsmannen har klageren gitt følgende sammendrag på tidligere fremførte begrunnelser:

«Dette gjelder avslag på søknad om utsettelse repetisjonsøvelse, i forbindelse med Strong Resolve.

Jeg henvender meg til dere, etter opplysning fra Personelloffiser NN og Sjef Driftskontoret XX.

Jeg søker om utsettelse basert på samboers arbeidssituasjon og total familiesituasjon. Vedlagt er 2 søknader som jeg har sendt til Vernepliktsverket, der jeg argumenterer for dette. Håper jeg kan be deg se på disse.

Utgangspunktet er at vi er et samboerpar som har felles omsorg for en gutt på 2 år. Vi bor i Oslo, og hun jobber på kontrakt 2 dager i Bergen, og 3 dager i Oslo. Den nærmeste familie (som kan ta vare på gutten i vårt fravær) bor i Midt-Norge. Jeg må dermed være tilstede i Oslo de to dagene i uken hun er i Bergen.

(Nettopp pga avstanden til nærmeste familie har vi bestemt oss for å flytte fra Oslo til Trondheim i nær fremtid.)

Jeg ble overrasket og skuffet over avslaget, fordi vår familiesituasjon blir da vanskelig.

Min samboers arbeidsforhold er viktig for oss pga stramt arbeidsmarked. Jeg hadde håpet det ikke skulle være nødvendig å belaste hennes arbeidssituasjon. Fra Forsvarets sin side er det tilbudt kompensasjon ved permisjon uten lønn. Dette er vi i utgangspunktet takknemlig for, men permisjon blir desverre ikke aktuelt da hun jobber på tidsbegrensede oppdrag, per i dag for Z fram til 1.4.

Dette er altså grunnen til at jeg får vanskeligheter med å reise fra Oslo over en så lang periode som innkallelsen tilsier. Henting av barnepasser fra Midt-Norge byr på et enda større praktisk problem.

Jeg håper du kan se på dette.»

Visse telefoniske undersøkelser fra Ombudsmannen ga grunn til å stille klageren ytterligere spørsmål, idet vi tilskrev klageren slik:

«Det vises til Deres brev datert 11. februar 2002 i anledning ovennevnte sak.

Søknaden om utsettelse med repetisjonsøvelsen er begrunnet med Deres samboers arbeidssituasjon som konsulent hos Y A/S og den totale familiesituasjonen, herunder i forbindelse med omsorg for et barn på 2 år.

Spesielt er fremhevet at Deres samboer arbeider på kontrakt med 2 dager i Bergen og 3 dager i Oslo (pr uke).

Videre er fremhevet avstanden til nærmeste familie som eventuelt kunne tatt vare på barnet.

Utover begrunnelsen i Deres brev har vi foretatt visse foreløpige undersøkelser.

Vi har forstått det slik at Deres samboer N.N. har vært ansatt hos firmaet Y A/S i Hun sluttet i firmaet grunnet flytting til Oslo.

Firmaet har senere fått forespørsel fra Z om bistand i forbindelse medtiltak, bl.a. løpende saksbehandling i forbindelse med søknader omtillatelser.

Det antas at N.N. ble engasjert gjennom Y A/S ut desember 2001, men fikk engasjementet forlenget til 31.3.02.

Etter det opplyste arbeider hun pr uke 3 dager i Oslo og 2 dager i Bergen. Vi forstår at det er funnet hensiktsmessig med 2 dagers arbeide i Bergen, selv om det ikke er fremkommet at hennes fysiske tilstedeværelse i Bergen er nødvendig for de aktuelle arbeidsoppgaver.

Hun bistår med løpende saksbehandling, slik at det ikke synes å foreligge et nødvendig krav om hennes personlige deltagelse i noe prosjektarbeide. Hun er engasjert på timesbetaling for utført arbeide, og det er ikke opplyst om kontraktsforpliktelser som kan utløse noe ansvar.

For avklaring av ytterligere forhold anbefales at De tar telefonisk kontakt med vårt kontor, idet saken blir å stille i bero i påvente av Deres kontakt.»

Etter avklaringen av de aktuelle forhold i telefonsamtale med klageren mottok Ombudsmannen følgende brev fra klageren:

«Grunnet den korte tiden frem til innkalt fremmøte for repetisjonsøvelse, ønsker jeg å frita Ombudsmannen for videre undersøkelser av fremlagt problemstilling. Jeg trekker dermed min anmodning om Ombudsmannens uttalelse.»

Beordring, overføring, forflytning, frabeordring, dimittering, tilbakeføring i grad

I denne gruppe er det i år behandlet 4 journalførte saker, hvorav 1 av klagerne har fått medhold.

En rekke overføringssaker er i tillegg ordnet ved telefonisk kommunikasjon med partene.

I

Foreldre klaget telefonisk og pr. e-mail på vegne av sin sønn som var blitt dimittert fra førstegangstjeneste, angivelig på grunn av overbelastning i tjenesten. Sønnen hadde tjenestegjort som vakt ved en felles militær/sivil brannstasjon.

Etter en telefonsamtale med soldatens far tilskrev Ombudsmannen klageren slik:

«I anledning ovennevnte sak vises til telefonsamtale i dag, jfr. opplysninger i dokumenter sendt fra Dem pr. e-mail den 21. november 2001.

De aktuelle klagetema antas bl.a. å gjelde tjenesteforhold, tjenestetidsbelastningen, kosthold, helse- og miljøforhold, velferds- og voksenopplæring, samt utstedt tjenestebevis etter dimisjon.

Det legges til grunn at De i henhold til en skrift-

lig fullmakt fra Deres sønn vil forfølge de aktuelle klagesaker overfor Forsvaret.

Ombudsmannen har som kjent adgang til å foreta en nøytral vurdering dersom Deres sønn mener å være blitt urettmessig behandlet av de ordinære forvaltnings- og klageorganer i Forsvaret.

Etter telefonsamtalen antas at De i første omgang vil ta saken skriftlig opp med sjefen for den aktuelle avdeling og eventuelt militært overordnet organ.

I påvente av den ordinære klagebehandlingen i Forsvaret og inntil vi hører nærmere fra Dem blir som kjent saken å stille i bero ved vårt kontor.

For eventuelle ytterligere spørsmål kan De som kjent ta telefonisk kontakt med vårt kontor.»

Kopi av klagerens brev til den aktuelle avdelingen ble mottatt av Ombudsmannen, men vi har senere intet hørt fra klageren.

II

Fra en hovedtillitsvalgt (HTV) ble Ombudsmannen kontaktet vedrørende en soldat som etter søknad hadde fått muntlig innvilget overføring til en annen landsdel.

Ifølge HTV hadde imidlertidsjefen muntlig meddelt at innvilgelsen var betinget av at soldaten tilbakebetalte utgifter avdelingen var blitt påført i forbindelse med at soldaten var blitt påkostet et sertifikat for minibuss.

HTV påpekte at soldaten var blitt beordret til minibuss-kurset av tjenestlige hensyn, samt at det i den nye aktuelle tjenestestillingen etter overføring også var påkrevd med sertifikatet.

Den tillitsvalgte ble anbefalt å søke visse forhold avklart med soldaten og avdelingen, for deretter å oversende en redegjørelse til Ombudsmannen.

Ved en nokså omgående tilbakemelding ble Ombudsmannen kjent med at tilbakebetalingskravet var frafalt og søknaden om overføring var innvilget.

Vervede og kvinnelige soldater

Under denne gruppe er behandlet 1 skriftlig klagesak i 2002. I tillegg til ordinært vervet personell (grenaderer) omfatter gruppen også kvinner som utfører frivillig militærtjeneste, samt menig personell i frivillig tjeneste utenlands. Det er Ombudsmannens erfaring at det kvinnelige personell finner seg vel til rette i det militære miljø. Også fritidsmessig skjer det en positiv utvikling i Forsvaret i forbindelse med kvinners militærtjeneste. Selv om kvinnene fortsatt utgjør en svært beskjeden andel av soldatmassen, synes jentenes posisjon blant soldatene illustrert ved at jenter ikke sjelden velges som tillitsvalgte for soldatene.

I 2002 var antallet klassifiserte kvinner som har fått helseprofil 435. I forrige årsberetning var tallangivelsen med 450 inkludert kvinner som ikke hadde fått fastlagt helseprofil.

I

En advokat anmodet om Ombudsmannens vurdering etter at hans klient mot villighet var løst fra en kontrakt (med virkning fra 30. mars 2001) om å tjenestegjøre i en internasjonal fredsoperasjon.

I advokatens brev til Forsvaret var bl.a. anført:

«NN er ansett uskikket av grunner som er kjent. Det anføres imidlertid at Forsvaret ikke ensidig – og uten økonomiske konsekvenser – kan løse ham fra tjeneste med den gitte begrunnelse. NN har aldri lagt skjul på noe som helst av medisinsk fakta. Og de samme fakta har fulgt de aktuelle papirer. Dette burde Forsvaret klarligvis oppdaget på et tidligere tidspunkt.

Forsvaret har – ved ikke å iaktta dette – satt NN i en ytterst uheldig situasjon. Han har – i tillit til at han var kvalifisert til Kosovo – naturligvis innrettet seg etter dette, og står nå uten noen form for utdannelsesmuligheter, arbeidsmuligheter mv.

Dette er Forsvarets økonomiske ansvar. Jeg ber om Deres tilbakemelding.»

Etter ytterligere korrespondanse ble i det avsluttende brevet fra Ombudsmannen til advokaten bl.a. opplyst:

«I Deres brev datert 2. april 2002 sees anført at NN aldri har lagt skjul på det helsemessige faktum og at Forsvaret burde ha tatt konsekvensene av dette på et tidligere tidspunkt.

Etter det vi kan se har Forsvaret ikke hevdet at NN har lagt skjul på helsemessige forhold og det kan heller ikke sees at dette har noen betydning for denne saken.

Kontraktsopphøret skyldes at lokal legekommisjon hadde funnet at NN ikke var medisinsk kvalifisert for internasjonal tjeneste. Etter NNs klage over den medisinske kjennelsen sees vedtaket opprettholdt av den faste legenemnd.

En medisinsk undersøkelse av personell til internasjonale fredsoperasjoner er mer omfattende og spesifikk enn en undersøkelse for alminnelig førstegangstjeneste.

Det er opplyst at NN ble løst fra kontrakten før han var blitt innkalt til internasjonal tjeneste, jfr. kontraktens § 6 2. ledd, og § 3.»

Avslutningsvis i brevet ble uttrykt at det ikke kan sees at Forsvaret har opptrådt kontraktstridig.

Vi har senere ikke hørt noe fra advokaten.

Uniformer, personlig utstyr, erstatning for tap av materiell

Gruppen omfatter klagesaker vedrørende økonomisk erstatningskrav fra Forsvaret mot mannskaper i forbindelse med tap av/skade på materiell som skyldes uaktsomhet.

I tillegg omfatter gruppen økonomisk erstatningskrav fra mannskaper mot Forsvaret hvor det hevdes at det er uaktsomhet fra Forsvarets side som har resultert i skade eller tap av mannskapets private utstyr.

I 2002 er det registrert kun 1 klagesak i denne

gruppen, hvor Forsvaret endret avgjørelsen i klagerens favør.

I

Ombudsmannen ble anmodet om bistand fra en mening som var blitt frastjålet en sivil jakke (som kostet kr. 1.499,-) fra mannskapets «sivilskap». Ifølge mannskapet hadde militærpolitiet foretatt rutinesøk etter narkotika, og da inspiserende befal ikke hadde reservenøkkel til skapet, var hengelåsen blitt klippet. Ifølge mannskapet hadde han ikke fått noe relevant informasjon om reservenøkkel for inspiserende befal. Det synes noe uklart hva som deretter ble avtalt mellom mannskapet og hans befal, men da mannskapet kom tilbake fra en permisjon, var den private jakken stjålet fra det ulåste skapet. Mannskapet var uenig med troppsbefalet som mente at mannskapet måtte selv bære tapet etter tyveriet.

Med brev fra Ombudsmannen ble den aktuelle militæravdeling bedt om å avgi en uttalelse for Ombudsmannens nøytrale vurdering av saken.

Etter et par måneder uten svar fra avdelingen, og idet tyveriet hadde skjedd ca. 6 måneder tidligere, ble avdelingen henstillet om å prioritere saken.

På grunn av omorganisering og personellskifte i avdelingen var saksbehandlingen forsinket, men etter noe tid ble avdelingens redegjørelse gitt, med det resultat at avdelingen innvilget økonomisk erstatning med kr. 1.350,- under hensyntagen til en verdi-reduksjon.

Etter resultatet ble mannskapet tilskrevet fra Ombudsmannen og meddelt en antagelse om at saken kunne avsluttes ved vårt kontor, dersom vi ikke skulle høre noe annet fra mannskapet.

Ombudsmannen hørte ikke noe ytterligere fra klageren.

Underbringelse, transport, forlegningsforhold, hjemmeboerstatus

Under denne gruppe er i 2002 behandlet 2 registrerte klagesaker.

I

En tillitsvalgt klaget i et brev til forskjellige instanser over at en bestemt forlegningsbrakke i Y leir holder en meget lav standard, idet han ga en utdypende beskrivelse av forholdene.

Som en av adressatene ble Ombudsmannsnemnda anmodet om å avlegge leiren et besøk.

Ombudsmannsnemnda hadde imidlertid noen få måneder tidligere vært på befaring i avdelingen X leir som hadde forvaltningsansvaret for den aktuelle forlegningsbrakken i Y leir.

De tillitsvalgte som også hadde tilknytning til Y leir var da blitt gitt adgang til å ta opp spørsmål med nemnda, og spesielt ble forlegningsstandard i X leir besikket og drøftet.

I Ombudsmannens svarbrev ble bl.a. opplyst:

«Ombudsmannsnemnda for Forsvaret avholdt befaring og møter ved X i oktober 2001. Under orienteringene til nemnda ble spørsmål om forlegnin- gene i Y leir ikke berørt.

Det kan heller ikke sees om saken har vært be- handlet av fellesutvalg/selvstendig lokalt utvalg.

Saken kan således tas opp i avdelingens tillits- mannsutvalg i samsvar med TMO-reglementet pkt. 2.5.12 og de etterfølgende bestemmelser.

Spesielt må henledes oppmerksomhet mot TMO- reglementet pkt. 2.5.19, alternativt pkt. 2.5.20.

Dersom saken ikke får en tilfredsstillende lø- sning har utvalget adgang til å ta saken opp med Om- budsmannen etter den fremgangsmåten som er regu- lert i TMO-reglementet pkt. 2.5.20.

For eventuelle ytterligere spørsmål kan de aktu- elle tillitsvalgte om ønskelig ta telefonisk kontakt med vårt kontor.»

Ombudsmannen har senere ikke hørt noe om sa- ken.

Kosthold

I 2002 er det som i 1999, 2000 og 2001 ikke behand- let noen registrerte klagesaker som gjelder kosthol- det ved militære avdelinger. Ombudsmannens erfa- ring er at mannskapene som regel opplever Forsva- rets kosttilbud som meget tilfredsstillende.

Tjenesteforhold, sikkerhetsklarering, tjenestebevis

I denne gruppen er det i 2002 behandlet 5 registrerte saker. 4 av sakene er overført 2003.

I tillegg har det vært en del spørsmål om sam- menlignbar praksis vedrørende tjenesteforhold i andre våpengrener eller i andre militære avdelinger. Slike konsultasjoner med Ombudsmannen resulterer ofte i at skriftlig klagebehandling finnes unødven- dig.

Tjenestebelastningen for militære vernepliktige er for øvrig behandlet tidligere i denne innberetning under avsnittet «Generelle spørsmål».

I

Far til en soldat tok telefonisk kontakt med Ombuds- mannen, idet faren mente at sønnen ble trakassert i tjenesten og hadde en urimelig tjeneste- og vaktbe- lastning.

Etter OFFs telefoniske henvendelse til soldaten, ble opplyst om en rekke uheldige episoder mellom soldaten og yngre befal ved avdelingen. Soldaten ville nå nekte å delta på en forestående øvelse. Pro- blemene hadde soldaten tatt opp både med psykolog, lege, feltprest, soldatenes tillitsvalgte m.fl. For øvrig hadde han søkt overføring til et annet tjenestested.

Ombudsmannen tok telefonisk saken opp med bataljonssjefen X samme dag. Etter en påfølgende samtale mellom kp sjefen og soldaten kunne kp sje- fen meddele OFF at en rekke forhold og uheldige

misforståelser var blitt oppklart. Kp sjefen utviste stor forståelse for de aktuelle problemene, og han betraktet klageren som en flink og positiv soldat. Formålstjenlige tiltak skulle bli vurdert med sikte på å avverge fremtidige uheldige episoder.

Etter OFFs telefonhenvendelse til klageren ble forskjellige spørsmål drøftet, herunder konsekvenser ved eventuell ordrenekt m.m. Soldaten fant å ville fortsette tjenestepliktene i påvente av overførings- søknadens behandling. Avtale ble inngått at soldaten skulle ta ny telefonisk kontakt med OFF etter ca. 1 uke, evt. tidligere om ønskelig.

Etter ca. 3 uker uten noen henvendelse fra kla- geren, tok OFF kontakt med klageren som kunne opplyse at tjenesteforholdene hadde vært uproble- matiske etter den oppklarende samtalen med kp sje- fen.

Søknaden om overføring var imidlertid blitt inn- vilget, og overføringen var allerede gjennomført.

Permisjoner

I 2002 har Ombudsmannen registrert kun 1 klagesak i denne gruppen.

Saken gjaldt hovedsakelig personellbehandling i forbindelse med en søknad om permisjon grunnet dødsfall i familien. I tillegg har Ombudsmannen og- så mottatt en rekke uregistrerte henvendelser med spørsmål vedrørende permisjoner.

Ved innvilget velferdspermisjon må tjenestlige oppdrag gjerne overføres til andre mannskaper, og bl.a. av denne grunn er det viktig at mannskapene selv føler rettferdighet og en så vidt mulig lik prakti- sering av permisjonsdirektivets bestemmelser.

Etter generell rådgivning fra Ombudsmannen om de aktuelle bestemmelser i permisjonsdirektivet kan det virke som de fleste permisjonssaker blir løst in- nen avdelingen.

Tillitsmannsordningen (TMO)

I 2002 er det ikke behandlet noen klagesaker vedrø- rende tillitsmannsordningen. Under generelle saker foran i innberetningen er behandlet Ombudsmanns- nemndas syn på innstillingen fra «Utvalget for en helhetlig vurdering av tillitsmannsordningen i For- svaret», samt om nemndas merknader til utkast til nytt TMO-reglement.

Tillitsmannsutvalgene har som tidligere sendt Ombudsmannen referat fra avholdte møter, og antall møter som refereres nedenfor er bygget på mottatte referat fra utvalgsmøter.

Statistikken føres i henhold til TMO-reglens pkt. 1.4.

	2001:	2002:
Hæren	28 utvalg med 204 møter	29 utvalg med 94 møter
Sjøforsvaret	16 utvalg med 54 møter	8 utvalg med 19 møter
Luftforsvaret	13 utvalg med 71 møter	7 utvalg med 25 møter
Samlet	57 utvalg med 329 møter	43 utvalg med 130 møter

Etter de rapporter Ombudsmannen mottar synes det å være en god dialog mellom de vernepliktige til-litsvalgte og militære ledere. Det virker som partene tilstreber å løse aktuelle saker på et lavest mulig nivå, og denne samarbeidsmåten gir åpenbart også de beste resultatene for både mannskaper og avdeling.

Godtgjørelser – økonomiske forhold

I denne gruppe er behandlet 2 registrerte klagesaker.

Med virkning fra 1. juli 2000 er Folketrygdloven endret slik at militærtjeneste, sivilteneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste er likestilt med yrkesaktivitet vedrørende fedrepermisjon/omsorgspermisjon. De trygdemessige ytelser skal for disse grupper beregnes på basis av minimum tre ganger grunnbeløpet i Folketrygden. De økonomiske ytelser fra Forsvaret bortfaller under slik lønnet fedrepermisjon.

I

En advokat anmodet om Ombudsmannens vurdering på vegne av en soldat som var blitt trukket for et beløp i tjenestetillegget. Trekket skyldes at soldaten hadde tidligere fått feilaktig utbetalt dobbelt tjenestetillegg. Advokaten hevdet at NN var rettslig uforpliktet til å tilbakebetale et beløp mottatt i god tro og forbrukt i samme gode tro.

Saken var først tatt opp av advokaten overfor Forsvarets overkommando som bl.a. hadde uttalt:

«Ved en feil ble det i april 2001 utbetalt dobbelt tjenestetillegg til noen av soldatene, inkludert NN. Det ble direkte etter utbetaling gitt informasjon om feilen til alle de berørte soldater, med oppfordring om å ta kontakt med lønningskontor. NN ble forevist og gitt kopi av kvitteringslister hvor feilen tydelig fremsto, og motsatte seg ikke trekk i fremtidige utbetalinger. Det ble etter dette foretatt trekk i senere utbetalinger av tjenestetillegg på ca 700 kr ved hver utbetaling.

Det hevdes av NN nå at det foretatte trekk er uhjemlet, og det trukne beløp kreves tilbakeført.

For det første hevdes av NN at arbeidsmiljøloven § 55 som regulerer adgangen til å foreta trekk i lønn for arbeidstakere ikke hjemler det foretatte trekk. Vernepliktige omfattes ikke av dette kapittel i loven, jfr. Kgl res 17.juni 1977 kap.C, pkt I. Det foreligger således intet lovforbud mot slikt trekk som foretatt.

Det hevdes videre at det ligger et prinsipp i norsk rett om at tilbakebetaling ikke kan kreves i de tilfelle hvor beløpet er oppbrukt og mottaker var i god tro. NN ble, i likhet med de andre berørte soldater, informert om dobbelutbetalingen umiddelbart etter at beløpet var overført til hans konto. NN var videre i personlig kontakt med lønningsansvarlig, hvor han fikk kopi av kvitteringslister hvor feilen tydelig frem-

gikk. Det ble atter videre informert om det forestående trekk hvorpå NN ikke fremsatte noen protester på dette. Det fremgår klart av dette at NN ikke kan sies å ha vært i god tro med hensyn til den ekstra utbetalingen av tjenestetillegg.

Hjemmelen for å foreta trekk i senere tjenestetillegg er etter dette læren om retten til å foreta motregning. Vilkårene for å erklære slik motregning vurderes å være klart oppfylt, og en nærmere redegjørelse vil derfor ikke bli foretatt.»

Under Ombudsmannens saksbehandling ble advokaten med henvisning til redegjørelsene fra Forsvaret gitt adgang til å avgi en nærmere begrunnelse for de fremførte anførsler.

I denne forbindelse mente advokaten at det var uten rettslig betydning om soldaten måtte ha protestert eller ikke. Advokaten mente at det enten er tilbakesøkningsadgang eller ikke.

I Ombudsmannens avsluttende brev til advokaten er konkludert slik:

«Forsvarets tilbakebetalingskrav ved motregning/trekk i tjenestetillegg gjelder som kjent et feilaktig utbetalt dobbelt tjenestetillegg til N.N. og 4 soldater. N.N. og de aktuelle soldatene ble informert om feilen direkte etter utbetaling. Det er opplyst at N.N. ikke motsatte seg trekk, men hadde bedt om en skriftlig bekreftelse på at trekk ville bli foretatt.

Etter vårt syn kan det ikke sees at Forsvaret har opptrådt kontraksstridig eller at tilbakesøkningskravet ved motregning skulle være urettmessig.»

II

På vegne av en soldat anmodet faren om Ombudsmannens bistand idet soldaten ikke hadde fått utbetalt dimisjonsgodtgjørelse. Soldaten hadde nå vært dimittert i over en måned etter fullført førstegangs-tjeneste. Ifølge faren var dimisjonsgodtgjørelsen blitt etterlyst flere ganger gjennom de rette instanser på X stasjon, uten at godtgjørelsen var utbetalt.

Etter Ombudsmannens telefonhenvendelse til X stasjon neste dag ble enkelte misforståelser straks oppklart, hvoretter Ombudsmannen kunne meddele klageren at godtgjørelsen ville bli overført så snart avdelingen hadde mottatt bankkontonr. og riktig adresse.

Senere har vi ikke hørt fra klageren.

Sykesaker

Det er registrert 9 saker i denne gruppe mot 8 saker i 2001. 5 av sakene er overført til 2003.

Flere av sakene i denne gruppe gjelder klager fra

mannskaper som finner det urimelig at militære myndigheter ikke annullerer innkallingen, til tross for bevitnelse fra sivil lege om at vedkommende antas å være medisinsk uskikket for militærtjeneste.

Det er vanlig praksis at innkalte som regel ikke fritas før de har gjennomgått den medisinske innrykkskontroll.

Det forekommer også at soldater klager over å være funnet «midlertidig udyktig til militærtjeneste» (MUD) av medisinsk faglige årsaker. En midlertidig utsettelse av militærtjeneste kan påføre soldaten ulemper med hensyn til tidsplanlegging for skolegang og/eller arbeide. De militære leger synes imidlertid å utvise stor forståelse for de aktuelle praktiske ulemper en uønsket dimisjon kan medføre for soldaten, men ofte gir den medisinske bedømmelsen ingen reell valgmulighet for militærlegen m.h.t. dimisjon, ikke minst grunnet risiko for helsemessige konsekvenser.

Under denne sakstypen forekommer også en del spørsmål som gjelder skader fra militærtjeneste mange år tilbake i tid, og noen av disse sakene gjenoppstår med noen års opphold mellom henvendelsene.

I

Ved telefonhenvendelser og personlig fremmøte ble Ombudsmannen anmodet om bistand fra en person som hadde utført førstegangstjeneste for ca. 30 år tilbake i tid. Etter Ombudsmannens generelle veiledning til personen mottok Ombudsmannen etter noen måneders tid et brev med følgende innhold:

«Da jeg avtjente verneplikten skadet jeg den ene foten ca 2,5 mnd før dimittering. Behandlingen i denne perioden var meget kritikkverdig og jeg utviklet psykiske plager i tillegg til en kreftkul i v øre-gang. Ondartet kreftdiagnose foreligger nå.

Forsvarets overkommando, jur avd har fraskrevet seg ansvaret.

Det foreligger div feil/usakligheter i saken og jeg ønsker å snakke med ansvarspersoner i forsvaret så snart som mulig, i håp om å løse saken i minnelighet.»

Følgende svar ble gitt i brev fra Ombudsmannen:

«Det vises til Deres brev datert 9. april 2002 i anledning ovennevnte sak.

Saksforholdet De beskriver virker kjent og vi tør anta at denne saken har vært drøftet med Dem under tidligere besøk til vårt kontor og i telefonsamtaler.

Selv om det ikke er opplyst i det mottatte brevet antas at sakens hovedspørsmål gjelder Deres mening om skadevirkninger som følge av bestemte tabletter og behandling fra militærlegen den gang De utførte førstegangstjeneste.

Vi har notert oss Deres opplysning at Forsvarets overkommando har fraskrevet seg ansvar.

Når det gjelder Deres helsemessige situasjon gjennom mange år etter militærtjenesten har vi forstått det slik at De hittil ikke har oppnådd medisinsk faglig støtte for Deres syn, samt at De også har stillet spørsmål om den sivile legens skikkethet som lege.

For øvrig antas at saken har vært under lang tids behandling i Trygdeetaten.

Som tidligere opplyst er Ombudsmannen ikke en del av Forsvaret, men på Stortingets vegne har Ombudsmannen adgang til å foreta en nøytral etterfølgende gjennomgåelse av saksbehandling utført av ordinære forvaltnings- og klageorgan i Forsvaret.

Som regel er det 1 års klagefrist for saker til Ombudsmannen, regnet fra den endelige forvaltningsavgjørelsen i Forsvaret eller det påklagete forholdet.

Ombudsmannen har imidlertid ikke adgang til å overprøve saker av medisinsk faglig karakter.

Med henvisning til tidligere samtaler kan vi dessverre ikke foreta noen tiltak i denne saken.»

Ved siste årsskifte ble saken fremført på nytt for Ombudsmannen.

Sosiale saker

I 2002 er det i denne gruppe registrert 16 saker. I 5 saker er avgjørelsen endret i klagerens favør. 4 saker er overført 2003.

Saker under denne gruppen blir etter Ombudsmannens erfaring meget grundig og samvittighetsfullt behandlet ved de respektive avdelinger og klageinstans i Forsvarets overkommando. Fremskaffelse og kontroll av relevante fakta for de konkrete sakene kan være meget tidkrevende. Spesielt gjelder dette for saksbehandling og skjønnsutøvelse hvor det kan være grunnlag for å vurdere dispensasjon fra gjeldende bestemmelser.

I

En vernepliktig anmodet om Ombudsmannens vurdering etter å ha fått avslag på søknad om bostøtte. Klagesakens tema fremgår i brev fra klageinstansen/FO til X garnison, hvor det lyder:

«1 Bakgrunn

Forsvarets overkommando (FO) viser til sakens dokumenter hvor det fremgår at mannskapet ved X Garnison den 12 november 2001, fikk avslått sin søknad om behovsprøvd bostøtte.

Avslaget ble begrunnet med at mannskapet ikke kunne dokumentere å ha hatt tilstrekkelige inntekter til sitt bo- og livsopphold før førstegangstjenesten tok til. Det refereres i denne sammenheng til Tjenestereglement for Forsvaret – ugr- 571 underavsnitt 2.4 pkt. 2.4.6.1.

Han kunne heller ikke synliggjøre husleieinnbetalinger gjennom sine kontoutskrifter. Ref. TFF-ugr-571-underavsnitt 2.4. pkt. 2.4.5.1.

Mannskapet møtte til førstegangstjeneste i Forsvaret den 16 august 2001.

2 Drøfting

I sakens anledning vil FO presisere følgende bestemmelser gitt i TFF-ugr-571 underavsnitt 2.4. pkt. 2.4.6.1.:

– «Det skal være samsvar mellom totale utgifter og inntekter før førstegangstjenestens begynnelse.»

Bestemmelsene innebærer at han må dokumentere inntekter, ikke bare til å forestå boutgifter, men også til sitt øvrige livsopphold (mat, klær, etc.) Det er denne totalsituasjonen som danner grunnlaget for å

være selvstendig etablert. Mannskapet er ikke det så lenge han har vært avhengig av foreldrenes økonomiske hjelp. Det opplyses at han har mottatt ukepenger fra foreldre med kr. 2000,- pr. mnd., og at han har solgt private eiendeler for å sannsynliggjøre økonomisk evne til ovennevnte. FO vil også presisere at Forsvaret ikke overtar økonomiske forpliktelser som mannskapets foreldre frivillig har påtatt seg før førstegangstjenesten tok til. Det vektlegges heller ikke at private eiendeler er solgt for å bedre på økonomien.

3 Konklusjon

FO kan ikke se at det fremkommer nye opplysninger i mannskapets klagesak. Stønad kan derfor ikke tilstås. X sitt vedtak av 12 november 2001 skal opprettholdes.

Avslaget er endelig og kan derfor ikke påklages. Dog kan mannskapet ta opp sin sak med Ombudsmannen for Forsvaret.»

Etter Ombudsmannens gjennomgåelse av saken ble følgende svar gitt i Ombudsmannens brev til klageren:

«Det vises til vårt brev datert 28. februar 2002, jfr. Deres brev datert 21. februar 2002, og telefonsamtale den 22. mars 2002.

Etter telefonsamtalen må antas at det ikke foreligger noen relevante opplysninger som ikke er kommet frem under sakens ordinære behandling i Forsvaret.

Med hensyn til gjeldende regelverk for bostøtte fra Forsvaret er avslaget på søknaden basert på at De som skoleelev ikke var å betrakte som selvforsørger med den nødvendige økonomiske selvstendighet før førstegangstjenesten.

Sakens vektlagte kriterier er opplyst i de aktuelle brev fra Forsvarets overkommando og X garnison.

Ombudsmannens vurdering retter seg som kjent mot en så vidt mulig lik behandling av personellet i relasjon til praktiseringen av gjeldende bestemmelser.

På bakgrunn av de foreliggende opplysninger kan vi ikke se at Forsvaret har basert avgjørelsen på noen feilaktige premisser, eller utvist noen usaklig forskjellsbehandling.

Vi kan derfor ikke se grunn til å rette noen kritikk mot det vedtaket som er truffet av X garnison og opprettholdt av Forsvarets overkommando.»

II

Ombudsmannen ble anmodet om bistand fra en vernepliktig på bakgrunn av at størrelsen på innvilget bostønad kun dekket familiens strømutgifter. I Ombudsmannens brev til FO ble opplyst:

«NN har i brev datert 23. mai 2002 anmodet om Ombudsmannens vurdering av ovennevnte sak.

Etter en foreløpig gjennomgåelse sees at NN med samboer og felles barn leier en leilighet hos samboerens far på X fra 1.9.01. Deres boforhold før dette tidspunkt kan ikke sees opplyst. Fremmøte til førstegangstjenesten var 7.1.02.

Innvilget bostønad sees begrenset til å dekke familiens strømutgifter.

Sakens avgjørelse synes hovedsakelig basert på at husleieinnbetalinger i tiden før militærtjenesten ikke er tilstrekkelig dokumentert.

Iflg. NN ble husleie for september og oktober måned 01 betalt ved å utføre oppussingsarbeider for utleieren. NN er selvstendig næringsdrivende tømrer.

For november og desember 01 skal husleien være betalt kontant til utleier.

Som følge av avslaget på søknaden om stønad til husleie har NN søkt utsettelse med resterende førstegangstjeneste, begrunnet med økonomiske problemer.

KNM Y har i brev til Ombudsmannen datert 24. mai 02 opplyst at denne søknaden vil bli behandlet etter at Ombudsmannen har tatt stilling til saken vedrørende bostønad.

KNM Y anmoder om en snarlig saksbehandling. I samsvar med vanlig praksis bes Forsvarets overkommando vennligst avgi en uttalelse for Ombudsmannens nøytrale vurdering av saken.

./.. De mottatte dokumenter vedlegges og bes vennligst returnert med FOs uttalelse.»

Etter undersøkelser og telefonsamtaler mellom FO og Ombudsmannen ble mannskapets klage tatt til følge, hvor det i FOs brev lyder slik:

«1 Bakgrunn

Forsvarets overkommando (FO) viser til Ombudsmannen for Forsvaret sin anmodning om å gi en uttalelse i saksforholdet til mannskapet NN.

2 Drøfting

Mannskapet er samboer med felles barn og leier en leilighet hos samboerens far på X. Leieforholdet startet 1.9.01 og fremmøte til førstegangstjeneste var 7.1.02. Mannskapet er innvilget bostønad som dekker familiens strømforbruk. Sakens avgjørelse synes hovedsakelig basert på at husleieinnbetalinger i tiden før militærtjeneste ikke er tilstrekkelig dokumentert. Alle avgjørelser tidligere i behandlingen er korrekt gjort i henhold til Tjenestereglement for Forsvaret.

Mannskapet får tilbud om å leie en leilighet hos sin «svigerfar». Denne leiligheten har vært leid ut til andre tidligere men leiligheten trenger en oppussing før mannskapet kan flytte inn med sin familie. Ettersom NN er tømrer tar han på seg å sette i stand leiligheten. Huseier synes dette er helt fint og belønner NN med gratis leie de første to månedene. De neste månedene betaler han husleien kontant til sin tilkommende svigerfar.

Mannskapet har hatt god økonomi og han jobber selvstendig som tømrer. Mannskapet sier at han handlet i god tro om at Forsvaret ville dekke hans boutgifter når han startet sin militærtjeneste. Mannskapet har fått store økonomiske problemer med videre gjennomføring av førstegangstjenesten. Han har tjenestegjort i nesten 5 måneder uten bostøtte. KNM Y har bedt Ombudsmannen for Forsvaret gi sin vurdering av saken før mannskapet eventuelt blir gjort midlertidig udyktig og må sendes hjem.

FO følger at mannskapet har vært uheldig med valg av bosted, hadde han leid hos andre enn sin samboers far ville kanskje saken fått et annet utfall. FO føler likevel at de har fått motstridende opplysninger i saken og er i tvil om at søker har betalt husleie de 4 – fire – første månedene før innrykk. Videre har FO dokumentasjon på at mannskapet har betalt sine boutgifter etter fremmøte og vil med den bakgrunn gi dispensasjon i fra reglen i TFF 571, pkt 2.4.5.1.

- Gifte, samboere m/felles barn og partnere må fremvise siste betalte husleie før innrykk
- Husleieinnbetalingen skal sannsynliggjøres gjennom kontoutskrift.

3 Konklusjon

FO kan i enkelte tilfeller gi dispensasjon fra gjeldende bestemmelser der disse virker urimelige. I og med at mannskapet har ansvaret for seg, samboer og et lite barn så finner man at det vil være ufornuftig å gi mannskapet midlertidig utsettelse med militærtjenesten. Under kriterier i 571 pkt 2.4.2,-7.ledd heter det:

- For gifte, samboere med felles barn og registrerte partnere stilles det ikke krav om botid.

Ettersom mannskapet har dokumentert at husleie er innbetalt etter fremmøte vil FO forholde seg til dette og utbetale mannskapet stønad til dekning av boutgifter under førstegangstjenesten. Stønaden gis med virkning fra innrykksdato. Det refereres til samtaler om iverksetting med tilståelse av bostønad og samtaler med Ombudsmannen for Forsvaret.

FO ber gjenpartadressaten iverksette utbetaling av bostønad til NN.»

III

En vernepliktig anmodet om Ombudsmannens bistand, idet han bl.a. anførte:

«Henviser til en samtale med Dem mandag 29.07.02.

Søknaden gjelder oppgradering av bostøtte under avtjening av førstegangstjeneste i forsvaret.

Jeg fikk dessverre avslag på min første søknad, ettersom Sosialøkonomisk avdeling på X fant at det manglet tilstrekkelig dokumentasjon. Etter min mening er ikke dokumentasjonen så manglende som X fant den. Sendte dermed inn en ny søknad som ble sendt til Forsvarets overkommando, der jeg ble tildelt 50 % støtte til leiligheten min.

Jeg er for tiden stasjonert på KNM Y, og står for avreise til Z havet på tokt den 2 september. Jeg fikk beskjed av min samboer om at hun kom til å finne seg et nytt sted å bo, denne beskjeden fikk jeg ca 1 måned før fremmøte på X, dermed sitter jeg igjen med full husleie.

Ber om at ombudsmannen vil se på saken min igjen og tildele meg de støtter jeg nå er berettiget, slik at jeg slipper å bli kastet ut av leiligheten min. Jeg er pr. i dag allerede på etterskudd med husleien, har enda ikke fått den støtten på 50 %, har fått beskjed at han som betaler dette ut ikke kommer tilbake før på mandag 17.08.2002. og har naturlig nok fått en vennlig henstilling av utleier om å gjøre opp for meg snarest, og innen avreise.

Konsekvensene ved avslag er at jeg må si fra meg leiligheten, betale andre for å flytte ut og rydde for meg, og ved dimisjon, ikke ha noe sted å bo.

Håper derfor på en hurtig og positiv behandling av søknaden min.»

I samsvar med vanlig praksis ble FO bedt om å behandle klagen og avgi en uttalelse for Ombudsmannens eventuelle behandling av saken.

Etter FOs ordinære klagebehandling fremkom følgende i FOs brev til Ombudsmannen:

«KLAGE OVER VEDTAK I FORBINDELSE MED INNVILGET BOSTØNAD – NN

1 Bakgrunn

Forsvarets overkommando (FO) viser til sakens dokumenter hvor det fremgår at mannskapet ved KNM YY den 11 juni d.å. fikk avslått sin søknad om å motta behovsprøvd bostønad fra Forsvaret under førstegangstjenesten.

Avgjørelsen ble begrunnet med at mannskapet gjennom konto overførslser ikke kunne dokumentere å ha betalt husleie tilsvarende kr 4.500,- pr mnd. Folkeregisteret i XX kommune bekreftet dessuten at mannskapet deler bofellesskap med ZZ på felles adresse xx. Mannskapet møtte til tjeneste 8 april d.å.

Saken ble klaget inn til FO. FO innvilget mannskapet 50 % behovsprøvd bostønad. Ettersom ZZ fortsatt var folkeregister registrert på samme adresse som mannskapet så kunne ikke bostønad innvilges fullt ut. Mannskapet klaget saken inn for Ombudsmannen for Forsvaret.

2 Drøfting

Mannskapet opplyser i sin klage til Ombudsmannen at hans samboer flyttet ut av deres felles bopel 1 måned før fremmøte til førstegangstjenesten, altså 8 mars 2002. Det er ikke forelagt noen dokumentasjon på dette annet enn en bekreftelse på varig adresseendring i fra Posten Norge BA. Det bekreftes at ZZ hadde adresseendring fra xx til yy den 26 april d.å.

Folkeregisteret i XX kommune bekrefter at ZZ meldte flytting den 20 august d.å. Flyttedato var 15 juli d.å. Adressen det ble flyttet til var zz. FO forholder seg til de opplysninger som er gitt av folkeregisteret.

Med bakgrunn i de opplysninger gitt av folkeregisteret så finner FO at opplysningene i søknaden spriker. Det kan selvfølgelig tenkes at ZZ har flyttet ut og bodd litt her og litt der før hun endelig meldte utflytting til folkeregisteret. I og med at samboeres offisielle utflytting var 15 juli så vil FO forholde seg til denne dato og la mannskapet tilkomme full bostøtte fra ovennevnte dato.

3 Konklusjon

I henhold til ovenstående innvilges mannskapet behovsprøvd bostønad for perioden 15 juli og frem til dimisjonsdato. Avdelingen forestår utbetalingen av full bostønad i henhold til tidligere utbetalingsplan.»

Ombudsmannens syn på saken ble deretter gitt med følgende svarbrev til klageren:

«I anledning ovennevnte sak vises til Deres brev datert 12. august 2002, hvorefter saken ble tatt opp med Forsvarets overkommando i vårt brev datert 16. august 2002.

Etter FOs fornyede gjennomgåelse sees spesielt for saken om behovsprøvet bostønad at datoen 15. juli 2002 er lagt til grunn som flyttedato for ZZ fra xx.

Det fremgår at FO har innvilget Dem full bostøtte fra nevnte dato.

./.. Kopi av FOs brev til Ombudsmannen datert 25. september 2002 vedlegges.

Med hensyn til sakens vektlagte premisser i relasjon til gjeldende regelverk har FO etter vårt syn utvist en smidig saksbehandling, og for eventuelle ytterligere spørsmål om regelverket kan De gjerne ta telefonisk kontakt.

Saken synes imidlertid ikke å gi grunn til ytterli-

gere tiltak før vi eventuelt skulle høre nærmere fra Dem.»

Senere har vi intet hørt fra klageren.

IV

Av spesielle årsaker kan det i enkelte tilfeller bli innvilget dispensasjon fra regelverket. Til illustrasjon av et forekommende vurderingstema hvor det kreves grundig behandling og god skjønnsutøvelse, gjengis følgende uttalelse fra FO:

«KLAGE PÅ UTMÅLING AV BEHOVSPRØVD BOSTØNAD – KNM XX – NN

1 Bakgrunn

Forsvarets overkommando (FO) viser til sakens dokumenter hvor det fremgår at mannskapet ved KNM XX den 4 februar d.å. fikk tilstått behovsprøvd bostønad med 50 %.

Stønaden ble tilstått med hjemmel i Tjenestereglement for Forsvaret – ugr – 571 underavsnitt 2.4 pkt. 2.4.6.2.

Mannskapet møtte til førstegangstjeneste i Forsvaret 10 januar d.å.

2 Drøfting

På vegne av mannskapet påklager KNM XX ovennevnte vedtak til FO. Det opplyses at mannskapet inngikk kontrakt om kjøp av egen bolig i februar 2001. Ved det tidspunktet hadde han ikke møtt sin nåværende kjæreste/samboer. Paret flyttet inn i boligen 8 januar d.å. De ventet felles barn i september d.å. Samboer ZZ er skoleelev ved videregående skole. Det dokumenteres at hun for vårsemesteret 02 mottar utdanningsstipend og reisestipend med til sammen kr.9 225,- totalt, samt ca kr. 1 000,- pr. mnd. fra deltidsarbeid i Y kommune.

Faktiske boutgifter i samboerparets boetablering er enda ikke dokumentert. Stipulerte og forventede boutgifter vil til sammen bli ca. kr. 7 832,- pr. mnd.

KNM XX viser til at bofellesskaps-bestemmelsene om likefordeling av boutgiftene slår uheldig ut økonomisk i samboerparets tilfelle, og anmoder om at samboeren bør bidra til fellesutgifter i bofellesskapet, men ikke til rentekostnadene.

FO ser at mannskapets samboer har meget begrenset økonomi til sitt livsopphold. I den etableringsfasen de nå går inn i, etter å ha etablert gjeldsforpliktelser til bolig, og i påvente av familieførøkelse, vil det være utilrådelig for samboer å ta opp lån for å fullføre videregående skole.

FO vil i sakens anledning derfor spesielt vektlegge at samboerparet som venter barn i august/september d.å., ikke skal bekymre seg om Forsvarets regler for bofellesskap.

3 Konklusjon

Ut i fra rimelighetsbetraktninger og jf. Tff – ugr – 571 underavsnitt 2.4 pkt.2.4.3 vil FO gi dispensasjon fra gjeldende bestemmelser. Etter at faktiske boutgifter er dokumentert gis KNM XX fullmakt til å tilstå mannskapet stønad til dekning av faktiske boutgifter.

Stønaden gis med virkning fra innrykksdato.

For ordens skyld vil FO bemerke at KNM XX tidligere har fått svar på «prinsipper» som også tas opp gjennom denne saken. Dette gjelder reglene for bofellesskap. KNM XX er av den formening at reg-

lene bør endres med bakgrunn i eierforholdet av boligen. Dette vil ut i fra tidligere eksempler slå uheldig ut for mannskaper som i samboerforhold er etablert i boforhold med den motsatte parten som eier. For å fange opp forhold som trenger spesiell oppmerksomhet, har FO derfor fullmakter til å gi dispensasjon fra gjeldende bestemmelser i Tff – ugr – 571.»

Forsvarets skolevirksomhet

Det er i årets løp behandlet 4 skriftlige saker i denne gruppe mot 8 saker i 2001. De fleste klagetema i denne gruppe gjelder klager over ikke-beståtte opp-taksprøver til befalsskole og klager over frabeordring fra skoler av ulike årsaker. I 1 sak er avgjørelsen endret i klagerens favør.

I

En elev ved UB-kurs hadde strøket i 2 delfag ved X forsvarrets befalsskole. Etter overføring til Y stasjon fikk han adgang til å ta prøvene på nytt, hvoretter karakterene ble bestått i begge fagene. Imidlertid fikk kontinuasjonresultatet ikke noen praktisk betydning, idet karakterene fra de første prøvene ble likevel lagt til grunn for fastsettelse av hovedkarakteren. UB-eleven fant det urimelig at kontinuasjonen i praksis ikke fikk noen betydning og klaget vedtaket om frabeordring til sjef Z og senere til Generalinspektøren for Q. Etter Generalinspektørens opprett-holdelse av frabeordringsvedtaket anmodet den for-henværende UB-eleven om Ombudsmannens vurdering av saken.

Ombudsmannen tok saken opp med FO/XX staben, hvoretter staben ga følgende redegjørelse om den konkrete saken med henvisning til gjeldende bestemmelser:

«1 Bakgrunn

UB-elev NN ble frabeordret sin pågående UB-utdanning som følge av stryk i to fag delfag ved X forsvarrets befalsskole. Frabeordringen skjedde etter at eleven var beordret til praksisutdanning ved Y stasjon. UB-eleven har valgt å klage på frabeordringen uten at det er framkommet momenter som skulle tilsi omgjøring av det fattede vedtak. I ettertid er saken brakt inn for Ombudsmannen for Forsvaret.

2 Drøfting

Utdanning av befal i X forsvarret er regulert av bestemmelsene i Tjenestereglement for Forsvaret kl 4 (Tff kl 4). Tff kl 4 kap 7 omhandler eksamensreglementet med bestemmelser om gjennomføring av prøver/eksamener og karaktersetning samt krav til karakternivå.

2.1 Om krav til bestått eksamen og godkjent utdanning

I kap 7.2.14 *Krav til bestått eksamen og godkjent utdanning* står det i første avsnitt:

«... For å bestå i enkeltfag eller deler av fag, må karakteren være 4,0 eller bedre. Det regnes ut en hovedkarakter som er veiet gjennomsnitt av alle karakterer. Hovedkarakteren regnes ut med to desimaler. Kadettene må oppnå en hovedkarakter på 3,25 eller bedre for å bestå skolen.

2.2 Om kontinuering

Videre står det i kap 7.2.15 *Ny prøve (Kontinuasjon)* andre avsnitt:

Ved stryk i følgende fag er det ikke adgang til ny prøve og eleven frabeordres skolen:

- hovedkarakter
- militært forhold
- ny prøve

eller

- flere enn to fag

2.3 Om stryk ved deksamener

I samme kapittel/underpunkter fjerde avsnitt står:

Ved stryk i deleksamener, emner innen et fag vises det til den enkelte skoles planer om krav til kontinuering/bestått eksamen i faget.

2.4 Om kontinuering

I samme kapittel/underpunkter femte avsnitt står:

Elev som har kontinuert i et fag, beholder sin opprinnelige karakter, men får innført kontinuasjonsresultatet på vitnemålet med merknad om kontinuasjon.

2.5 Om kontinueringen

I denne elevens tilfelle har han strøket i to delfag – det vil si to fag som inngår i et hovedfag. Dette reguleres i forhold til skolens bestemmelser om kontinuering i henhold til kap 7.2.15 avsnitt fire som sitert ovenfor. Ut fra dette reglementet er eleven gitt anledning til kontinuering.

2.6 Om beregning av hovedkarakter

Ved beregning av hovedkarakter skal dette skje ut fra en vektning av de enkelte fagkarakterer. I henhold til kap 7.2.14 første avsnitt må det vektete gjennomsnitt av karakterene ikke være dårligere enn 3,25. I dette tilfellet er resultatet av denne vektningen gitt en gjennomsnittskarakter på 3,53. Dette er en strykkarakter og kan i henhold til kap 7.2.15, andre avsnitt ikke overprøves og eleven skal frabeordres skolen.

Til tross for strykkarakter i de to delfagene der han fikk kontinuere, kunne han oppnådd ståkarakter i hovedkarakter hvis de andre deleksamene i de to fagene hadde vært så høye at samlede fagkarakterer hadde brakt gjennomsnittet av alle fagkarakterene over en hovedkarakter på 3,25. Elevens samlede prestasjoner har imidlertid ikke vært tilstrekkelige til å gi ham en hovedkarakter på 3,25 eller bedre, hvorpå han blir å frabeordre i henhold til kap 7.2.15 andre avsnitt.

3 Konklusjon

Som det framgår av de vedlagte saksdokumenter, så er UB-elev NN etter XX stabens oppfatning, gitt en ryddig saksbehandling i forhold til bestemmelser og krav i Tff kl 4. At han finner det urimelig at han frabeordres når han har bestått de to deleksamene han kontinuerte i, er forståelig. Leser en bestemmelse i Tff kl 4 kap 7.2.14 første avsnitt, er det imidlertid ingen muligheter når det vektete gjennomsnitt av fagkarakterene blir lavere enn 3,25 i hovedkarakter.

På bakgrunn av ovenstående finner en at det var riktig å frabeordre eleven.»

Etter det som var fremkommet i saken ble soldaten gitt adgang til å avgi eventuelle bemerkninger. Soldaten ble meddelt at saken ble stillet i bero i på-

vente av hans svar, men idet vi heller ikke etter en senere henvendelse til soldaten fikk noe svar, ble saken avsluttet for vårt kontor.

II

Ombudsmannen ble anmodet om å vurdere saksbehandlingen i forbindelse med at en aspirant ikke ble tatt opp som elev til en befalsskole. Anmodningen var adressert til Generalinspektøren for Y, og en misforståelse mellom klageren og GI medførte at anmodningen ikke kom frem til Ombudsmannen.

I august 2001 fikk Ombudsmannen oversendt fra FO/Y staben kopi av anmodningen i brev datert 4.2.01, hvor klagerens far H.L. fremførte en rekke spørsmål i forbindelse med at sønnen S.L. ikke var tatt opp som befalelev i august 1999. Etter frabeordringsvedtaket hadde det versert en omfattende korrespondanse mellom klageren, skolen og GI/FO.

På bakgrunn av korrespondansens omfang begrenses gjengivelsen til enkelte brev fra korrespondansen.

I H.L.'S BREV DATERT 4.2.01 TIL GENERALINSPEKTØREN FOR Y ER FREMFØRT:

«Innklagning til Ombudsmannen for Forsvaret av: Klagesak Y forsvaret – NN

Eg takkar for brev av 22.01.2001.

Eg seier meg lei for at De som ny Generalinspektør for Y forsvaret skal måtte rydde på mørkeloftet til den førre, noko som ikkje kan vere særleg hyggelig. Når eg har engasjert meg så mykje i denne saka, er det fordi eg ikkje kan akseptere den måten skolen og GI har handtert denne enkle klagesaka på. Kunnskapen både om lovverk og Y forsvarets regelverk har vore svært mangelfull hos den instansen ein mest av alt skulle forventa hadde dette heilt klart. Det er mange ting GI ikkje har forstått i denne saka: Kva er ei klage og kva er ønskje om innsyn, kva dokumentasjon har ein klagar rett til, kva skal til før GI kan gjere vedtak i ei sak osv. Eg trur at GI, X, Forsvaret og ikkje minst framtidige klagarar vil vere tente med ein grundig gjennomgang av denne saka frå ein upartisk instans.

Dersom De hadde lese mitt siste brev datert 05.12.00, ville De ha sett at eg har lista opp ei rad punkt som eg meiner GI har grunn til å beklage. De kjem i dykkar brev ikkje i nærleiken av å oppfylle eit einaste av desse punkta. De får det derimot til å høyrast ut som at det er underteikna som har feil og ikkje forstår så pass som at GI ikkje ønskjer å skjule dokumentasjon. Dette trass i at X og GI har sendt meg ein 5–6 brev der dei hevdar at vi ikkje har hatt innsynsrett i dokumentasjon vi seinare har fått tilsendt.

Når det er sagt, trur heller ikkje eg at GI har ønskt å skjule dokumentasjon vi har rett til. X og GI har rett og slett ikkje hatt peiling på kva dokumentasjon ein klagar har krav på, og har difor gjort ei rad med saksbehandlingsfeil som har øydelagt klageretten til S.L. Dette vil tydelegvis ikkje GI innsjå og erkjenne. Difor finn eg å måtte klage saka inn for Ombudsmannen for forsvaret.

Etter mi meining rår det enno full forvirring hos GI om kva som er rett saksbehandling i denne saka –

mellom anna på grunn av Juridisk avdeling si mistolkning av lov og forskrifter. Juridisk avdeling hevdar (sjå eksempel nedanfor) at kva klagaren meiner, er uinteressant og har ingen ting å seie for utfallet av saka. Dette blir så brukt for å forsvare at GI gjorde vedtak i saka utan å ha mottekt ei formell klage frå S.L., og utan at han hadde sett sakspapira. Dette er ein logikk eg ikkje kan følgje.

(Eksempel på rotete, vridd og ulogisk argumentasjon frå Juridisk avd. der dei hevdar at utgreiingsplikta til GI var oppfylt: I brev av 9.nov. 2000 pkt. 3 argumenterer Juridisk avd. med at vår klage gjaldt saksbehandlingsfeil ikkje var relevante og ikkje skulle prøvast av GI. Men det er jo ikkje saksbehandlingsfeil GI har behandla, men sjølve saka. GI gjorde to vedtak utan at saksbehandlingsfeila var retta opp.

Det var jo også nettopp saka GI opprinneleg skulle behandle, men han gjorde ei rad formelle feil slik at våre brev difor gjaldt saksbehandlingsfeila han gjorde, og vi bad om at desse blei retta opp. Det blei dei ikkje, og GI heldt fram å behandle saka utan å gje oss den dokumentasjonen vi bad om. Med andre ord: **Saka han behandla var ikkje utgreidd i følge lov og forskrifter.** Difor er argumentasjonen frå Juridisk avd. her både feil og meningslaus som argument for at utgreiingsplikta var oppfylt. Utgreiingsplikta gjaldt først og fremst **saka** – ikkje saksbehandlingsfeila. Det var jo nettopp manglande utgreiing og dokumentasjon som var sentrale feil.

PS: Eg håper at De har forståelse for at å drøfte samanblanda, rotete og ulogisk argumentasjon frå Juridisk avd. ikkje er lett å gjere forståeleg. De kan jo prøve å lese brevet sjølv!

Når GI gjer vedtak utan at den andre parten har fått sett dokumentasjonen og fått sjansen til å forsvare seg, er dette etter mitt syn eit klart brot på både Forvaltningslova og Xs forskrifter. Ein treng ikkje å vere jurist for å forstå det. Vidare hevdar Juridisk avd. at GI ikkje kan endre karakteren i militære forhold, MF. Det er også feil i følgje forskriftene og er dokumentert i mitt brev av 5. des. 00. Vidare hevdar dei at mitt brev av 24.09.99 var ei klage på saka – noko som bevisleg er feil. Dette er også tilbakevist i mitt brev. Eg avviser difor Juridisk avdeling sine tolkingar her.

Føremålet med min saksførsel er å sørge for at klageretten blir reell, at dette ikkje skjer fleire gonger, og at retningslinene er klare her. Klagarar har rett på ei anstendig saksbehandling frå GI si side. Eg trur at både GI og underteikna er best tente med at ein upartisk instans går gjennom saka og stadfester kva som er rett og kva som er feil her. Difor finn eg å ville klage inn saksbehandlingsfeil og saka til Ombodsmannen for forsvaret.

Eg må tilstå at eg etter å ha sett utgreiingane frå GI og Juridisk avd. ved Forsvarets overkommando har opparbeidd ein del skepsis til habiliteten til forsvarets instansar. Eg håper det ikkje er nokon grunn til å tenkje slik om Ombodsmannen. Men eg forventar at den gjennomgangen Ombodsmannen gjer, vil bli gjort av

- a) Upartiske personar, ikkje tilsette eller på anna vis lønna eller avhengige av Forsvaret.
- b) Juridisk kunnige personar som kan godtakast av begge partar.

Eg ber Ombodsmannen gå gjennom saka i full breidde på formelt grunnlag.

Som del av den vurderinga ønskjer eg at følgjande sider av saka skal utgreiast:

- 1) Eg opnar med dette opp min argumentasjon og klageformulering i brev av 15.10.2000 på sjølve

klagesaka til S.L., for vurdering av Ombodsmannen på formelt grunnlag:

- a. Var varslingsplikta til befalet ved X overfor S.L. om karakteren i Militære Forhold (MF) oppfylt før han fekk avslag på opptak? S.L. fekk ikkje beskjed om at han låg an til for låg karakter i MF. Jfr. pkt. 4 i mitt brev av 15.10.00.
 - b. Fekk han tilstrekkeleg sjanse til å rette på karakteren i MF slik forskriftene seier? Jfr. pkt. 4 i mitt brev av 15.10.00. Jfr. kapt. Zs grunngeving.
 - c. Han fekk ikkje ei skriftleg grunngeving som lova før han måtte skrive si første klage. Kva kan gjerast for å sikre betre rutiner her?
 - d. Kan ein klagar kreve å få vite skriftleg kva enkeltepisodar befalet har notert som grunnlag for ei avgjerd om opptak/ikkje opptak ved Ys befalsskoler, eller er synsing frå befalet nok som grunnlag for ei klagebehandling? S.L. fekk ei muntleg grunngeving. Denne kan ikkje etterprøvast av andre instansar og er difor etter mitt syn ikkje god nok som saksunderlag. Ei muntleg orientering gjev også rom for at forklaringa i ettertid blir endra – jfr. ordrenekten i denne saka: Den muntlege orienteringa sa ingen ting om ordrenekt, mens den skriftlege gjorde dette til eit hovudpunkt som i ettertid blei brukt som avgjerande argument av GI, jfr. brev av 22.03.00. Eit slikt dokument vil alltid vere eit viktig grunnlag for ein klagar som skal fremje si sak. Det ser ikkje ut til å finnast instruks på dette punktet, så ei klargjering her vil sikkert vere nyttig også for skolane.
 - e. Eg finn at X i sitt brev av 13.09.99 ikkje gjev dokumentasjon på grunngevinga for å oppretthalde avslaget på opptak. Korleis bør skolen dokumentere eit slikt avslag? Vårt syn er at alt tilgjengeleg dokumentasjon bør følgje eit slikt avslag på klage slik at klagaren har eit grunnlag for å vurdere om han skal klage vidare.
 - f. Var mitt brev til X av 24.09.99 å rekne som ei klage på saka, eller var det eit ønske om innsyn i sakspapira?
- 2) Saksbehandlingsfeil hos GI – kva er feil og kva er rett her? Var GI sitt vedtak i saka i brev av 25.10.99 eit lovleg og gyldig vedtak i saka? Var utgreiings- og opplysningsplikta i Forvaltningslova oppfylt? Vi hadde ikkje fått tilsendt noko saksdokument, men hadde bedt om det.
 - 3) Var utgreiings- og opplysningsplikta oppfylt då GI gjorde nytt vedtak i saka i brev av 22.03.2000? Vi hadde framleis berre tropsjefens grunngeving og hadde bedt om meir dokumentasjon.
 - 4) Korleis vurderer Ombodsmannen generalinspektør ZZ sine påstandar i brev av 22.03.2000 om at «Det holdes ikke tilbake et eneste dokument som angår dine prestasjoner i aspirantperioden»?
 - 5) Kan GI endre på karakteren i Militære forhold når ein aspirant klagar? Juridisk avdeling hevdar at det kan GI ikkje gjere. Eg meiner at det kan han, jfr. brev av 15.10.00. Kva slag omsyn kan GI trekke inn i si vurdering av ei klage?
 - 6) Kor stor vekt bør forsvaret legge på eit støttebrev frå medaspirantane slik S.L. fekk?
 - 7) Har Y forsvaret i stor nok grad latt tvilen komme S.L. til gode?
 - 8) Eg ønskjer at Ombodsmannen syter for at det blir utarbeidd ein instruks for bruk ved skolane og

hos GI om korleis klagesaker skal dokumenterast.

I den dokumentasjonen eg har sendt Y forsvaret tidlegare, har eg grunngeve synspunkta mine, så eg reknar med at eg ikkje treng gjere det i dette brevet. Skulle det likevel vere ønskje om vidare utgreiing frå min side, ber eg om å få melding om det. Eg går ut frå at GI sender all dokumentasjon over til Ombodsmannen.

Eg ber Ombodsmannen om å få ei liste over den dokumentasjonen han får tilsendt frå GI. Eg ber også om å få innsyn i kven Ombodsmannen meiner skal greie ut saka, og evt. retningslinjer for Ombodsmannens funksjon.»

Sakens dokumenter ble mottatt med en ytterligere redegjørelse fra H.L. i brev datert 18.9.01.

Med Ombudsmannens brev datert 8.10.01, ble FO i samsvar med vanlig praksis, gitt adgang til å avgi bemerkninger for Ombudsmannens behandling av saken.

I FOs brev datert 21.01.02 viser FO til tidligere besvarelser i korrespondansen med klageren.

Klagerens spørsmål om Ombudsmannens habilitet og juridisk kyndighet ble besvart med Ombudsmannens brev datert 28.01.02, hvor det opplyses:

«Med hensyn til Deres tidligere spørsmål om Ombudsmannens funksjon m.m. vises til vedlagte instruks fra Stortinget og en informasjonsfolder om ombudsmannsordningen for Forsvarets personell. For perioden 1. januar 2002 – 31. desember 2005 har Stortinget valgt Dagfinn Hjertenes som ny ombudsmann.

Når det gjelder Deres spørsmål om juridisk kyndighet og upartiskhet foreligger det etter vår mening ikke forhold som kan gi grunn til tvil om vår upartiskhet for behandling av saken. Saken vil bli behandlet av avdelingsdirektør Egil H. Nilsen som har 14 års tjenestetid ved dette kontor og tidligere praksis bl.a. som advokat.

Med hensyn til spørsmålet om en liste over den dokumentasjon Ombudsmannen får tilsendt fra GI, må bemerkes at det ikke er mottatt annen dokumentasjon enn det som er fremsendt til Ombudsmannen med Deres brev datert 18. september 2001.

Ved vår gjennomgåelse av saken vil fremførte anførsler bli vurdert i samsvar med vanlig praksis og i den grad anførslene kan antas å ha betydning for avgjørelsen om at S.L. ikke ble tatt opp som elev til Y forsvarets zz befalsskole ved X.

Dersom det ikke skulle oppstå nye spørsmål for avklaring etter FOs siste brev, tar vi sikte på en endelig stillingtagen til klagen etter at vi har mottatt Deres svar.»

Ombudsmannens vurdering av klagesaken blir gitt i brev til H.L. datert 5.3.02 hvor det uttales:

«KLAGE MOT SAKSBEHANDLING I Y FORSVARET – OPPTAK TIL X – S.L.

Med henvisning til sakens tidligere korrespondanse og i samsvar med vanlig praksis er de fremførte anførsler vurdert i den grad anførslene kan antas å ha betydning for avgjørelsen om at S.L. ikke ble tatt opp som elev til Y forsvarets zz befalsskole. (Jfr. avgrensningen opplyst i vårt brev datert 28. januar

2002, og tilsvarende nødvendige premisser for en domsavsigelse).

Etter sakens gjennomgåelse legges til grunn at S.L. var tatt opp som aspirant til prøveperioden for **vurdering av opptak** av elever til befalsskolen. Etter de foretatte vurderinger i prøveperioden ble S.L. i henhold til opptaksrådets vedtak 19. august 1999 ikke opptatt som befalelev (grunnet karakter i militært forhold).

Vedtaket ble påklaget i brev fra S.L. til X datert 29.8.99, hvor det bl.a. opplyses: «Jeg klager herved på vedtaket om avslag til opptak den 19. august 1999. Grunnlaget legger jeg mot den muntlige begrunnelsen jeg fikk av kaptein Z, da jeg enda ikke har mottatt den skriftlige. ...»

Etter klagen ble saken vurdert på nytt, hvoretter vedtaket ble opprettholdt i brev fra sjef X datert 13. september 1999. Under brevets drøftelse er bl.a. opplyst: «Egenskaper som det legges spesielt vekt på er adferd og holdninger, innsats og motivasjon, samarbeidsevne og ordrettførelse, i tillegg til modenhet for en befalsutdanning.»

Under brevets konklusjon er videre opplyst at S.L. er velkommen til å søke neste års befalsopptak. For øvrig er opplyst om adgangen til å påklage avgjørelsen til Generalinspektøren for Y forsvaret.

I Deres brev til X datert 24.9.1999 er bl.a. anført at det ikke er gått inn på realitetene i de klagepunktene S.L. har fremført og De ber om alt underlagsmateriale før innsendelse av en klage.

X svarer i brev datert 27.9.99 at Deres brev av 24.9.99 betraktes som en klage og at saken vil bli overført Forsvarets overkommando/Y staben. For øvrig sees opplyst at interne saksdokumenter ikke vil bli utlevert.

Generalinspektøren for X forsvaret traff vedtak med opprettholdelse av det tidligere vedtaket, jfr. brev til Dem datert 25.10.99. Senere mottok GI Deres brev datert 24.10.99 med innvendinger mot Xs brev datert 27.9.99.

I Deres brev til GI datert 5.12.99 sees fremhevet at klagen ikke gjelder avslag på opptak ved X, men feil saksbehandling i forbindelse med avslag.

GI gir i brev datert 4.1.00 et resymé av de observasjoner som var foretatt i aspirantperioden, og hvor det for øvrig er gjentatt at S.L. ønskes tilbake som søker for neste skoleår, idet X også antyder at han gjennom et års modning mest sannsynlig vil kvalifisere seg til opptak.

I den etterfølgende korrespondansen sees Deres anførsler om feil saksbehandling opprettholdt, hvor De bl.a. hevder at Generalinspektøren for Y forsvaret har truffet et ugyldig vedtak, begrunnet med at vedtaket skulle være truffet på et tidspunkt hvor det ikke var innsendt noen klage til GI.

Vi har notert oss Deres videre anførsler og spørsmål vedrørende befalets varslingsplikt, om S.L. fikk tilstrekkelig sjanse til å rette på karakteren i MF, om manglende dokumentinnsyn og skriftlig begrunnelse etter et omtalt løfte, om eventuelt skriftlig noterte enkeltepisoder, om faktiske opplysninger vedr. eventuelt bestemte episoder med betydning for utfallet, påstand at GI kan fastsette en ny karakter (og ikke kun oppheve et vedtak med sikte på en fornyet vurdering av skolerådet), betydningen av medaspirantenes støttebrev vedrørende S.L.s samarbeidsevner, at frabeordning ble gjennomført før endelig avgjørelse i klagesak, m.m.

Selv om Deres klage i en vesentlig grad retter seg mot saksbehandlingen utøvet i tiden etter opptaksrådets vedtak vil vi primært behandle spørsmål som etter vårt syn har størst betydning for opptaks-

rådets vedtak. Hovedtemaet gjelder skjønnsmessige vurderinger av S.L.s egnethet på den aktuelle tid for befalsutdanning.

Fra Tjenestereglement for Forsvaret klasse 4 (TFF kl 4) – Utdanning av befall – pkt. 2.3.9 siteres:

«Elevoptak gjennomføres i opptaksråd. Rådet skal med grunnlag i de prøver, observasjoner og vurderinger som er foretatt i aspirantperioden, ta ut elever til vedkommende skole. I tillegg kan det tas hensyn til resultatet fra opptaksprøvene, samt aspirantens innkallingspoeng. Resultatet av rådets avgjørelse skal føres i skolerådsprotokollen.»

I forbindelse med opptak til grunnleggende befalsutdanning i TFF kl 4 pkt. 1.1.5 om rekruttering og seleksjon er bl.a. omtalt nødvendigheten med en prøveperiode (aspirantperiode) for å finne de søkere som har den modenhet og de holdninger som tilfredsstillter Forsvarets krav på dette nivå.

På bakgrunn av krav til spesielle personlige egenskaper for befalsutdanning skal hver enkelt aspirant bli løpende vurdert ved iakttagelser av flere offiserer gjennom prøveperioden, ut fra målbare prestasjoner og generelt inntrykk etter befalets skjønnsmessige vurderinger.

Aspirantperioden over 6 uker skal innholdsmessig dekke den utdanning som blir gitt ved de respektive forsvarsgreners rekruttskoler.

Under prøveperioden skal aspirantene (jfr. TFF kl 4 pkt. 2.4.1) bl.a. gis anledning til å vise evne til initiativ, håndtere usikkerhet, skape tillit, omsorg, ta selvstendige gode beslutninger, fysiske ferdigheter, lære militære ferdigheter og tilegne seg praktiske ferdigheter.

Aspirantene er under kontinuerlig ledelse av befall og mottar ordrer, rettleiding og kommentarer, under befalets samtidige vurderinger av aspirantene i relasjon til både generelle og spesielle militære forhold.

Vurdering av noen isolerte episoder er ikke tilstrekkelig for helhetsbedømmelsen av en aspirants personlige egenskaper for befalsutdanning.

Temaet er utpreget skjønnsmessig, og det finnes naturlig at aspiranters vurdering av egen og andre aspiranters personlige egenskaper for befalsutdanning ikke alltid er sammenfallende med kriterier som vektlegges av offiserer med militær faglig erfaringsbakgrunn, og som er tillagt den spesielle oppgaven med personbedømmelsen.

Med hensyn til Forsvarets særegenhet og seleksjonssystemet kan til illustrasjon siteres fra TFF kl 4 pkt. 1.1.3:

«Forsvaret kan ikke nøye seg med å stille de samme kravene til en leder som en sivil bedrift eller organisasjon. Befall i Forsvaret skal lede operasjoner under ekstreme forhold og ha ansvar for personell og materiell, samtidig som de skal kunne løse militære oppdrag som får direkte konsekvenser for liv og helse. Fordi beslutninger kan ha alvorlige konsekvenser – med fare for tap av menneskeliv, stilles det spesielle krav til vurderingsevne og beslutningsdyktighet hos en militær leder.»

Personer som ikke selv er til stede i de forskjellige observasjonssituasjoner i den daglige tjenesten har selvsagt begrensede muligheter til både skjønnsmessige og sammenlignende vurderinger under personutvelgelsen til befalsutdanning.

Adgangen til å klage over en karakterfastsettelse i Militært forhold er derfor sterkt begrenset.

Forskrifter om begrunnelse og klage over karakterer for prøver og eksamener ved Forsvarets skoler

og kurs, gjeldende fra 1. mai 1983, angir i pkt. 2 at Forvaltningsloven gjelder uavkortet for prøver i forbindelse med opptak ved Forsvarets skoler.

Fra Forsvarsdepartementets nevnte forskrifter siteres (pkt. 19):

«Vedtak om karakter i militært forhold/anlegg som befall kan bare påklages hva angår formelle feil, herunder mangelfull gjennomføring fra skolens side av skoleinstruks/eksamensreglement med hensyn til advarsler og øvrige bestemmelser for fastsettelse av karakter i militært forhold, jf for øvrig pkt. 2»

Som formell saksbehandlingsfeil er påberopt manglende tilbakemeldinger fra befalet under aspirantperioden.

De påberopte bestemmelser i TFF kl 4 om krav til skriftlig tilbakemelding vedrørende karakter i MF gjelder imidlertid ikke ved vurdering av aspiranter for opptak til elevstatus ved befalsskole. Bestemmelsene gjelder for **elever** ved befalsskoler, jfr. TFF kl 4 pkt. 7.4.2 og 7.4.4.

Når det gjelder muntlige tilbakemeldinger til aspirantene, herunder om forhold som også får virkning ved skjønnsmessig karakterfastsettelse i MF, kan det ikke sees grunn til å anta at S.L. har mottatt en annen veiledning eller er bedømt etter andre kriterier enn de øvrige medaspirantene i prøveperioden/opptaksperioden.

S.L.s omtalte samarbeidsevner, som kun utgjør et av flere vurderingstema, kan etter det opplyste ikke ha noen avgjørende betydning for helhetsvurderingen.

Det vises til redegjørelsen ovenfor vedrørende den løpende veiledning i daglig tjeneste under kontinuerlig ledelse av befall.

Et frabeordringsvedtak overfor en **aspirant** kan gjennomføres før en klage er avgjort, jfr. TFF kl 4 pkt. 6.8.1. For en **elev** ved befalsskolen vil derimot en klage på frabeordring normalt ha oppsettende virkning.

I FOs redegjørelse datert 29.9.00 er bl.a. opplyst at S.L. burde fått skriftlig begrunnelse for skolerådets vedtak, dvs. at karakteren i MF var for dårlig til opptak.

Befalets vurderinger i interne dokumenter som bakgrunn for karakterbedømmelsen kan unntas fra partsinnsyn.

I denne saken sees imidlertid at FO har funnet at 2 notater fra henholdsvis kaptein Z og fenrik XX, datert h.h.v. 2. og 6. september 1999 (utarbeidet etter opptaksrådets vedtak) er en del av sakens dokumenter, som etter klagebehandlingen er blitt utlevert sammen med innstillingen til opptaksrådet.

FO sees for øvrig å ha medgitt at S.L. hadde rett til partsinnsyn i brevet fra hans medaspiranter datert 3. september 1999 som også sees utlevert med FOs nevnte brev.

Spørsmål om krav på skriftlig begrunnelse for karakterfastsettelsen i militært forhold og skolerådets vedtak om ikke å oppta aspiranten til befalsskolen m.m. finnes etter Deres grundige oppklaringsforsøk besvart ved de redegjørelser som er gitt fra FO/Juridisk avdeling datert 29. september 2000 og 9. november 2000. Konklusjonene etter redegjørelsene fra FOs juridisk avdeling gir således ikke grunn til ytterligere bemerkninger herfra.

Etter vårt syn er det aktuelle regelverket i TFF kl 4 ikke særlig oversiktlig. Visse uklare regler i kl 4 har vi i en tidligere sak tatt opp med Forsvarsdepartementet og Forsvarets overkommando, hvoretter vi ble meddelt at det ville bli vurdert behov for å gjøre endringer i regelverket.

På denne bakgrunn har vi forståelse for at De fant grunn til å klage på saksbehandlingen.

Til orientering kan imidlertid opplyses at de påklagete rutiner for aspirantbedømmelser har vært fast praktisert gjennom svært mange år, også før det omtalte TFF kl 4 ble utferdiget.

Når det gjelder saksbehandlingstiden må medgis at det har tatt altfor lang tid til å få avklarende svar på Deres spørsmål til Forsvaret etter det omtalte vedtaket truffet i 1999 og frem til FOs redegjørelser med utlevert dokumentasjon forelå høsten 2000.

Sakens dokumenter ble først fremsendt vårt kontor med Deres brev datert 18. september 2001.

Arsaken til forsinkelsen sees omtalt i Deres nevnte brev.

Saksbehandlingsfeil vedrørende karakter i MF kan som opplyst ovenfor påklages hva angår **formelle** feil av betydning for resultatet.

Slike formelle feil som kunne hatt betydning for opptaksrådets vedtak kan imidlertid etter vårt syn ikke sees påvist i denne saken.

Den reelle avgjørende årsak til manglende opptak på befalsskolen er gjennom prøveperioden basert på en helhetsbedømmelse av aspirantens personlige egnethet på den aktuelle tid for befalsutdanning, etter slike skjønsmessige sammensatte vurderinger som ikke kan påklages.

På et upartisk grunnlag kan vi derfor ikke se grunn til å rette kritikk mot vedtaket truffet av opptaksrådet og opprettholdt av Generalinspektøren for Y forsvaret.

Til orientering kan for øvrig opplyses at praktiseringen av det aktuelle regelverket vil bli gjenstand for videre observasjon fra vårt kontor, i fall det skulle vise seg nødvendig å foreslå presiseringer i gjeldende regelverk.»

Klageren fremførte ytterligere anførsler og spørsmål med vedlagte tilleggsbemerkinger i brev til Ombudsmannen datert 28.4.02, hvor det anføres:

«Vi takker for tilsendt utgreiing av 5. mars 2002. Der finn De ikkje grunn til å rette kritikk mot Y forsvaret fordi S.L. ikkje blei teken opp ved X.

Som eit vedlegg til dette brevet er det teke med nokre kommentarar til Dykkar innstilling. Vi er fullt klar over at eit slikt opptak har store islett av skjønn, men eit skjønn blir danna ut frå summen av enkelt-episodar som befalet oppfattar – enten dei er korrekt eller ukorrekt oppfatta av den som observerer. Både kapt. Z og fenrik XX viser til enkeltepisodar i si grunngeving. S.L.s tilbakevising av fleire av det som kapt. Z framførde muntleg som sentrale observasjonar er ikkje imøtegått av kapt. Z. Vi har også lite tru på at befalet er ufeilbare – dei kan gjere feil – om dei er aldri så erfarne.

Hovedproblemet vi møtte i denne saka var her faktisk ikkje at S.L. ikkje kom inn på skolen, men at vi ikkje fekk den informasjonen vi hadde krav på, og at vi ikkje fekk framføre ei formell klage til GI på avslaget frå skolen før GI gjorde vedtak i saka han hadde fått oversendt frå skolen. Dette meiner vi er alvorleg feil saksbehandling frå GI si side. Ei avgjerd gjort av GI i ei korrekt behandla klagesak ville ha blitt akseptert av S.L. Han har akseptert at han ikkje kom inn, og basert på den behandlinga han fekk, ønskjer han ikkje å søkje skolen på nytt.

Og her er vi ved kjernen i denne saka:

Kan GI ta saka i eigne hender og behandle denne utan at det er sett fram ei formell klage til GI?

Kan GI gjere vedtak i ei klagesak dersom ein aspirant ber om innsyn i dokumentasjonen i saka?

Kan GI gjere vedtak i ei klagesak utan at ein aspirant har fått høve til å framføre sine synspunkt i saka?

Når ein instans som Generalinspektøren i Y forsvaret legg opp til og forsvarar ei saksbehandling som gjer at ein som vil klage ikkje får komme til orde i saka før vedtak blir gjort, då legg han seg på ei linje som ikkje er akseptabel – uansett kva ei juridisk avdeling i FO måtte meine. Den slags haldningar og saksbehandling godtar vi ikkje. Vi kan heller ikkje forstå at GI kan sjå seg tent med slikt – det må jo føre til at vi ikkje kan ha tillit til at GI kan ivareta interessene våre. Finn Ombudsmannen dette akseptabelt? Vi meiner at GI si handtering av denne saka er sterkt klanderverdig og har øydelagt klagesaka for S.L. Vi har i fleire brev bedt GI om å rette opp feila. Når GI insisterer på at han hadde rett til å gjere vedtak i saka i brev av 25. okt. 1999, ser vi svært alvorleg på dette og saka blir ei viktig prinsippsak som krev avklaring frå ein inhabil instans. GI meiner med andre ord at sentrale prinsipp i forvaltningslova ikkje gjeld for han. Han får støtte for sitt syn av juridisk avdeling i FO. Den same juridiske avdelinga gjev derimot GI kritikk for at det ikkje er gjeve innsyn i dokumentasjonen i saka før vedtak blei gjort. Samtidig seier dei at opplysningsplikta GI har var oppfylt. Dette rimar ikkje.

Vi ønskjer difor at Ombudsmannen vurderer saksbehandlinga på prinsipielt grunnlag med siktemål å gjere det heilt klart kva rettar som gjeld for ein klagar og kva plikter GI har i slike saker. Dette er også bedt om i våre tidlegare brev til Ombudsmannen.

Vi meiner at følgjande punkt er fakta i denne saka:

1. Det skal eksistere ein reell klagerett i slike saker.
2. Forvaltningslova gjeld fullt ut. Ein klagar skal ha rett til innsyn i sentrale dokument i saka slik at han kan ivareta sitt tarv på ein forsvarleg måte også i interne saksdokument. Det går også klart fram av forskriftene TTF kl 4 kap. 6.5
3. Ein klagar har rett til å gje sitt syn før det blir gjort vedtak i saka. (Jfr. forvaltningslova).
4. Ein klagar har innsynsrett i grunngevingar frå faglærer – i dette tilfellet kapt. Z si grunngeving. Dette går fram av forskriftene.
5. I tillegg har juridisk avdeling i FO gjort det klart at det også er innsynsrett i dei andre viktige dokumenta i saka: Innstillinga frå befalet til opptaksrådet, grunngevinga for avslag, brev frå medaspirantane og vurdering gjort av andre befalspersonar.
6. Dokumentasjonen blei nekta utlevert av skolen og av GI. Dette gjorde det umogeleg for klagaren å ivareta sitt tarv på ein forsvarleg måte (Jfr. forvaltningslova).
7. GI gjorde vedtak i saka før klagaren hadde sendt inn ei formell klage. Grunnen til at klaga ikkje var sendt inn, var ulovleg nekting av innsyn i underlagsdokumentasjonen i saka.
8. Dokumentasjonen blei utlevert eit år for seint til at han kunne ha noko praktisk verdi for klagaren i den klagesaka han ønskte å framføre for GI.

Trass i desse momenta som vi oppfattar som fakta i saka, meiner forsvarets overkommando likevel at vedtak gjort av GI i brev av 25. okt. 1999 var eit lovleg vedtak. I forskriftene heiter det:

«Vedtak om karakter i militære forhold/anlegg som befal kan bare påklages hva angår **formelle feil, herunder mangelfull gjennomføring fra skolen side av skoleinstruks/eksamensreglement med hensyn til advarsler og øvrige bestemmelser for fastsettelse av karakter i militære forhold.**» (Kap. 8 vedlegg A)

Det er altså ein klagerett på vedtak om karakteren i MF. Ein klagar har difor rett til å klage over formelle feil som mellom anna vedkjem *skoleinstruks og bestemmelser for fastsettelse av MF-karakteren og evt. andre formelle feil som t.d. manglende advarsler om korleis kandidaten låg an i MF og urette opplysningar gjevne av den andre parten.*

Vi ønskte å vite kva som var argumentasjonen frå befalet og om det låg føre slike formelle feil, og ønskte å skaffe oss innsikt i dokumenta for å ivareta rettane til S.L. Dette var altså nekta.

Vi ønskjer difor Ombodsmannens vurdering av dette:

1. **Vi ber Ombodsmannen stadfeste om dette er ein akseptabel måte å handtere ei klagesak på. Dersom Ombodsmannen meiner dette er akseptabelt, ber vi om at dette blir gjort greie for på ein forståelig måte med referanse til lover og forskrifter.**
2. **Dersom Ombodsmannen meiner at dette ikkje er akseptabel saksførehaving, ber vi han gjere greie for kva som var feil med tilsvarande referanse til lover og forskrifter.**

Vi meiner det har stor allmenn interesse å få slått fast kva som er feil og kva som er rett saksbehandling i slike saker – denne saka kan nemleg skape prestens for seinare saker av same karakter.

Vi ønskjer ikkje at GI og FO skal få leve i den tru at det dei gjorde i denne aktuelle saka er heilt i orden og godkjent av Ombodsmannen. Det kan ein nemleg lett få inntrykk av ut frå konklusjonen i brevet vi fekk frå Ombodsmannen datert 5. mars 2002.

Vi går ut frå at Ombodsmannen har mot og vilje til å peike ut for GI, FO og S.L. kva som er rett og kva som er feil saksbehandling i denne klagesaka. Brikkene må på rett plass før vi er ferdige med denne saka.»

Ombodsmannens besvarelse på klagerens spørsmål om ytterligere vurderinger ble gitt i brev datert 13.5.02:

«¹⁾Det bekreftes at vi har mottatt Deres brev datert 28. april 2002, med ytterligere spørsmål og kritikk over saksbehandlingen i forbindelse med opp-taksprøvene ved X, saksbehandlingen ved Generallinspektøren for Y forsvaret, og ved Forsvarets overkommando/Juridisk avdeling.

Med de avgrensninger som ble meddelt Dem i vårt brev datert 28. januar 2002 og i vårt brev datert 5. mars 2002, har vi etter Deres anmodning gitt uttrykk for vårt upartiske syn på resultatet etter saksbehandlingen foretatt av de ordinære forvaltnings- og klageorgan.

Som opplyst har vi vurdert de fremførte anførsler i den grad anførselene kan antas å ha betydning for avgjørelsen om at S.L. ikke ble tatt opp som elev til X.

I denne forbindelse minnes om at Ombudsmannen ikke er et forvaltningsorgan som treffer forvaltningsavgjørelser.

Selv om saken betraktes som avsluttet ved vårt kontor vil vi likevel gjennomgå Deres siste brev, i

fall det skulle finnes en rimelig grunn til ytterligere vurderinger ved vårt kontor.

Det legges imidlertid til grunn at S.L. ikke ønsker å søke skolen på nytt, og idet sakens spørsmål i dag synes primært å ha teoretisk betydning for S.L., kan vi dessverre ikke gi saken høy prioritet.

Vi håper imidlertid å komme tilbake med et endelig svar innen en rimelig tid.

²⁾ Idet klagerens anførsler i brev til Ombudsmannen datert 28. april 2002 i en vesentlig grad gjelder klagebehandlingen ved GI og FO, finnes det korrekt å oversende en kopi av brevet til FO/Juridisk avdeling og GI.

Dersom FO/Juridisk avdeling skulle finne at tidligere uttalelser fra FO kan presiseres, gis FO hermed adgang til å avgi oppklarende bemerkninger i et brev til Ombudsmannen.»

Klageren fremfører ytterligere spørsmål og bemerkninger i brev til Ombudsmannen datert 17.6.02. Ved telefonisk henvendelse fra FO/Juridisk avdeling den 30.8.02 blir Ombudsmannen meddelt at Forsvaret ikke ser grunn til ytterligere bemerkninger i saken.

I Ombodsmannens siste brev til klageren datert 3.9.02 blir gitt følgende bemerkninger:

«Det vises til vårt brev datert 5. mars 2002 med Ombudsmannens syn på Forsvarets vedtak i ovennevnte klagesak.

I forbindelse med Deres etterfølgende anførsler og spørsmål ble som kjent Forsvarets overkommando med vårt brev datert 13. mai 2002 gitt adgang til å avgi ytterligere bemerkninger. Etter telefonisk henvendelse fra FO/Juridisk avdeling den 30. august 2002 legges til grunn at FO ikke har funnet grunn til å avgi ytterligere bemerkninger.

FOs opplysning forutsettes ettersendt skriftlig i brev til Ombudsmannen.

Når det gjelder Ombudsmannens oppgave ble avgrensningen for sakens behandling opplyst Dem i vårt brev datert 28. januar 2002.

Som også opplyst i vårt brev datert 5. mars 2002 er avgrensningen tilsvarende de nødvendige premisser for en domsavsigelse.

Etter gjennomgåelsen av Deres brev datert 28. april 2002, jfr. vårt foreløpige svar i brev datert 13. mai 2002, kan vi ikke se at det er fremkommet nye opplysninger som kan ha betydning for det upartiske syn Ombudsmannen har gitt etter den påklagete avgjørelsen.

Vi forstår at De ikke er tilfreds med den avgrensning som ligger til grunn for Ombudsmannens vurdering av saken, hvor hovedtemaet gjelder offiserers skjønnsmessige og sammenlignende vurderinger under personutvelgelse for vurdering av **opptak av elever** til befalsskolen.

En slik sammensatt skjønnsmessig vurdering av aspirant S.L.s egnethet på den aktuelle tid for befalsutdanning har således vært avgjørende.

Etter Ombudsmannens syn kan som opplyst de aktuelle fremførte spørsmål ikke få noen avgjørende betydning for resultatet i den påklagete saken.

Når det gjelder en rekke fremførte spørsmål vedrørende saksbehandlingsregler må det minnes om at Ombudsmannen ikke er et forvaltningsorgan som treffer forvaltningsavgjørelser, og Ombudsmannen er heller ikke regelgiver.

Som tidligere opplyst har de påklagete rutiner for aspirantbedømmelser vært fast praktisert gjennom

svært mange år, også før det omtalte Tjenestereglement kl 4 ble utferdiget.

I vårt brev datert 5. mars 2002 har vi imidlertid medgitt følgende:

«Etter vårt syn er det aktuelle regelverket i TFF kl 4 ikke særlig oversiktlig.

Visse uklare regler i kl 4 har vi i en tidligere sak tatt opp med Forsvarsdepartementet og Forsvarets

overkommando, hvorefter vi ble meddelt at det ville bli vurdert behov for å gjøre endringer i regelverket.

På denne bakgrunn har vi forståelse for at De fant grunn til å klage på saksbehandlingen.»

Etter gjennomgåelsen av Deres siste brev ser vi ingen grunn til å gjenoppta den avsluttede saken til ytterligere vurdering ved vårt kontor.»

Senere har vi ikke hørt fra klageren.

BEFALSSAKER

I denne gruppe er behandlet 21 saker i 2002 mot 17 saker i 2001. I 2 av sakene er avgjørelsen endret i favør av klageren. 9 saker er overført 2003.

De fleste klagesaker fra befalet finner en i kategoriene tilsetning, forbigåelse, avgangsstimulerende tiltak og saker av forskjellige typer økonomisk karakter. Det forekommer også klager i forbindelse med tjenesteuttalelser.

I

En befalsforening anmodet om Ombudsmannens vurdering etter at en offiser ikke ble innvilget yrkestilsetning til avtalt tid i henhold til forutsetninger ved en gjeninntredelse på engasjementskontrakt fra 1. august 1999.

Etter offiserens søknad om yrkestilsetning hadde X stasjon anbefalt søkeren og fremsendt søknaden til FO. Med FOs svar var offiseren blitt meddelt:

«ANGÅENDE YRKESTILSETTING I Y FORSVARET

Sjef for Y forsvarsstaben/Personellavdelingen viser til din personlige henvendelse angående søknad om yrkestilsetning i Y forsvaret. Sjef Y/P har forståelse for den frustrerende situasjonen det må være å ha jobbet med en yrkestilsettingssak over så lang tid, uten at dette har gitt seg resultater i form av noen yrkestilsetning. Likeledes beklager sjef Y/P at det er gitt inntrykk av forhåpninger og lovnader om en yrkestilsetning.

Det er på det rene at engasjert befalet utgjør en betydelig ressurs i forhold til det daglige arbeidet som gjøres i Y forsvaret. Sånn sett er det ingen tvil om at de langt fleste befal med en engasjementstid på 6 år og mer er verdige en yrkestilsetning i Y forsvaret. Likevel er det gitt visse klare retningslinjer for hva som gir rett og plikt til en yrkestilsetning, og i korte trekk dreier dette seg om fullført og bestått Y krigsskole, eventuelt framsendelse av en søknad på stillinger som behandles i Gl's råd i beordrings- og yrkestilsettingssaker.

X stasjon har gitt deg et videre engasjement for ett år. I denne perioden vil du ha anledning til å søke Y skolen eller søke om yrkestilsetning på ledige stillinger ved stasjonen, som X stasjon forventer blir kunngjort i løpet av vinteren 2002. Disse søknadene på stillinger vil bli behandlet i Gl's råd i beordrings- og yrkestilsettingssaker.

I alle tilfeller vil bestemmelsen i Forsvarets Personellhåndbok del B kap 8.1.1 føre fram mot et tilbud om utdanning for å kvalifisere for yrkestilsetning militært eller sivilt, i eller utenfor Forsvaret. Dette for at ingen skal gå «tomhendt» ut av Forsvaret, etter å ha vært engasjert mer enn 6 år.

Sjef Y staben/P synes personellavdelingen ved X stasjon, har gjort en god innsats i å legge forholdene til rette for å imøtekomme situasjonen din. Beklageligvis var X stasjon, ei heller Y forsvarsstaben, informert om at visse perioder i internasjonale opera-

sjoner **skal** telles med i 6 årsregelen for engasjement. Dette står ikke uttrykt i FPH del B kap 8.1.1, og Forsvarets overkommando/Personellavdelingen er blitt gjort oppmerksom på dette.

Sjef Y staben/P håper den ovennevnte løsningen om fortsatt engasjement på X stasjon for ett år, med mulighet til å søke om en yrkestilsetning via utdanning på Y skolen eller framsendelse av søknad på kunngjorte stillinger for yrkestilsetning, er tilfredsstillende inntil videre.»

I befalsforeningens brev til Ombudsmannen er bl.a. hevdet:

«Lt Z fikk tilbud om og aksepterte engasjementskontrakt på X stasjon fra 1.8.99 og 18 måneder fremover. Denne kontrakten er deretter forlenget frem til 31.7.02. Lt Z var på dette tidspunktet (1.8.99) uten tilknytning til Forsvaret bosatt med ektefelle og 2 barn på xx.

Avgjørende for familiens valg om å bryte opp og flytte til X for å jobbe på engasjement, var de signalene hun fikk om å bli yrkestilsatt i Y forsvaret iht «6 års regelen».»

Ombudsmannen ba FO/Y stab om en uttalelse med henvisning til klagerens fremførte anførsler.

Et par måneder senere ble Ombudsmannen meddelt fra klageren at hun i første omgang ville bli vurdert etter ordinær søknadsomgang for yrkestilsetting.

Etter et par uker ble Ombudsmannen meddelt fra klageren at hun nå var blitt innvilget yrkestilsetting etter søknad på ordinær måte, hvoretter saken kunne avsluttes for vårt kontor.

II

En midlertidig major som mente seg forbigått ved innstilling og tilsetning i en utlyst stilling anmodet om Ombudsmannens nøytrale vurdering. Offiseren redegjorde om sin utdanning, tjenesteerfaring, tjenesteuttalelser m.m., idet han for øvrig uttalte:

«Sett på den totale realkompetansen, så finner jeg det meget underlig at jeg ikke engang har vært innstilt til stillingen.

Jeg har jobbet lenge nok i Forsvaret til å vite at det ikke alltid er realkompetansen som er avgjørende for hvem som tilsettes i en stilling.

Etter å ha søkt nye stillinger og nye utfordringer i en årrekke, er det innlysende at det føles som et nederlag å til stadighet føle at en blir forbigått av andre søkere med mindre realkompetanse. Av grunner jeg ikke vil utdype her, føler jeg at jeg er plassert på «sidelinjen» i tilsettingssaker.

Ved 4 anledninger har jeg fungert i høyere stilling på majors-nivå, så det er tydeligvis behov og et ønske om å utnytte min realkompetanse i Forsvaret.»

For Ombudsmannens vurdering ble FO bedt om å fremlegge bl.a. personelldokumentene tilhørende de innstilte søkerne og klageren.

FOs svar til Ombudsmannen forelå etter forsinkelser hvor det bl.a. er anført:

«2.1. Formell kompetanse

Kaptein X hevder med rette at den formelle utdanningen er veldig lik for ham og de innstilte. De har alle gjennomført FSTS I ved tiltredelsestidspunktet. Bataljonsjefskurset han har gjennomført i tillegg er vurdert av rådet, men vil ikke være nok til å gå forbi de øvrige innstilte. Hans sivile utdanning innen driftsøkonomi er også vurdert av rådet, men er ikke vektet tungt mot denne stillingen.

2.2 Erfaring

Det betviles ikke at kaptein X tilfredsstillende må- og bør kravene til stillingsbeskrivelsen, men han har ikke samme bredde og/eller resultater i tjenesteerfaringen som de rangerte kandidatene. Rangerte nummer 1 og 3 har internasjonal tjeneste i KFOR, og derigjennom tyngre operativ erfaring enn kaptein X. De rangerer derfor foran. Rangert nummer 2 har ikke internasjonal tjenesteerfaring, men han har særdeles gode tjenesteresultater i tillegg til bredere nasjonal tjenesteerfaring enn kaptein X.

2.3 Dyktighet

Som det fremkommer av rulledatautskriftene så har kaptein X svakere tjenesteresultater enn de innstilte kandidatene.

Vedlagt er kopi av kaptein Xs og de innstilte søkeres seks siste tjenesteuttalelser.

3 Konklusjon

Kaptein Xs følelse av til stadighet å bli forbigått av søkere med mindre realkompetanse synes ikke å være riktig i dette tilfellet. Han er i dette tilfellet rangert bak søkere med bredere tjenesteerfaring og bedre tjenesteresultater.

Y staben beklager sterkt den lange saksbehandlingstiden, og kan kun forklare dette med omorganiseringen av personellforvaltningen i Forsvarets overkommando.»

Etter FOs redegjørelse ble klageren gitt adgang til ytterligere bemerkninger.

I Ombudsmannens brev til klageren ble opplyst:

«I anledning ovennevnte sak vises til tidligere korrespondanse, idet vi vedlegger kopi av brev fra Forsvarets overkommando/Y staben datert 10. januar 2002.

Ombudsmannens oppgave består som kjent i å vurdere om det i tilsetningssaken er begått saksbehandlingsfeil, og herunder om det er bygget på feilaktige premisser eller tatt usaklige hensyn med betydning for det påklagete vedtaket.

Skjønnsmessige vurderinger over hvem som er best kvalifisert eller egnet for den konkrete stillingen bygger på en rekke faktorer som kan bli vektlagt i forskjellig grad av de enkelte personer, og Ombudsmannen må nødvendigvis ikke være fullt ut enig i et utøvet skjønn. Saklige skjønnsmessige vurderinger er derfor unntatt fra regler om begrunnelsesplikt overfor søkerne.

Etter sakens foreliggende opplysninger kan det ikke sees påberopt noen konkrete saksbehandlingsfeil av formell karakter.

Dersom det ikke skulle fremkomme nye opplysninger med betydning for saken, tar vi sikte på en endelig stillingtagen til klagen innen kort tid.»

I en etterfølgende telefonsamtale med klageren fremkom et håp om at hans kvalifikasjoner ville bli grundigere vektlagt for senere relevante stillinger, hvorefter han skriftlig meddelte Ombudsmannen og FO at klagesaken ble ansett som ferdig.

III

En befalsforening anmodet om Ombudsmannens vurdering etter at en offiser ikke fikk innvilget flyttebonus og omflyttingstillegg.

I foreningens brev til Ombudsmannen er bl.a. anført:

«2. Drøfting

Sakens kjerne er at vårt medlem etter å ha gjennomført sivil sykepleierstudie, tok kontakt med Forsvaret for å forhøre seg om vilkårene for gjeninntreden i Forsvaret. Her ble han forespeilet lønns og grads vilkår, samt at representant fra FO markedsførte den da nylig innførte flyttebonus som et «ekstra stimuli» for å knytte til seg en tidligere offiser med sykepleierutdannelse som det var knapphet på. Etter samråd med samboer/ektefelle bestemmer han seg for å gjeninntre, noe som i tillegg medførte flytting fra xxx til Y. I denne avgjørelsen lå den økonomiske biten som vesentlig, også begrunnet at de begge hadde opparbeidet seg studiegjeld.

Forvaltningen og avgjørelsesmyndigheten av Fredsregulativet del II ble delegert fra FO til den enkelte selvstendige administrerende enhet (SAE) ved revisjon av regulativet i 1997. Dette er vesentlig for denne konkrete saken, da dette medførte at Y garnison hadde avgjørelsesmyndighet i denne saken. Da NN tiltrådte ble den informasjonen gitt av representant for FO som han hadde tuftet sitt valg om å inntre i Forsvaret på nytt verifisert og utført av Y som sendte lønnsmelding til lønningskontoret i Z, om utbetaling av omflyttingstillegg og flyttebonus. Y garnison hadde da iht sine fullmakter **innvilget** vårt medlem den godtgjørelse som NN var blitt muntlig kommunisert fra FO. Lønningskontoret i Z nektet å utbetale dette. Det er her saken starter.

3. Konklusjon

OTV X forbund er av den oppfatning at Lt NN har handlet ut fra den informasjon gitt av FO. Disse opplysningene vedrørende økonomisk kompensasjon er bekreftet av det nivå i Forsvaret som hadde og har fullmakt til å anviser utbetaling. FO har i identisk sak fra samme garnison (Y) innvilget utbetaling av flyttebonus. Arbeidsgiver opptrer altså uensartet i like lydende saker, med en svært kort tidsforskjell. Vårt medlem kan med rette føle seg urettmessig behandlet og feilinformert i denne saken. Vi forstår at de ansatte stiller spørsmål til Forsvarets verdigrunnlag når teori oppfattes milevidt fra praksis, vedrørende etikk i forvaltningen. X forbund ber om Ombudsmannens vurdering av disse forholdene!»

Saken ble tatt opp med FO, hvorefter Ombudsmannen mottok følgende uttalelse fra FO:

«1 Innledning

Forsvarets overkommando/Juridisk avdeling viser til

Deres skriv av 21. mars 2002 vedrørende ovennevnte sak. De ber her om en uttalelse fra Forsvarets overkommando på bakgrunn av de anførsler som fremkommer i Xs klage til Ombudsmannen.

2 Drøfting

2.1 Problemstilling

Juridisk avdeling forutsetter at klageren er enig i at det ikke er hjemmel for utbetaling av flyttebonus og omflyttingstillegg i henhold til Fredsregulativet del II. Stridens kjerne er således etter vår oppfatning om det er gitt lovnad om disse tilleggene, og, dersom det er tilfellet, om NN har krav på utbetaling av tilleggene til tross for at gjeldende tariffavtale ikke gir hjemmel for dette. Det er også hevdet at arbeidsgiver fører en uensartet praksis på området.

2.2 Er det gitt lovnad om flyttebonus og omflyttingstillegg?

NN hevder at han ble lovet flyttebonus og omflyttingstillegg ifm yrkestilsetting ved Y garnison. Han har imidlertid ikke etter vår oppfatning klart å dokumentere at slike lovnader er gitt. Han har for det første vist til at han har vært i kontakt med tre personer ansatt ved FO, major XX, kaptein YY og kaptein ZZ, som i følge ham selv har bekreftet at han skal få disse tilleggene. Juridisk avdeling har ved tidligere behandling av saken vært i kontakt med disse personene, hvorpå alle benekter at slike lovnader er gitt.

Videre hevder NN at søknaden om flyttebonus og omflyttingstillegg gir uttrykk for at disse tilleggene er lovet. Juridisk avdeling har i tidligere skriv gitt uttrykk for at man er uenig i en slik tolkning, da dette i så fall vil åpne for at alle kan levere en søknad om støtte for deretter å hevde at man har blitt lovet støtten. Søknaden er levert etter tiltredelse, og kan ikke betraktes som at lovnad om tilleggene er gitt.

NN har heller ikke på annen måte dokumentert at det fra Forsvarets side er gitt lovnader om flyttebonus eller omflyttingstillegg ifm tilsettingen ved Y garnison.

2.3 Krav på utbetaling forutsatt gyldig avtale?

Under forutsetning av at NN kan dokumentere at det fra Forsvarets side er gitt lovnader om flyttebonus og omflyttingstillegg, blir spørsmålet om vedkommende har krav på utbetaling ihht de gitte lovnader.

Juridisk avdeling har i tidligere skriv i sakens anledning gitt uttrykk for at individuelle avtalevilkår som er inngått i strid med gjeldende tariffavtaler, er ugyldige etter ufriavelighetsprinsippet i tjenestetvistloven § 13. Dette prinsippet medfører at avtalen som sådan består, men at vilkår som er i strid med tariffavtalens bortfaller og blir erstattet med tariffavtalens bestemmelser. Det faktum at en avtale eller avtalevilkår er ugyldig, medfører at vilkårene ikke kan gjøres gjeldende etter sitt innhold. Man kan således heller ikke betale erstatning som om avtalen var gyldig, da dette medfører en uthuling av prinsippet i tjenestetvistloven § 13. En eventuell erstatning må utmåles etter reglene om erstatning for negativ kontraktsinteresse, noe man ikke har kunnet dokumentere i nærværende sak. Forsvarets overkommando har i tidligere skriv (bl a skriv av 11.02.1999, ref 4285/99/FO/PII-4 og skriv av 01.03.1999, ref 1999/5542/FO/PVI) grundig redegjort for hvordan man oppfatter at tjenestetvistloven § 13 skal forstås, og hvilke muligheter man har for å kreve erstatning ved ugyldige avtaler. Det forutsettes at Ombudsmannen har sakens dokumenter, og Juridisk avdeling finner det derfor ikke hensiktsmessig med noen grundigere

redegjørelse om dette. Dersom Ombudsmannen ønsker tilsendt noen av de nevnte skriv, bes han ta kontakt med saksbehandler.

2.4 Påstand om ensartet praksis

I Xs oversendelsesskriv til Ombudsmannen hevdes det at FO i en identisk sak som den nærværende har innvilget utbetaling av flyttebonus, og at arbeidsgiver derfor opptrer uensartet i likelydende saker. FO har i tidligere skriv til X (11.02.1999, ref 4285/99/FO/PII-4) gitt uttrykk for at man kjenner til en konkret sak hvor det ble innvilget flyttebonus på særskilt grunnlag. Det ble i skrivet til X gitt uttrykk for at denne saken ikke er identisk med nærværende sak. Det faktum at arbeidsgiver innvilger flyttebonus på særskilt grunnlag i en enkelt sak kan ikke tas til inntekt for at arbeidsgiver praktiserer en uensartet praksis på dette området. Det skal også nevnes at omtrent samtidig som NN krevet flyttebonus og omflyttingstillegg, ble det fremmet krav på vegne av en person til i samme situasjon som NN. Også kravet for denne personen ble avslått.

3 Avslutning

Forsvarets overkommando/Juridisk avdeling er av den oppfatning at NN ikke kan dokumentere at det er gitt lovnad om flyttebonus og omflyttingstillegg. Selv om han hadde kunnet dokumentere at det var inngått avtale med slike avtalevilkår, hadde disse blitt ugyldig etter ufriavelighetsprinsippet i tjenestetvistloven § 13, og kunne ikke gjøres gjeldende etter sitt innhold. Det kan heller ikke påvises at Forsvaret som arbeidsgiver har en uensartet praksis i slike saker på grunn av at man har innvilget flyttebonus på særskilt grunnlag i en enkelt sak.»

Etter at befalsforeningen avga ytterligere bemerkninger ble følgende vurdering gitt i brev fra Ombudsmannen:

«Det vises til tidligere korrespondanse i anledning ovennevnte sak.

Etter sakens gjennomgåelse legges bl.a. til grunn at NN hevder å ha disponert i tillit til informasjon gitt fra Forsvarets overkommando, og det sees anført at FO i en identisk sak i samme garnison (Y) har innvilget flyttebonus.

Innledningsvis må påpekes at Ombudsmannens vurdering tar primært sikte på en så vidt mulig lik praktisering av gjeldende bestemmelser for personellet. En part som kan vise til en unntaksmessig saksbehandling, en eventuell tvilsom eller feil saksbehandling i en annen sak, har intet rettskrav på at en slik saksbehandling skal videreføres.

Etter denne sakens opplysning synes det mellom partene å være enighet om at det ikke foreligger hjemmel for omflyttingstillegg og flyttebonus til personell som kommer fra det sivile og aksepterer tilbud om yrkestilsetting i Forsvaret.

Den avtale NN har påberopt var således i strid med gjeldende tariffavtale.

I samsvar med FOs opplysning må medgis at en slik påberopt tariffstridig avtale betraktes som ugyldig etter ufriavelighetsprinsippet i tjenestetvistlovens § 13.

Spørsmålet blir om partene faktisk har inngått en slik ugyldig avtale, og deretter om det foreligger grunnlag for et økonomisk erstatningskrav fra den som har lidt et økonomisk tap som følge av avtalen.

NN har bevisbyrden for å påvise løfter som hevdes å være gitt.

I denne saken sees imidlertid at de omtalte offiserene benekter at slike løfter er gitt.

Det foreligger således påstand mot påstand som kun domstolene eventuelt kan ta endelig stilling til.

Etter sakens foreliggende opplysninger synes FO/Juridisk avdeling å ha gitt en korrekt beskrivelse av det relevante regelverket, samt om betingelser for et økonomisk erstatningskrav utenfor sakens tariffmessige spørsmål.

På et upartisk grunnlag kan vi ikke se grunn til å rette kritikk mot det påklagete vedtaket som er truffet av FO.»

IV

En befalsforening anmodet om Ombudsmannens vurdering etter at en kadett/offiser var blitt frabeordret en krigsskole. Foreningen stilte spørsmål om kompetanse og hjemmel for det aktuelle vedtaket, og hevdet bl.a. at kadetten ikke hadde fått adgang til å få saken forsvarlig prøvet i henhold til gjeldende regelverk.

I foreningens brev til Ombudsmannen er anført:

«VEDRØRENDE RELEGERINGSSAK – KADETT NN

Organisasjonen X viser til tidligere fremsendt sak i skriv av 22 november 2001 og Deres foreløbige svar i ref ... vedrørende relegering av kadett NN fra KS 2 ved Y krigsskolen.

X viser til tidligere oversendt redegjørelse for saken med vedlagte dokumenter med ønske om Ombudsmannen for Forsvarets vurdering av saken.

X har den 3 desember 2001 mottatt svar fra FO/Y forsvarsstaben om Generalinspektøren for Y forsvaret (GI Y) endelige uttalelse i sakens anledning, ref ... X er som fagforening forundret over Y forsvarsstabens tilsvaret til begjæringen herfra om ny klagebehandling. Men vi tillater oss å bemerke at vi for så vidt ikke er overrasket slik saksgangen har forløpt til nå.

X er av den oppfatning at innholdet av skrevet fra Y forsvarsstaben/GI i beste fall må bero på en misforståelse. For det første hopper Y forsvarsstaben over begrunnelsen for hvorfor vi begjærte saken behandlet på ny. Begjæringen kom på bakgrunn av drøftelser om tolkningen av innholdet i Tff kl 4, nærmere bestemt pkt 6.7, 7.2 og 7.4.4. Drøftelsen ble foretatt mellom kompetent organ hos arbeidsgiver på den ene siden og befalsorganisasjonene på den annen side. Disse partene har tolkningskompetansen og begjæringen kunne for så vidt vært fremsatt som krav og ikke som begjæring, da Y forsvarsstaben/GI har satt seg utover sin kompetanse og fattet et vedtak uten gyldig hjemmel. Y forsvarsstabens siste håndtering av saken viser, etter Xs oppfatning, at det er manglende forståelse for regelverket når Y forsvarsstaben/GI hevder at en ny forståelse av regelverket uansett ikke vil ha tilbakevirkende kraft.

Til Y forsvarsstaben/GIs påstand om «tilbakevirkende kraft» og «ny forståelse» skal bemerkes at det for det første – rettslig sett – må være greit å gi regelforståelse tilbakevirkende kraft når de er til gunst for den vedtaket retter seg mot. Y forsvarsstaben/GI bør ikke ha noen mulighet til å gjemme seg bak en slik passus. I særdeleshet fordi det også vil stride mot alminnelig rettsoppfatning å komme med en slik påstand. Det vil være noe underlig om vårt retts-/forvaltningssystem skulle bygges opp slik at man ikke skulle kunne få prøvet saken på ny fordi en i første omgang har lagt feil lov/regelforståelse til grunn.

Særlig håpløst blir dette når Y forsvarsstaben/GI ikke har forstått at det ikke er noen «ny forståelse av reglementet» som er utformet i drøftelsen mellom arbeidslivets parter; arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjonene. Det var nettopp på bakgrunn av GIs egen nemndbehandling at X brakte saken inn for drøftelser. I notatet til GI av 20 september 2001, begir nemnden seg inn på tolkninger av bestemmelsene i Tff kl 4, pkt 3.1 flg. Nemnden som nå Y forsvarsstaben åpenbart mener befant seg på sikker rettslig grunn bemerker avslutningsvis i pkt 3.1: «Med bakgrunn i førte argumentasjon, finner ikke klagenemnden grunnlag for å anta (vår utheving) at et yrkesbefal ikke kan frabeordres Y krigsskolen.» Dette viser at Y forsvarsstaben/GI ikke har grunnlag for å hevde at det er en ny forståelse av reglene, særlig sett det lys at Y forsvarsstaben/GI heller ikke kan reglene for hvem det er som sitter med tolkningskompetansen for Tff kl 4. GIs klagenemnd skulle i første instans ikke begitt seg ut på en fortolkning av reglene, men søkt å få en avklaring av dette i kompetente organer før man konkluderte.

I denne saken blir det ekstra ille når GI totalt overser kadett NNs rettsvernsbehov ved at kadetten står overfor et rettighetstap i form av at han i Y forsvaret vil være utelukket fra stillinger som et resultat av at han ble frabeordret skolen. For deretter å ikke bli gitt adgang til å få saken forsvarlig prøvet slik forvaltningsretten og Forsvarets egne regelverk legger opp til.

Etter Xs oppfatning kan det ikke være slik i Forsvaret at personellets rettssikkerhet ivaretas på en slik måte og at man fratrar personell rettigheter på bakgrunn av bl.a. antagelser.

I tillegg til dette vil vi fremheve påfølgende forhold ved den saksbehandling kadett NN er blitt til del:

- NN fikk ikke slik melding og redegjørelse for vedtaket fra Y krigsskolen i første instans, herunder opplysninger om klageadgang, klagefrist med mer som forvaltningsloven (fvl) foreskriver.
- NN vil hevde at han ikke fikk kontradiktorisk mulighet til å komme med sin versjon av saken i første instans. Allerede ved Y krigsskolens behandling var prosessen preget av enveis kommunikasjon.
- Til tross for at X tilskrev Y krigsskolen den 6 juli 2001 og gjorde uttrykkelig oppmerksom på det spriket som var fremkommet i faktum, ble det ikke gjort tilstrekkelige anstrengelser fra Y krigsskolens side for å få saken tilstrekkelig opplyst for et forsvarlig vedtak. X påpekte disse forholdene fordi saken har alvorlige konsekvenser for kadett NN, noe som også ble gjort til et selvstendig poeng fra Xs side i nevnte brev.
- Når saken havnet hos GI ble NN fratatt muligheten til å la seg representere av fullmektig slik han har rett til etter fvl § 12. X er klar over at GI har en annen oppfatning av dette, men vi vil allerede her gjøre gjeldende at man ikke kan sies å ha oppfylt lovens krav ved å gi et tilbud om å møte for nemnden, som ikke er praktisk mulig gjennomførbart for fullmektigen. Har man krav på å la seg bistå av fullmektig kan ikke bestemmelsen uthules ved at man gir knappe frister og så nekter å legge møte til et tidspunkt hvor fullmektig kan møte.

NN har fremmet et eget brev til Ombudsmannen, følger vedlagt, med kommentarer til relegeringssaken og uttalelser fra andre relevante personer ift ka-

rakterbeskrivelsene som har blitt fremsatt i behandlingen av saken.

Saken reiser slik X ser det også andre spørsmål som vi ikke skal komme inn på her, da vi i første rekke ønsker Ombudsmannens vurdering av måten NNs sak er behandlet på, og dernest vurderingen som er lagt til grunn ved selve avgjørelsen.

Ombudsmannens snarlige behandling og tilbakemelding imøtesees.»

Ombudsmannen tok saken opp med FO/Y staben, hvoretter staben ga en utførlig redegjørelse om klagesakens utvikling, med følgende konklusjon:

«GI kan ikke se at saken er tilført vesentlig nye momenter som tilsier at saken bør underlegges en ny behandling.

Kadett NN har gjennom atferden tegnet et bilde av seg selv der han anses uegnet som offiser på KS 2 nivå. Dette er selve kjernen i saken og det er dette GI har tatt stilling til i denne saken.

GI merker seg at X er uenig i vurderingen, samt utfallet av denne spesifikke sak. GI er videre klar over at X vil kunne fremme denne saken for en rettsinstans for å få overprøvd saken på prinsipielt grunnlag. Dette er beklagelig i seg selv, men vil ikke endre GIs standpunkt i denne sak.

Dersom Ombudsmannen skulle finne og legge frem vesentlige mangler i saksbehandlingen eller eventuelle brister i vurderingen som ligger til grunn for vedtaket vil GI selvfølgelig vurdere disse nøye.»

Ombudsmannens vurdering ble gitt i et felles brev til partene med følgende uttalelse:

«Det vises til tidligere korrespondanse i anledning ovennevnte sak.

Klagesaken har sitt utspring i en beslutning truffet 26.5.2001, hvor kadett NN ble beordret til å forlate ...seminar ved Y krigsskolen.

Etter øvingsledelsens syn hadde kadett NN gjennom ord og handling vist en negativ holdning til deltagelse på ...seminar og til sin veilederrolle. Det ble ansett som direkte ødeleggende for gjennomføringen av veilederopplegget ift KS 1 å la kadett NN fullføre ...seminar.

Etter skolerådets enstemmige anbefaling den 21.6.01 om å frabeordre kadett NN med hjemmel i Tjenestereglement for Forsvaret (TFF) kl 4 pkt. 7.4.4 besluttet sjef Y krigsskolen den 28.6.01 å frabeordre kadetten.

Forening X påklaget den 6.7.01 avgjørelsen fra sjef Y krigsskolen, hvoretter sjef Y krigsskolen opprettholdt avgjørelsen og fremsendte saken den 30.7.01 til Generalinspektøren (GI) for ankebehandling.

X gir supplerende anførsler i brev til GI den 8.8.01, og retter oppmerksomhet mot divergerende oppfatninger mellom skolerådet Y krigsskolen og Y forsvarsstabens om anvendelsen av bestemmelser i TFF kl 4.

Y forsvarsstabens innkaller til møte med GIs klagenemnd den 18.9.01, men iflg X ble innkallingen gitt med for kort varslingstid. X oppnådde ikke å få møtet utsatt. Idet kadett NN ikke hadde noe imot å gjennomføre møte med klagenemnda i henhold til innkallingen, ble møtet avholdt med kadett NN, Y krigsskolen m.fl.

X fremførte en klage i brev til GI datert 20.9.01 over at klagenemnda hadde fratatt kadett NN mulig-

heten til å bli assistert av egen fagforening i forbindelse med saken.

Foreningen krevde innkalling til nye samtaler dersom utfallet av klagenemndas innstilling ikke skulle være positiv for NN.

GI opprettholdt i brev datert 21.9.01, sjef Y krigsskolens vedtak om frabeordring, hvoretter spørsmål om saksbehandlingen ble gjenstand for en omfattende korrespondanse mellom partene.

Etter initiativ fra X innkalte FO/Z staben befalsorganisasjonene til et oppklarende møte om bestemmelsesverket. Etter møtet avholdt 8.11.01 ble møte-referat sendt fra FO/Z staben datert 20.11.01 til befalsorganisasjonene, grenstabene m.fl. hvor FO bl.a. fremhevet at TFF kl 4 pkt. 6.7 ikke skal utvides til å omfatte yrkesbefal. Videre ble fremhevet at yrkesbefal kan reageres fra Forsvarets skoler med bakgrunn i pkt. 7.4.4. m.m.

Ombudsmannen ble anmodet om å vurdere saken etter brev fra X datert 22.11.01.

Samme dag ble også en begjæring om ny klagebehandling av relegasjonssaken for kadett NN fremmet fra X til GI.

I påvente av utfallet av begjæringen til GI ble saken stillet i bero ved vårt kontor.

Etter at GI i brev datert 3.12.01 avviste Xs begjæring om ny klagebehandling ble saken fremført for Ombudsmannen med Xs brev datert 30.1.02, vedlagt ytterligere kommentarer i et brev fra kadett NN datert 7.1.02 og med uttalelser fra annet personell/kadetter.

Med vårt brev datert 15.2.02 ble FO/Y forsvarsstabens samsvar med vanlig praksis bedt om å avgi en uttalelse for Ombudsmannens nøytrale vurdering av saken.

FO/Y forsvarsstabens meddeler i et brev til OFF datert 30.4.02 at Y forsvarsstabens har avtalt et møte med X til den 30.4.02.

FO/Y forsvarsstabens redegjørelse om klagesakens bakgrunn og utvikling m.m. blir gitt i brev til Ombudsmannen datert 21.5.02.

GI presiserer at kadetten er relegert etter TFF kl 4 pkt. 7.4.4, ikke etter pkt. 6.7.

I forhold til forvaltningsloven sees bl.a. erkjent at deler av saksbehandlingen kan være åpen for noe kritikk på enkelte områder, og det uttales bl.a.: «GI beklager at kadett NN ikke ble opplyst om sine rettigheter i skriftlig form ved første instans, men kan med bakgrunn i den etterfølgende saksbehandlingen, ikke se at dette ankepunkt har nok substans til å berette til saken tas opp til ny vurdering.»

Under konklusjonen fra GI er bl.a. anført: «Kadett NN har gjennom atferden tegnet et bilde av seg selv der han anses uegnet som offiser på KS 2 nivå. Dette er selve kjernen i saken og det er dette GI har tatt stilling til i denne saken.»

Etter det som fremkom i redegjørelsen fra GI ble X med vårt brev datert 6.6.02 gitt adgang til å avgi ytterligere bemerkninger.

I brev fra X til OFF datert 3.7.02 avgis visse kommentarer, idet X opprettholder tidligere gitte anførsler.

Ombudsmannen har i samsvar med vanlig praksis vurdert de fremførte anførsler om saksbehandlingsfeil i den grad anførslene kan antas å ha betydning for det konkrete relegasjonsvedtaket.

KOMPETANSE OG HJEMMEL FOR FRABEORDRINGSVEDTAKET.

Kadett NN er yrkestilsatt på KS 1-nivå og er således undergitt bestemmelser i bl.a. lov om statens tjenes-

temenn med de avvik som følger av yrkesbefalsloven.

Arbeidsgiver har således i kraft av den alminnelige styringsrett adgang til å omdisponere tjenestemenn når det foreligger en saklig grunn og tjenestens tarv krever det.

En slik omdisponering endrer ikke den enkelte tjenestemanns rettslige stilling, idet han beholder stillingens tittel, lønn etc. I visse tilfeller er det etter tjenestemannsloven også forutsatt at man må kunne kreve at en tjenestemann ikke møter opp på arbeidstedet.

Offiserer som overtrer eller forsømmer militære tjenesteplikter som følger av lov, reglement, instruks, direktiv, forskrift eller rettmessig ordre kan for øvrig refses disiplinært etter fremgangsmåten i lov om militær disiplinærmyndighet.

Selv om NN er beordret som kadett til Y krigsskolen er han ikke unntatt fra regelverk med plikter og rettigheter som følger ansettelsesforholdet i Forsvaret og herunder generelle bestemmelser for statens tjenestemenn.

Til illustrasjon har Y forsvarsstaben bl.a. vist til Tjenestereglement for Y forsvaret § 345, og påpekt at enhver sjef, om bord og i land, er gitt myndighet til å straks foreta omplassering av befal dersom disse har vist seg åpenbart uskikket for sine tjenestestillinger.

Arbeidsgiver må også ha kompetanse til å foreta ombeordring av en ansatt når det foreligger saklige tjenestlige årsaker og situasjonen krever rask handling, for eksempel av hensyn til annet personell.

Tjenestereglement for Forsvaret kl. 4 – Utdanning av befal – gir spesielle bestemmelser vedrørende befalsutdanningen. For statstjenestemenn under befalsutdanning kommer disse bestemmelsene i tillegg til alminnelige regler for statstjenestemenn.

TFF kl 4 gjelder også for yrkesbefal så lenge noe annet ikke skulle fremgå av unntaksbestemmelser i kl 4 eller andre bestemmelser i ansettelsesforholdet.

Arbeidsgivers styringsrett i ansettelsesforholdet er fremdeles gjeldende.

I TFF kl 4 pkt. 6.7 fremgår at dette spesielle punktet om frabeordring under utdanningen ikke skal gjelde for yrkesbefal. Yrkesbefal/statstjenestemenn som frabeordres en skole fortsetter i ansettelsesforholdet (om ikke annet er bestemt), og har en helt annen rettsstilling enn kadetter som ikke er i et ansettelsesforhold i Forsvaret.

Etter møtereferatet fra det oppklarende møte mellom FO/Z staben og befalsorganisasjonene den 8.11.01 synes det nå å være enighet om at yrkesbefal kan relegeres med bakgrunn i TFF kl 4 pkt. 7.4.4, ikke pkt. 6.7, jfr. også brev fra FO/Z staben til befalsforeningene datert 20.11.01.

Den tidligere uenighet mellom X og GI om dette spørsmålet vedrørende fortolkningen av TFF kl 4 pkt. 6.7 tør vi dermed anta er avklart.

Den omtalte fortolkningsuenigheten om pkt. 6.7 har etter vårt syn likevel ikke hatt noen avgjørende betydning for denne klagesaken, idet hjemmelen for frabeordringsvedtaket viser til TFF kl 4 pkt. 7.4.4, jfr. konklusjonen i skolerådets protokoll 21.6.01.

I sjef Y krigsskolens vedtak 28.6.01 er tilsvarende vist til kl 4 pkt. 7.4.4 som hjemmel for vedtaket.

Etter vårt syn kan det ikke sees grunn til å hevde at det ikke skulle foreligge hjemmel for et frabeordringsvedtak etter bl.a. TFF kl 4 pkt. 7.4.4.

KADETT NNS RETT TIL Å BLI REPRESENTERT AV X I MØTET MED GI KLAGENEMND
Iflg X fikk foreningen innkallelse til møtet mot slut-

ten av uken forut for møtet tirsdag 18.9.01, og forsøkte forgjeves å få utsatt møtet med GIs klagenemnd.

Dersom innkalling til et møte blir sendt ut kort tid før møtet kan det etter vårt syn være kritikkverdig om det ikke blir gitt adgang til reell partsrepresentasjon.

På den annen side er i denne saken opplyst at kadetten ga tydelig uttrykk for at han ikke hadde noe imot, eller problemer med, å gjennomføre samtalen uten representasjon.

Kadetten må ha rådighet over sin egen sak, og i dette konkrete tilfellet kan Xs unnlatte deltagelse derfor ikke få noen betydning for saken.

BAKGRUNNEN FOR RELEGERINGSVEDTAKET ETTER TFF KL 4 PKT. 7.4.4

Etter bestemmelsen kan elever relegeres eller dimitteres med umiddelbar virkning på bakgrunn av konkrete disiplinære eller andre uverdige forhold.

Med hensyn til hendelsesforløpet som resulterte i hjemsendelsen av NN fra ...seminaret har vi bl.a. notert oss 2 notater til sjef Y krigsskolen datert 5.6.02 fra henholdsvis programoffiser KS 2/XX og fra sjef lederutviklingsavdelingen YY med ytterligere beskrivelser i vedlegg. I sistnevnte notat er bl.a. opplyst:

«3.1 Den direkte årsak. ZZ, som er ansvarlig for veiledningen ift Y krigsskolen-1.1 kadettene, og foresatt for alle veilederne under ...seminaret, kontaktes kadett NN den 26. mai kl 1610. NN fikk ordre om å pakke sitt utstyr og forlate øvelsen med umiddelbar virkning. I forkant av dette hadde sentrale personer brukt store deler av dagen på å vurdere denne beslutningen. Det hadde da vært gjentatte møter mellom Hovedlærer lederskap, programoffiser KS 2, leder ... samt andre i øvingsstaben ble konsultert. Sjef Y krigsskolen var informert underveis og var med på et avsluttende møte.

Den direkte årsaken til dette var en episode som fant sted om morgenen samme dag. NN unnlot da bevisst å delta i en debrief i laget etter deløvelsen «trening i motstand mot avhør», til tross for at det gjentatte ganger var presisert at alle veiledere skulle det, og at den faste lagsveilederen (AA) hadde vekket ham ca 20–30 minutter før og sagt at han måtte være med.»

I vedlegg til notatet fra sjef ...avdelingen sees foretatt en utfyllende beskrivelse av hendelsesforløpet. Det er opplyst om samtaler mellom NN og programoffiser KS 2 (XX) som startet allerede dagen før den omtalte 'debriefen' den 26.5.01, i forbindelse med forutsetningene om NNs deltagelse på 'debriefen'.

Deløvelse TIMMA hadde startet (den 25.5.01) og om ettermiddagen ble programoffiser KS 2 spurt av NN som hadde frivakt, om å få reise hjem en tur fordi han hadde et barn som skulle på kontroll på legevakten, og at det derfor var behov for ham i hjemmet. Senere ble det oppklart at legevaktkontrollen ikke var denne dagen, men iflg NN hadde kona ringt ham, og da han kom hjem fikk han vite at det var snakk om å hente en resept på apoteket.

Slik det fremgår av forklaringene returnerte likevel ikke NN til tjenesten etter at hans misforståelse om legevaktkontrollen var oppklart.

NN har bl.a. forklart at programoffiserens opp-

fatning av samtalen bærer preg av dårlig kommunikasjon og uklare svar fra programoffiserens side, idet han ikke hadde oppfattet å ha mottatt noen ordrer.

Årsaken til frabeordningsvedtaket er behandlet i de fremlagte dokumenter og sammenfattet i brev fra FO/Y forsvarsstaben til OFF datert 21.5.02:

«26 mai 2001 – Kadett NN beordres til å forlate ...seminaret på bakgrunn av det øvingsledelsen anså som en alvorlig holdningsbrist. Etter øvingsledelsens syn viste kadett NN gjennom ord og handling en negativ holdning til deltakelse på ...seminaret og til veilederrollen som sådan. Videre mener øvingsledelsen at kadett NN viste manglende evne til å ta ansvar for egen læring. Det ble ansett som direkte ødeleggende for gjennomføringen av veilederopplegget ift KS 1 å la kadett NN fullføre ...seminaret.»

Videre gjengis:

«21 juni 2001 – Skolerådet anbefalte enstemmig at kadett NN skulle frabeordres Y krigsskolen med hjemmel i TFF kl 4 pkt 7.4.4 da han opptrådte på en høyst klanderverdig måte under utøvelsen av sin oppgave som veileder under ...seminaret. Under Skolerådets møte ble kadett NN gitt anledning til å avgi forklaring.»

Foruten den ovenstående direkte årsaken til frabeordningsvedtaket sees opplyst om en rekke episoder hvor NN var involvert i «uheldige» episoder, og hvor partene har motstridende oppfatninger om hendelsene.

Når det gjelder spørsmål om advarsler og tilbakemeldinger til kadetten sees grunn til å gi enkelte bemerkninger.

Den 22.5.01 ble ...seminaret påbegynt av kadett NN, og i løpet av få dager forelå en rekke uheldige episoder hvor forskjellig befal var involvert. Det sees erkjent at kadetten har opptrådt upassende i enkelte sammenhenger.

Allerede den 26.5.01 finner imidlertid øvingsledelsen at en episode alene ble ansett som et så grovt brudd på gitte forutsetninger og direkte pålegg at ledelsen ikke kunne la NN fortsette som veileder under ...seminaret.

På bakgrunn av den omtalte direkte avgjørende episoden etter de få dagene på ...seminaret hadde øvingsledelsen allerede kommet forbi et stadium hvor det kunne være aktuelt å gi ytterligere tilbakemeldinger/advarsler til kadetten.

Med hensyn til spørsmål om tilbakemeldinger/veiledning til kadett NN må det også tillegges vekt hva en bør kunne forvente av en yrkestilsatt offiser med nærmere 20 års tjeneste som befal.

Bakgrunnen for frabeordningsvedtaket synes grundig vurdert og behandlet av de relevante organer, og etter kadett NNs innsigelser mot de vektlagte premisser forstås at det foreligger motstridende oppfatninger av både hovedsaken og flere episoder

som de tilstedeværende og impliserte best kan bedømme.

For en sannsynlighetsvurdering må bl.a. legges til grunn at flere befal har vært involvert på forskjellig måte i den avgjørende saken som resulterte i personbedømmelsen og frabeordning, og tilsvarende i andre omtalte episoder.

Partenes konkretiserte anførsler med påstander mot påstander kan vi ikke ta endelig stilling til. Etter det opplyste kan vi heller ikke se grunn til å hevde at kadett NN er usaklig bedømt og kun har opptrådt upassende i den avgjørende saken.

I slike tilfeller som forårsaket frabeordningsvedtaket finnes det fullt forståelig nødvendig med besluttomhet fra skolens side, av hensyn til medkadetter og utdanningssituasjonen for øvrig.

Det er stillet spørsmål om kadetten burde vært refset for enkelte forhold.

En refs-unnløstelse av ulike årsaker kan imidlertid i seg selv ikke være tilstrekkelig grunn til å hindre Forsvaret i å treffe umiddelbare tiltak som i en aktuell situasjon finnes påkrevet, enten i kraft av styringsretten i ansettelsesforholdet i Staten eller etter TFF kl 4 pkt. 7.4.4 som anvendt i denne saken.

På bakgrunn av sakens foreliggende opplysninger og med henvisning til ovenstående bemerkninger kan vi ikke se at det foreligger saksbehandlingsfeil som har hatt avgjørende betydning for saken.

Vi ser dermed ikke grunn til å rette kritikk mot det påklagete frabeordningsvedtaket.»

Ombudsmannen har senere ikke hørt fra partene i sakens anledning.

V

Ombudsmannen ble anmodet om bistand fra en høyere offiser som mente å være svært urettferdig behandlet ved en tjenesteuttalelse.

På bakgrunn av tjenesteuttalelsens karakter og de impliserte parter gradsnivå var klagen tatt opp med forskjellige instanser i Forsvaret. Etter klagenemndas behandling i 2 omganger var saken fremdeles «låst». Utsteder av tjenesteuttalelsen opprettholdt tjenesteuttalelsen slik den forelå. I samråd med advokat vurderte klageren sivilt søksmål, men fremmet likevel saken for Ombudsmannens nøytrale vurdering.

Ombudsmannen drøftet saken i separate telefonsamtaler med partene med sikte på eventuelle muligheter for en minnelig løsning. Etter partenes overveielser mottok Ombudsmannen følgende uttalelse i brev fra utsteder av tjenesteuttalelsen:

«Jeg viser til sakens dokumenter og til telefonsamtaler mellom avdelingsdirektør Nilsen og under tegnede.

På dette grunnlag har jeg utarbeidet en justert tjenesteuttalelse for NN. Jeg mener jeg her har strukket meg langt og ser ikke noe forhandlingsgrunnlag ut over dette.

Jeg ber Ombudsmannen for Forsvaret om å formidle denne til ham og be om hans aksept evt merknader. Deretter ber jeg om at tjenesteuttalelsen returneres meg slik at X sjefen kan skrive sin påtegning. Sluttlig vil den endelige uttalelsen bli sendt NN og Forsvarets overkommando/Y staben.»

Ombudsmannens etterfølgende spørsmål til klageren om eventuelle påtegninger til tjenesteuttalelsen (skriftlig og pr. telefon), ble ikke skriftlig besvart.

Saken ble dermed avsluttet med Ombudsmannens følgende brev til klageren, samt til utsteder av tjenesteuttalelsen som gjenpartsadressat:

«TJENESTEUTTAELSE ETTER REPETISJONSØVELSE I MARS 2000

I anledning ovennevnte sak vises til Deres brev da-

tert 14. juni 2001 og telefonsamtaler, hvorefter saken ble tatt opp med ZZ i vårt brev datert 26. juni 2001.

En justert tjenesteuttalelse med brev fra ZZ datert 22. oktober 2001 ble oversendt Dem med vårt brev datert 29. oktober 2001.

I denne forbindelse ble De bedt om aksept eller eventuelle merknader i forbindelse med retur av tjenesteuttalelsen til ZZ, med gjenpart til vårt kontor.

Etter vår telefonhenvendelse til Dem 7. desember 2001 forstod vi det slik at De antagelig ville returnere tjenesteuttalelsen med eventuelle merknader til ZZ i uke 50/01.

Idet vi fremdeles ikke har mottatt noen gjenpart i forbindelse med retur av den justerte tjenesteuttalelsen må etter sakens status antas at det ikke foreligger grunnlag for ytterligere tiltak fra vårt kontor.»

Senere har vi ikke hørt fra partene.

SIVILT PERSONELL

Det er behandlet 8 skriftlige saker i denne gruppe mot 9 saker i 2001. I en av sakene er avgjørelsen endret i klagerens favør. 2 saker er overført 2003.

Sivilt ansatte i Forsvaret må først ha utnyttet sine klagemuligheter overfor de ordinære forvaltningsorganer/avtalemotparter før saken kan bringes inn for Ombudsmannen.

I

En tidligere engasjert i et prosjekt anmodet om Ombudsmannens bistand, idet han etterlyste en endelig beslutning fra Forsvaret etter et fremført krav på økonomisk sluttvederlag.

Den engasjerte var angivelig blitt påført betydelige utgifter i forbindelse med tjenesteoppdraget. Ifølge FO forelå imidlertid en rekke brudd på bestemmelser og avtaler i forbindelse med klagerens midlertidige prosjektstilling.

FO hadde tilbudt klageren en endelig kompensasjon på kr. 40.000,-, betinget av en erklæring om at klageren ikke hadde andre krav mot Forsvaret. FOs beløpstilbud var langt under det beløp klageren kunne akseptere, og etter Ombudsmannens syn virket saken svært uryddig og fastlåst. Ifølge FO hadde klageren avslått tilbudet, hvorefter FO hadde ansett saken som ferdigbehandlet.

Klageren bekreftet at FOs tilbud var avslått, og han hadde forstått det slik at FOs tilbud ikke lenger var gjeldende.

Etter Ombudsmannens separate samtaler med partene endret klageren syn på saken, idet han i brev til FO opplyste:

«Etter samtaler med Ombudsmannen for Forsvaret og nærmere overveielser vil jeg likevel akseptere tilbudet om det står ved lag.»

Forlik ble oppnådd og etter overført beløp ble Ombudsmannen med takk fra klageren meddelt at saken kunne avsluttes.

II

En sivil ansatt anmodet om Ombudsmannens vurdering, idet hun mente å være urettmessig forbigått under saksbehandling for ansettelse av en x leder ved Y.

I klagerens brev til Ombudsmannen er anført:

«Jeg oversender herved vedlagte ansettelsessak ved Y med alle papirer vedrørende saken og et resymé over hendelsesforløpet. Mitt navn er NN, jeg er 45 år og har 25 års arbeidserfaring. Jeg har vært sivil ansatt i Forsvaret i ca 12 år og i de siste 6 årene

tjenestegjorde jeg ved Y. Jeg ønsker å få belyst en ansettelse av x leder kode 000 ved Y fordi jeg mener at jeg er blitt forbigått i denne saken.

Jeg mener selv at denne ansettelsen ikke er korrekt gjort ut fra det syn at personell som har tjenestegjort over lang tid og som besitter de egenskaper og den kompetanse jobben tilsier ikke kommer til intervju engang. Det er gjort flere feil ved behandlingen som ansvarsfraskrivelse, dokumentfalsk og liten eller ingen forståelse for sivil ansattes interesser. Ut fra det Forsvarets Verdigrunnlag sier så skal personell som har vært kreative, vist pågangsmot og stått på for avdelingen få belønning for innsatsen, men dette har ikke skjedd i mitt tilfelle.

Som dokumentene viser så har jeg arbeidet med x i ca 10 år og de siste 6 år ved Y. Fra 20.09.99 gikk jeg inn og fungerte som leder x da min sjef ble langtidssykemeldt. Samtidig tok jeg de siste 10 vt høyskoleutdanning organisasjon og ledelse ved Forsvarets Studiesenter, X. Dette var for å bedre min kompetanse og være bedre rustet til å ta en lederstilling senere. Jeg har nå 20 vt Org og ledelse Personaladm som var et av kriteriene i den formelle utdanningen til stillingen.

Jeg fungerte i denne stillingen i ca 1 år og 1 mnd. Det som videre skjedde var at jeg ikke kom til intervju engang da stillingen ble lyst ledig. Det var en utrolig stor psykisk belastning for meg å ikke bli funnet god nok til å være en av de aktuelle søkerne etter å ha fungert i stillingen i over et år. Jeg kunne jobben ut og inn og hadde opparbeidet meg 10 års ...erfaring på denne tiden.

Det var utrolig vondt følelsesmessig å gå på jobben etter dette. Jeg hadde satset alt, arbeidet under press over lengre tid og tatt studier i tillegg. Det føltes svært makteløst også i forhold til omgivelsene som snart fikk vite at jeg ikke var en av de aktuelle søkerne.

Det store arbeidspresset som jeg har nevnt i min anke til Tilsetningsrådet skyldtes både at avd. ble tilført alt til Y fra aug-97 uten at nytt personell ble tilført og at vikaren som skulle fungere i min stilling ikke kom før 28.02.00. Da hadde jeg vært alene i begge stillingene i ca 5 mnd. Det var så mye å gjøre at jeg måtte skrive huskeliste over gjøremål når jeg kom på jobb for i det hele tatt å få hjulene til å gå rundt.

Det ble ikke satt inn nok hjelp til å ta seg av alle arbeidsoppgavene da avd. var inne i en omorganisering. Kommunikasjonen mellom sivil ansatte og befal var heller dårlig og lederne viste liten interesse for ...avdelingen.

Medarbeidersamtale som avd. ble pålagt å innføre ble aldri gjennomført og av denne grunn hadde ikke de overordnede (befalet) oversikt over de arbeidsoppgavene vi utførte. Kommunikasjonen var også dårlig av samme grunn. Viser til notat fra sjef ZZ av den 27.11.00.

I brev fra FO, datert 2001-03-15 sies det at søkerne er vurdert ut fra sin realkompetanse. For mitt vedkommende vet jeg at min var god nok og jeg føler det svært urettferdig at kun innsending av det siste vitnemålet mitt skulle være det som manglet for at

jeg ikke ble blant de innstilte søkerne. Bakgrunnen for at dette kom en uke for sent var at sensor utsatte examen noe i tid. Dette har jeg også skriftlig fått bekræftelse på fra skolen. Ut fra det arbeidspresset og den innsatsen jeg har gjort ved avdelingen synes jeg at dette var en bagatell som ledelsen ikke burde vektlagt i denne grad.

Det kan også nevnes at det har vært en «kultur» ved Y at personell som har fungert over lengre tid og som hadde nødvendig kompetanse fikk stillingen når den ble utlyst. Derfor synes jeg at mitt tilfelle er «utrolig» urettferdig sett ut fra min arbeidsinnsats ved avdelingen.

Det synes unektelig også veldig rart at FO ikke evner å se det menneskelige aspektet i denne saken, der er kun lover og regler det vises til i skriv av 15.03.01, ref. ...

Det skrives i samme brev fra FO at jeg var klar over at fungeringen ikke skulle vare ut over et år. De burde jo skjønne at ved å fungere i en stilling opparbeider en seg nødvendig kompetanse og tar ansvar for driften. Det burde jo være klart at jeg var interessert i denne stillingen etter at jeg tok utdanning som nettopp skulle kvalifisere meg for jobben. Hvilken motivasjon er det i å la personellet få ta ansvar og utdanning og når det er aktuelt å ansette personell så er de ikke «gode nok» til å komme til intervju engang???

Det er en utrolig dårlig personellbehandling jeg er blitt utsatt for som har merket meg hardt psykisk. Det å arbeide under press over lang tid og så å gå og håpe at tingene skal ordne seg er svært tungt og belastende.

Både FSTL lokalt og sentralt har engasjert seg i saken, men ikke vunnet fram. Viser til skriv fra formann YY hvor han etterlyser at jeg ikke var innkalt til intervju og at jeg har fortrinnsrett til stillingen iht Tilsetningsreglementets § 2.1b. FSTL sentralt viser også til skriv fra FSTL, ref. ...hvor FSTL ber om at jeg får fortrinn til utlyst ...stilling iht Tilsetn-regl-§ 2.1.b.

Jeg håper at ombudsmannen kan se på denne ansettelsessaken og gi en redegjørelse for hva som er riktig i dette tilfellet. Hvis noe skulle være uklart av den informasjonen som foreligger eller noen spørsmål i saken kan jeg treffes på tlf. Det betyr mye for meg personlig å få et svar på dette og jeg ser fram til å høre fra Dem.»

Under klagesakens behandling fremførte klageren krav på økonomisk erstatning, begrunnet med at arbeidsgiveren... hadde gitt feilaktige opplysninger til Tilsetningsrådet. Hun presiserte at dette var årsaken til at hun ikke ble funnet kvalifisert for den utlyste stillingen.

Etter FOs behandling av sakens formelle sider ga klageren en ytterligere omfattende redegjørelse med følgende konklusjon:

«FO skriver at vurderingen av denne saken måtte forholde seg til de formelle forhold ved tilsetningen og de elementer som herunder kunne bidratt til en endret innstilling. Her er jeg helt enig med FO fordi det er så mange uklarheter i kjølvannet av både utlysningen og tilsetningsprosessen. Eksempler som kan nevnes er at det finnes flere utlysningstekster, stillingsbeskrivelser utarbeidet uten medarbeidersamtale, uklare minstekrav (vektall) til stillingen. Det faktum at kjennskap til arbeidsområdet ...er et

må-krav i utlysningen og dette er ikke vektlagt ved innstillingen.

Et annet viktig moment er at det i ettertid er fremkommet mange viktige elementer som ikke var tillagt Tilsetningsrådet å ha kjennskap til. Det er helt klart at hvis disse hadde vært tilgjengelig tidligere ville utfallet ha blitt annerledes. Jeg har forståelse for at FO har problemer med å gå inn i en formell prosess, men i dette tilfelle er det påkrevet for å nøste opp i mange uklare momenter. Jeg synes også at det svaret jeg fikk fra FO etter å ha ventet i et helt år var lite klargjørende og en ren kopi av tidligere skriv. For å komme videre mener jeg at det er viktig å gå inn i selve tilsetningsprosessen fordi denne har nært sammenheng med tilsetningen.

Jeg mener at det er gjort formelle feil ved selve tilsetningsprosessen. Hadde de formelle ting (forarbeidet) til utlysningen vært gjort riktig ville resultatet vært helt annerledes. Tilsetningsrådet har foretatt valget sitt på et sviktende grunnlag. De fikk mange signaler om dette på forhånd, men valgte å ikke gjøre noe med det.

Jeg har kommet med så saklige og riktige opplysninger som mulig i denne sak og ser fram til å motta et endelig svar fra Ombudsmannen. Hvis det skulle være noe som er uklart i skrevet mitt så er det bare å gi beskjed. Jeg skal forsøke å svare så godt som mulig på eventuelle spørsmål.»

FOs ytterligere bemerkninger lyder slik:

«1 Bakgrunn

Forsvarets overkommando (FO) viser til tidligere referanse hvor det blant annet anmodes om oversendelse av kunngjøringstekst. I sammenheng med andre forhold vises det til sakens dokumenter for øvrig.

2 Drøfting

FO registrerer at det fremdeles fremholdes at feilaktige og manglende opplysninger har bidratt til at Tilsetningsrådet ikke har tatt hensyn til NN som søker. Som tidligere nevnt foretar Tilsetningsrådet en selvstendig vurdering av de fakta som foreligger om søkerne. De opplysninger som er anført å være utelatt og som kunne være avgjørende i rådet, ble slik dokumentene i saken viser, oversendt rådet med innstillingen den 3 november 2000. Her foreligger utvidet søkerliste med både utdanning og yrkespraksis.

Bruken av intervju er anbefalt i tilsetninger, men igjen en sak administrasjonen vurderer og ikke noe rådet tar stilling til eller gjennomfører. Rådet skal vurdere om de innstilte er kvalifisert og først og fremst sørge for at en av disse tilsettes dersom man ikke finner at andre i søkermassen er bedre kvalifisert enn de innstilte. FO har gjennomgått utvidet søkerliste, og det er ingenting som viser at rådet på dette punktet har gjort feil i forhold til prosedyrene.

Et annet sentralt emne i denne saken har blitt fungering, fungeringens lengde og formalisering av arbeidsforhold. Arbeidet er formalisert ved avdelingsordre, benevnt som fungering og tidfestet. I lovens forstand må dette regnes som midlertidig om-disponering og er slik sett ikke å betegne som engasjement/tilsetning i annen stilling som man etter ett år automatisk gis rettigheter mot. Dette er for øvrig omtalt i FO sitt skriv av juli 2002.

3 Konklusjon

FO vil igjen bemerke at vi i denne saken må ta hensyn til de formelle fakta i tilsetningen, herunder regler og prosedyrer, og ikke hvorvidt medarbeidersam-

taler eller andre forhold kunne bidratt i denne sammenheng. Dette er personellpolitiske forhold som ikke kan tillegges vekt i rådets bearbeidelse av selve tilsettingssaken. For øvrig er det slik at selv om det i tilsettingen er gitt tilbud om stilling til enkeltperson, så har ingen tiltrådt. Avdelingen har muntlig bekreftet at det heller ikke i ettertid ble foretatt noen formell tilsetting, og slik sett er det ingen som har fortrengt NN fra å få stilling ved Y.

Vedlagt oversendes kopi av omspurte kunnngjøringsstekst. FO har for øvrig ikke ytterligere å tilføye i saken.»

Ombudsmannens følgende syn på saken ble gitt i brev til klageren og med gjenpart til FO:

«ØKONOMISK KOMPENSASJON – ANSETTELSE AV KONSULENT VED Y

Det vises til tidligere korrespondanse etter Deres henvendelse til Ombudsmannen i juni 2001, vedrørende klage over saksbehandlingen i forbindelse med ansettelse av konsulent SKO 1064 ved Y, i november 2000.

Etter Deres opplysninger ble bl.a. lagt til grunn at De ikke lenger krevde tilsetting i stillingen, men økonomisk erstatning for et tap som følge av forbikjøp.

På bakgrunn av telefonsamtalen med Dem 29. juni 2001 ble saken stillet i bero inntil vi eventuelt skulle høre nærmere fra Dem, jfr. vårt brev datert 2. juli 2001.

Etter Deres anmodning i brev datert 7. mai 2002 ble saken gjenopptatt ved vårt kontor.

Ombudsmannens oppgave er som kjent å vurdere på et nøytralt grunnlag om det er begått saksbehandlingsfeil med betydning for et påklaget vedtak. I denne forbindelse blir fremførte klagepunkter vurdert i den utstrekning anførselene kan ha betydning for vedtaket.

Deres fremførte krav på økonomisk erstatning er basert på påstanden at De mistet muligheten til å få den utlyste konsulentstillingen, fordi Deres arbeidsgiver Y skulle ha gitt feilaktige opplysninger til Tilsettingsrådet.

I utgangspunktet sees at De påberopte fortrinnsrett til den utlyste stillingen, begrunnet med tidligere lang tids fungering i stillingen.

Spørsmålet sees senere behandlet i brev fra Forsvarets overkommando/Personellstaben til Forsvarets Sivile Tjenestemenns Landsforbund datert 15. mars 2001, hvor FO som kjent kom til følgende konklusjon:

«NN har ikke fortrinnsrett til den kunngjorte stillingen som konsulent. Hun har heller ikke rett til å bibeholde stillingens høyere lønn ved gjeninntreden i sin faste stilling, eventuelt ved fratreden med virkemiddel med mindre hun har hatt den høyere lønnen i 2 år eller mer.»

Når det gjelder regelverket om fortrinnsrett har FO etter vårt syn gitt en korrekt redegjørelse, og på bakgrunn av de foreliggende opplysninger har FO kommet til en korrekt konklusjon.

Med hensyn til stillingens krav til kvalifikasjoner har De fremlagt en stillingsbeskrivelse som har vist seg å avvike fra den som er lagt til grunn av innstillingsmyndigheten, hvor det for øvrig fremgår at stillingen var utlyst midlertidig frem til 1. oktober 2002.

Vi har videre notert oss Deres anførsler om at det i innstillingsprosessen ikke er gitt korrekte opplysninger om arbeidsoppgavene De faktisk utførte ved

Y, om lengden av fungeringsperioder, om manglende medarbeidersamtaler, manglende intervju m.m.

Innstillingen sees oversendt Tilsettingsrådet 3. november 2000, hvorefter De i brev datert 6. november 2000 avgir en begrunnet klage over innstillingen.

Deres klage sees besvart med innstillingsmyndighetens brev (Y) datert 1. desember 2000, idet Y opplyser om et berammet møte i Tilsettingsrådet 8. desember 2000.

Klagen på innstillingen sees oversendt med Ys brev til Tilsettingsrådet datert 6. desember 2000, hvor det samtidig vedlegges et brev fra FO datert 8. november 2000 med følgende konklusjon:

«Med bakgrunn i foranstående iverksettes tilsettingstopp med øyeblikkelig virkning. Behov for å erstatte særlig kritisk kompetanse, eller kjøp av tjenester, skal drøftes med arbeidstakerorganisasjonene før søknad fremsendes FO. Stillinger som allerede er kunnngjort og under tilsetting, skal kritisk vurderes før tilsetting finner sted. FO ber videre at alle enheter i Forsvaret benytter seg av de mulighetene som finnes i forhold til omdisponeringer, midlertidige beordringer m v for å få løst prioriterte oppgaver.»

Sakens status etter Tilsettingsrådets saksbehandling finnes noe uklar. Men selv om De skulle ha blitt ansett som best skikket og kvalifisert blant søkerne ville De likevel ikke hatt noe rettmessig krav på stillingen.

Vi har for øvrig notert oss at ingen av søkerne er blitt tilsatt i stillingen.

Under saksbehandlingen ved vårt kontor er for øvrig fremkommet at De 6. oktober 2000 hadde startet på en 4-årig desentralisert allmennlærerutdanning ved høgskolen i Z. Det fremgår at De (på et ukjent tidspunkt) hadde søkt om studiestønad i 36 måneder, med ønsket fratreden 31. desember 2000.

I henhold til FOs brev til Y datert 4. desember 2000, med kopi til Dem, sees studiestønad innvilget (fra 1. januar 2001) over 36 måneder med totalt kr. 685.594,80, samt engangssum på kr. 57.132,90 i vederlag for rask fratredelse (totalt kr. 742.727,70)

Det kan således virke som om De på samme tid hadde søkt både om en avgangskontrakt og den midlertidig utlyste stillingen.

Deres fremførte krav på økonomisk kompensasjon for at De ikke fikk stillingen, må vel betraktes slik at De primært ønsket stillingen, og ville følgelig avbryte utdanningen og trekke tilbake søknaden om studiestønad og «hurtigsvarpremie», dersom De hadde fått stillingen.

Det er ikke fremlagt noen økonomisk beregning som viser hvilket økonomisk tap De krever kompensert etter at De fikk innvilget ovennevnte avgangskontrakt med Forsvaret til en opplyst verdi med kr. 742.727,70.

Idet De ikke har hatt noe krav på den omtalte stillingen, og etter Deres inngåtte avgangskontrakt med Forsvaret, kan de noe uklare forhold i innstillingsprosessen etter vårt syn ikke gi noen holdbar el-

ler rimelig grunn til Deres fremførte krav på økonomisk kompensasjon, begrunnet med at De ikke fikk stillingen.

Etter sakens foreliggende opplysninger kan vi ikke se grunn til ytterligere tiltak i saken.»

Vi har senere ikke hørt fra klageren.

III

Ombudsmannen ble anmodet om bistand etter at en sivil ansatt hadde fått avslag på søknad om ekstra vederlag for rask fratreden (hurtigsvarpremie). Den ansatte følte seg forskjellsbehandlet i relasjon til sammenlignbare tilfelle ved ... Hun mente at avslaget skyldes utelukkende feil saksbehandling fra Distriktskommando Xs side, hovedsakelig i forbindelse med tidligere feilaktig bestemt plikttjeneste. Fra både klageren og FO forelå omfattende redegjørelser og fyldig dokumentasjon, bl.a. om den aktuelle plikttjenestens beregning.

Ombudsmannen ga i brev til klageren, og med gjenpart til FO, uttrykk for det følgende syn:

«KLAGE OVER AVSLAG PÅ SØKNAD OM EKSTRA VEDERLAG FOR RASK FRATREDEN, URIKTIG BEREKNING AV PLIKTTJENESTE M.M.

I anledning Deres fremførte anførsler i ovennevnte klagesak vises til telefonsamtale og vårt syn på saken gitt i brev til Dem datert 17. juli 2002.

Etter FOs brev datert 27. juni 2002 ble De gitt adgang til å avgi ytterligere konkretiserte anførsler, dersom De fremdeles skulle mene at FO har bygget på feilaktige premisser i saken.

I Deres brev datert 31. august 2002 sees gjentatt at De har vært utsatt for usaklig forskjellsbehandling, når det gjelder beregning av plikttjeneste i forbindelse med Forsvarets økonomiske stønad til utdanning ved ...akademiet 1999/2000.

Det forstås at De mener plikttjenestetiden med 12 måneder forårsaket at De ble hindret på det aktuelle tidspunkt i å søke om ekstra vederlag for rask fratreden.

Deres anførsler er i samsvar med vanlig praksis blitt vurdert på et upartisk grunnlag og i den grad anførselene antas å kunne ha betydning for det påklagete vedtaket.

Beregning av plikttjenesten til 12 måneder er opplyst å være foretatt i 1999 av DK X i samråd med FO/P. Etter de foreliggende opplysninger ble denne plikttjenesten som et vilkår for den aktuelle stønaden godtatt av Dem. Ca. 2 år etter den inngåtte kontrakten ble Deres klage fremført vedrørende plikttjenestens lengde.

Med hensyn til plikttjenesten forstås at det har forekommet forskjellige løsninger for personellet. Varigheten av plikttjenesten er ett av flere vilkår i en spesiell inngått avtale som normalt er fremkommet etter søknad om økonomisk stønad. Selv om det skulle vise seg å være forskjellige løsninger for ansatte, blir det ikke dermed ugyldige avtaler.

Plikttjenesten sees etter klagebehandlingen nedsett til 9 måneder, uten at det sees påvist eller innrømmet noen saksbehandlingsfeil fra FOs side.

Vi har notert oss Deres påstand om at hurtigsvarpremie ved søknad om rask fratreden ville blitt inn-

vilget dersom De ikke var hindret i å søke på et tidligere tidspunkt, dvs. om det i utgangspunktet hadde vært 9 måneder plikttjeneste i stedet for 12 måneder.

På ethvert avtaleområde kan det selvsagt være noe tilfeldig med hensyn til hvilke bindende forpliktelser som foreligger på et bestemt tidspunkt. Avtaleforpliktelser kan begrense muligheter for andre avtaleinngåelser, og eventuelt komme direkte i strid med andre avtaler.

Den nærværende klagesaken synes utløst etter innføring av nye regler om «Virkemidler ved omstilling i Forsvaret», ved gjennomføringsdirektiv i brev fra FO/P & Ø datert 1.10.2001.

Først lang tid etter avtaleinngåelsen i forbindelse med stønaden til utdanning, og etter at det oppstod en ny ordning med mulighet for å søke rask fratredelse, synes plikttjenestens lengde å være tatt opp som urimelig, med henvisning til forskjellsbehandling.

Muligheten til ekstra vederlag for rask fratreden er ingen generell ordning for statsansatte, men var forutsatt som et spesielt virkemiddel som på bestemte vilkår kunne vurderes anvendt i forbindelse med omstillingen i Forsvaret.

Forsvarets personell har således intet rettmessig krav på å få innvilget en slik søknad.

Deres på forhånd inngåtte avtale om plikttjeneste kan etter vårt syn helt naturlig ha redusert Deres mulighet til også å få innvilget en søknad om rask fratreden.

Men også uten bindinger til plikttjenesten kan det ikke sees noen tilstrekkelig holdbar grunn til å kreve innvilgelse av søknaden, selv om det etter Deres kjennskap var innvilget søknader i visse andre sammenlignbare tilfeller.

Med henvisning til det ovenstående og FOs vektlagte premisser kan det etter vårt syn ikke sees grunn til å rette kritikk mot FOs vedtak i saken.»

IV

En sivil ansatt som hadde fått avslag på søknad om ekstra vederlag for rask fratreden påberopte forskjellsbehandling, idet hun anmodet om Ombudsmannens vurdering.

Klageren mente at hovedårsaken til avslaget skyldes at søknaden var bortkommet ved X og ble derfor behandlet for sent og etter strengere vilkår i forhold til de vilkår som var gjeldende på søknadstidspunktet.

I FOs redegjørelse til Ombudsmannen er uttalt:

«KLAGE OVER AVSLAG PÅ SØKNAD OM EKSTRA VEDERLAG I FORBINDELSE MED FRATREDELSE OG FØRTIDSPENSJON 60 ÅR – NN

1 Bakgrunn

Forsvarets overkommando (FO) viser til saken og i denne forbindelse anmodningen om uttalelse vedrørende saksbehandlingen ved X, og at dette har medført behandling etter strengere vilkår enn normalt.

2 Drøfting

Virkemidlene ved omstillingen av Forsvaret er innført for i hovedsak å gi personell ved avdelinger som nedlegges en mulighet til å frate med ulike tiltakspakker i stedet for ordinær oppsigelse. De ulike tiltakene er underlagt visse vilkår og er ingen rettighetsordninger.

Siden iverksettingsdirektivets opprinnelse i 2000

er det foretatt visse justeringer og innstramminger i forhold til benyttelsen av tiltakene. Ekstra vederlag er i mindre grad endret i prosessen. Det som har stått fast under hele løpet fra 2000 til i dag, er at den som søker om ekstra vederlag også må være kvalifisert for det tiltak man søker om (i dette tilfellet førtidspensjon), og kunne fratre innen tre måneder med mindre arbeidsgiver har behov for utsatt fratreden.

I den tid denne saken oppstod som søknad om førtidspensjon var direktivet med gyldighet fra 1 september 2000 grunnlagsdokumentet for virkemidlene. Ved siden av dette gjaldt de såkalte utfyllende retningslinjer, hvor det både i utgave II (dat FO 2 jan 01) og III (dat FO 11 juni 01) er anført kravet om å være kvalifisert og å kunne fratre innen tre måneder. De utfyllende retningslinjer er presiseringer og innskjerpelser av ulike forhold i tillegg til gjeldende direktiv, og slik sett også styrende for hvordan virkemidlene praktiseres. Det er videre anført at arbeidsgivers behov for utsatt fratreden ikke opphever kravet om at søkeren må være kvalifisert for søkt virkemiddel/fratreden innen tre måneder. Det vil si at uansett hvilke argumenter som nyttes ift behov hos arbeidsgiver, så må søkeren kunne fratre 3 måneder fra søknadsdato.

Kriteriene som forelå ved mottak av søknaden (nytt direktiv mvf 1 jan 02) er ikke vesentlig forskjellige fra vilkårene i de utfyllende retningslinjer, og slik sett er ikke søknaden underlagt strengere behandling.

Som det er gjengitt i sakens øvrige dokumenter, var ikke søkeren kvalifisert for tiltaket grunnet alder – dvs å kunne fratre innen tre måneder. Dette ville vært tilfelle selv om søknaden, som det er hevdet, ikke hadde blitt liggende i en skuff ved X.

3 Konklusjon

Det som den klagende part karakteriserer som byråkratisk svada er en gjengivelse av de retningslinjer som søknadene har vært forvaltet etter/forvaltes etter, og hvilket også annet personell er behandlet i samsvar med. Det er slik sett etter FO sin oppfatning ikke begått forskjellsbehandling, men ekstra vederlag er gitt i de tilfeller hvor kriteriene er oppfylt og da uavhengig av tjenestested og alder.

Det vil fortsatt være slik at overtallig personell kan søke virkemidler og tilstås disse såfremt kriteriene er oppfylt. Derfor vil det også være slik at kriteriene for å få en type virkemiddel ikke nødvendigvis gir automatisk rett til å få et annet. I denne sammenheng har den klagende part fått innvilget førtidspensjon som samsvarer med det tidspunkt fratreden er mulig, men ikke ekstra vederlag slik det er redegjort for i sakens øvrige dokumenter.»

Klageren har avgitt følgende ytterligere bemerkninger:

«A. Bakgrunn.

Det vises til kommentarer fra Forsvarets Overkommando vedrørende min klage over ikke å ha mottatt ekstra vederlag i forbindelse med min fratredelse ved fylte 60 år. Videre vises til mitt brev til Ombudsmannen med vedlegg i tidligere ref samt telefonsamtaler med Hr Egil H.Nilsen.

B. Drøfting.

1. Innledningsvis kan jeg ikke unnlate å vise til den rause holdning Forsvaret hadde til å dele ut tiltakspakker til alle som ønsket det nærmest uan-

sett behov og alder, for på denne måten frivillig å redusere antall ansatte. Når så omstillingen var kommet så langt at avdelinger skulle nedlegges og eldre lojalt personell måtte slutte, oppdaget man plutselig at pengesekken var i ferd med å ta slutt. Resultatet var innstramminger med direktiv på direktiv og etter min mening et lotteri om hvem som kunne få hva av økonomisk uttelling. FO syntes således å ha skaffet seg ryggdekning for sine handlemåter.

2. Refererte svar fra Forsvarets Overkommando inneholder ikke noen momenter fra tidligere avslag, kun etter min mening flere og intetsigende ord med referanser til mengder med direktiver i sakens anledning.
3. FO's tolkninger og direktiver er for så vidt uinteressante i denne sammenheng. Det som betyr noe i min sak er FORSVARETS (les Forsvarets Overkommando og X) handlemåter og forsømmelser.
4. Det som er av avgjørende betydning for meg er ikke hvordan FO tolker sine direktiver der og da. Jeg fulgte lojalt en oppfordring fra X om å søke avgang under forutsetning av at ekstra sluttvederlag ble gitt. På det tidspunkt jeg søkte var jeg ifølge X og slik jeg tolket direktivet berettiget til dette vederlag. Dette skulle også fremgå av vedlegg C og D i min ref. Når så X presterer å «glemme» min søknad inntil et nytt direktiv foreligger med ytterligere begrensninger, mister jeg altså en mulighet for hurtigsvarpremie.
5. Nevnte direktiv av 1. jan 02 (vedlegg C i FO's svar til Ombudsmannen) fremhever at muligheten til å få hurtigsvarpremie bl.a. begrenses ved «Fratreden prinsipielt snarest mulig og ikke senere enn tre måneder fra søknadsdato». Dette direktiv ble aldri gjort kjent for meg, slik at jeg kunne holde søknaden tilbake og søke senere. I stedet har X tilsynelatende i panikk sendt min søknad videre når den ble «funnet i en skuff». Altså uten selv å kjenne konsekvensen for meg av sin handling.
6. I svaret fra Forsvarets Overkommando savner jeg uttalelser om Xs rolle i denne saken. For det er etter min mening her kjernen ligger til FO's avslag. Det er denne avdelings handlemåter og forsømmelser som har fremtvunget den situasjon jeg nå befinner meg i.

C. Konklusjon

Etter min mening er det lite nytt av betydning i det svar som Forsvarets Overkommando gir Ombudsmannen. Hovedårsaken til avslaget om hurtigsvarpremie ligger etter min mening i handlemåter til FORSVARET som enhet, og kun i liten grad i FO's direktiver. For øvrig savner jeg kommentarer om Xs medvirkning i saken, både fra X og FO.

Jeg vil til slutt få takke Ombudsmannen for Forsvaret for at han tar denne saken for meg og for rask reaksjon.»

Ombudsmannens avsluttende brev til klageren lyder slik:

«Det vises til Deres brev datert 5. august 2002 og telefonsamtale 12. august 2002, hvoretter saken ble forelagt Forsvarets overkommando til uttalelse med vårt brev datert 14. august 2002.

Etter redegjørelsen i brev fra FO/P&Ø datert 3. september 2002 har vi mottatt ytterligere bemerkninger med Deres brev datert 1. oktober 2002.

Ombudsmannens oppgave består som kjent i å

vurdere på et nøytralt grunnlag om det er utøvet saksbehandlingsfeil med betydning for det påklagede vedtaket.

Fremførte klagepunkter blir vurdert i den utstrekning anførselene kan ha betydning for vedtaket.

Det sees at De mener hovedårsaken til avslaget på søknaden om ekstra vederlag, såkalt hurtigsvarpremie, skyldes at søknaden var bortkommet ved X, og at søknaden derfor ble behandlet etter strengere vilkår i forhold til gjeldende vilkår på søknadstidspunktet.

Deres søknad om førtidspensjon med virkning fra 31. juli 2002 sees datert 16. oktober 2001.

Med hensyn til gjeldende regelverk på den aktuelle tiden for tilståelse av hurtigsvarpremie, har FO/P&Ø vist til at De ikke kunne oppfylle vilkåret om adgang til å fratru innen 3 måneder etter søknadstidspunktet, idet De ville fylle 60 år først den 18. juli 2002.

Når det gjelder anførselen at søknaden var bortkommet ved X finnes grunn til å kommentere at ut-satt fremsendelsestidspunkt til januar 2002 var direkte overveiet av Xs stabssjef, jfr. fremlagt utskrift fra e-mail 20. november 2001, hvor det bl.a. fremgår at overveielser tok spesielt sikte på Xs tilrettelegging og senere anbefaling om at De burde innvilges hurtigsvarpremie.

I Xs brev til FO/P&Ø datert 9. januar 2002 sees

også anbefalt at De innvilges førtidspensjon og hurtigsvarpremie.

For X forelå på det aktuelle tidspunkt ingen grunn til å holde søknaden ytterligere tilbake, idet den spesielle ordningen styres av FO.

Muligheten til ekstra vederlag for rask fratreden er ingen generell ordning for statsansatte, men var forutsatt som et spesielt virkemiddel i Forsvarets interesse som på bestemte vilkår kunne vurderes i forbindelse med omstillingen i Forsvaret.

Forsvarets personell har således intet rettsmessig krav på å få innvilget en slik søknad.

De aktuelle regler synes korrekt beskrevet av FO, og det kan ikke sees at FO har basert avgjørelsen på noen feilaktige premisser med betydning for vedtaket.

Vi har imidlertid forståelse for at De fant grunn til å stille spørsmål om saksbehandlingen, ikke minst på bakgrunn av Deres forventninger etter kontakten med saksbehandler X.

Etter sakens foreliggende opplysninger og herunder gjeldende regelverk kan det imidlertid etter vårt syn ikke sees grunn til å rette kritikk mot FOs vedtak.»

BEFARINGER OG INFORMASJONSBesøg

Som nevnt under avsnittet «Innledning» foran i denne beretning har nemnda foretatt befarings ved flere tjenestesteder i løpet av 2002.

Nedenfor gjengis rapportene fra befaringene som tidligere er oversendt Forsvarsdepartementet og Forsvarets overkommando.

Befaring ved Stasjonsgruppe Banak

Stasjonssjefen, oberstløytnant Trond Gulbrandsen ønsket nemnda velkommen. Siste nemndsbefering på stasjonen var 27. april 1998.

I orienteringen for nemnda opplyste sjefen at omstillingen for Banak skulle være gjennomført innen 01.08.02.

Stasjonsgruppe Banak går over fra å være en selvstendig flystasjon til å være direkte underlagt Bodø Hovedflystasjon og er likestilt med gruppen på Bodø Hovedflystasjon.

Omstillingen representerer store utfordringer på personellsiden med overtallighet og oppsigelser.

Situasjonen for personellet føles usikker og har skapt stor frustrasjon.

Stasjonsgruppen skal i fremtiden ikke ha egne soldater. De siste soldatene ble dimittert før helga.

Avdelingen låner for tiden soldater som innehar vaktfunksjoner. Vaktfunksjonen vil bli organisert på annen måte fra sommeren.

Stasjonsgruppens hovedoppgave er i dag å støtte 2 redningshelikoptre i 330-skvadronen.

En annen svært interessant utfordring den senere tid har vært å tilrettelegge for øvelser av norske og utenlandske avdelinger (spesialkommandoer). Her viste aktiviteten økende tendens. Gulbrandsen understreket at så vel norske som utenlandske avdelinger ga uttrykk for å være svært tilfreds med arbeidet som stasjonsgruppen utfører.

Nemnda ble videre orientert om øvrige stasjoner og avdelingers virksomhet i Finnmark.

Nemnda ble også orientert om nåværende og fremtidig organisasjonskart for avdelingen.

Etter Stortingets vedtak om redningshelikopter-tjenesten 16.05.02 er 330 skvadronen på Banak «fredet» i 2 år. En begrunnelse for å flytte 330-skvadronen til Hammerfest er bl.a. fremtidig oljevirksomhet i forbindelse med Snøhvit-feltet. Det ble uttrykt sterk skepsis til om oljenæringen ville delta økonomisk i drift fra Hammerfest.

330-skvadronen har 30 års tjeneste fra Banak uten havari. Årsaken til dette er gode og erfarne medarbeidere med sterk faglig bakgrunn. Skvadronen har rundt 300 oppdrag pr. år. 75 – 80 prosent av oppdragene er over landområdet, resten over sjø.

Skvadronen har i samarbeid med Rednings-selskapet gjennomført sikkerhetsopplæring for fiskere.

Det har også vært samarbeid med Russland, bl.a. måling av radioaktivitet/intensitet.

Det ble opplyst at brann, rednings – og plasstjeneste nå er overtatt av Luftfartsverket. Dette medfører 22 stillinger, oppgaver Forsvaret tidligere løste med 13 ansatte.

Avdelingen uttrykte at man ikke hadde fått et tilfredsstillende samarbeid med Forsvarsbygg for vedlikehold av bygg og anlegg. Det eksisterer ikke vedlikeholdsprogram for 2002, dette kan kanskje skyldes avdelingens usikre fremtid. Når det for øvrig gjelder vedlikehold er forholdene med luft/varme særlig dårlig i befalsboligene, her burde det kunne legges til rette for et formalisert samarbeid/oppfølging.

Avdelingen opplyste også at man nå betaler leie for bygningene til Forsvarsbygg, og at en del av bygningene er i begrenset bruk. Det betales også leie for hangarene.

Oberstløytnant Gulbrandsen uttrykte tilfredshet med garderobeanleggene som ble tatt i bruk 05.12.01.

Utbedring av garderobeanleggene ble tatt opp av nemnda under beferingen i 1998.

Det ble til slutt opplyst at personellet er meget motivert og viser god dugnadsånd for å få tiltak gjennomført. Avdelingen har ingen disiplinære problem, heller ikke problem med narkotika.

Befaring ved Finnmark regiment, Garnisonen i Porsanger

Sjef Finnmark regiment, oberst Drivenes ønsket nemnda velkommen. Han opplyste at Finnmark regiment vil bli nedlagt 13. juni 2002. Garnisonen i Porsanger skal videreføres som en selvstendig regnskapsførende enhet og drive med regionale støttefunksjoner.

Finnmark fylke er 50.000 kvadratkilometer (større enn Danmark), og har en grense mot Russland på 196 km. Fylket har 12 flyplasser. Porsanger kommune er med sine 4.900 kvadratkilometer landets 3. største og har ca 4.500 innbyggere. Forsvaret har hatt sterk fokus på miljø og bruk av naturen, og er for øvrig informasjonskanal og har god kontakt med politiske myndigheter som sameting, departement, fylke osv.

Fremtiden for garnisonen vil være oppgavene med Porsanger Jegerbataljon/Div 6, reorganisering av forvaltningen, kurs for utskrevet befal i HV fra

01.08.02, mannskapsutdanning for HV fra 01.08–05 (360x2), regional vognførerutdanning fra 01.07.02, samt drift av Porsanger Tekniske verksted og Halkavarre- og Porsangmoen skyte- og øvingsfelt. For øvrig er Forsvarets Logistikkorganisasjon og Forsvarsbygg etablert i leiren.

Garnisonen i Porsanger vil etter regimentssjefens oppfatning være en krumtapp i forsvaret i Finnmark, og vil med sine skyte- og øvingsfelt kunne drive som et treningscenter både for nasjonale avdelinger som Hærens Jegerkommando, DIV 6 og JAAT, og drive med deployeringstrening før innsetting i internasjonale operasjoner. Både politiet og Kystjegerkommandoen er brukere av treningscenteret. Den senere tid har det også vært en sterk vekst i oppgavene med alliert trening.

Halkavarre skytefelt

Her er det hyppig kontakt med landbrukspolitikere, og det er konflikt med reindrift og sauehold.

Spørsmål knyttet til missilbanen er drøftet i møte mellom avdelingen og statssekretær Heløe.

Området/sikkerhetsområdet må utvides. Selve målområdet er 0,72 kvadratkilometer, her kan 36 presisjonsstyrte bomber komme innenfor et så lite nedslagsfelt som 9 kvadratmeter. Området rehabiliteres kontinuerlig med algenat, et middel som ikke har innvirkning på beite/vannkvalitet. Rehabilitering skjer i samarbeid med Miljøverndepartementet.

Porsanger Jegerbataljon

Avdelingens primæroppgave er å bekjempe mål «på dypet», sekundært informasjonsinnhenting «på dypet» for å fremskaffe beslutningsgrunnlag for sjefen.

Styrken blir sterkt redusert fra 231 til 143 befal, korporaler og menige, noe som vil sette avdelingen kompetansemessig tilbake med 3 – 4 år.

Bataljonen skal være i stand til å rykke frem 200 kilometer foran egne fremste avdelinger.

Driften er lagt opp med 11 måneders tjeneste, deretter er det ferieavvikling og klargjøring for nytt innrykk. Det legges opp til mange øvelser, til sammen 53 døgn i felt. Utdanningen legger vekt på individualisering og mestring, og man blir godkjent jeger etter å ha bestått 7 forskjellige øvelser. Avdelingen deltar også i materiellutprøving av vinterutstyr.

Avdelingen får tildeling av soldater fra Vernepliktsverket etter spesielle kriterier. Det er spesielle krav til kjøreferdigheter (snøscooter og bil). En god del mannskaper uttrykker på sesjonen ønske om å komme til avdelingen.

40 % av soldatene som stiller første fremmøtedag oppfyller ikke kravene til å bli jeger, mange av disse overføres til garnisonstroppen.

Porsanger tekniske verksted

Oppgaver og ansvar omfatter bl.a. vedlikehold av

materiell, faglig støtte til utdanning/øving og annen virksomhet ved GP og GSV, utdanning av mekanikere for LTK-materiell i hæren, utdanning av vernepliktig teknisk befal – føre frem til fagbrev, vedlikehold av mobiliseringslagret materiell, omstrukturering og avhending av materiell, vedlikehold av materiell for HV 17 og HV 18, støtte til nasjonal og alliert trening i Halkavarre skytefelt og støtte til det sivile samfunn ved særlige behov. Sivilt personell er mob-disponert ved avdelingen. Antall refselsler har økt fra året 2000 til 2001.

Nemnda fikk også en orientering om bostønader, sosial stønad, forsørgertillegg, sosiale lån etc.

Representanter fra de ansatte ga uttrykk for at omstillingsprosessen var langvarig og bar preg av seigpining da de siden 1995 hadde fått signaler om at avdelingen var nedleggingstruet. Statssekretær Heløes besøk hadde gitt dem grunn til optimisme. Det ble videre fra de ansatte gitt uttrykk for at Hærstabens oppfølging ikke alltid var i tråd med de ansattes oppfatning av Stortingets intensjoner. Det ble også uttalt at kommando- og informasjonslinjene var kompliserte, og de ansatte mente at Hærstaben ikke syntes å kjenne godt nok til garnisonens oppgaver. Samarbeidet lokalt fungerte, ifølge de ansatte, svært godt, mens de derimot følte at folk i Hærstaben arbeidet for å legge ned Garnisonen. De ansatte stilte seg tvilende til om de ville få et tilstrekkelig antall HV-soldater når Heistadmoen nå var kommet inn i tillegg til Værnes.

Nemnda kan ikke ta stilling til disse synspunktene men tar dem likevel med som en del av befaringsrapporten. Sykefraværet blant befal er svært lavt.

Soldatenes tillitsmenn viste til at transporten med Herkules fra Lakselv til Oslo ofte hadde så sen avgang at det oppsto problemer med off. transport videre. Mange hadde ti timers reisetid før de ankom hjemstedet ved permisjonsreiser. Tillitsmennene ønsket tidligere avgang fra Banak og mer bruk av charter. Tillitsmennene var også misfornøyd med standarden på kaserne Rokka som bør rehabiliteres. Golvet i idrettshallen var også ubrukelig. Vaktssoldatene mente deres tjeneste var ensformig, og det ble også klaget på manglende skytetrening.

Det ble gitt uttrykk for at det var godt miljø i soldatflokkene og at samarbeidet mellom soldatene og befalet var godt.

Befaring ved Garnisonen i Sør-Varanger

Sjef GSV, oberstløytnant Einar Johnsen orienterte om avdelingens hovedoppgaver, herunder om Schengen-avtalens betydning for avdelingens aktivitet langs grensen. Hovedoppgaven er håndhevelse av norsk suverenitet langs 196 km grenselinje mot Russland. Personell som krysser grensen ulovlig blir anholdt inntil politi ankommer. Det er bare en «håndfull» grensekrenkelses, de fleste er nordmenn på fisketur.

Avdelingen har soldatinntak i januar og juli. Grunnopplæringen går over 4 uker. Deretter legges det opp til grensevakt basert på frivillighet. Soldatene gjennomgår fysiske og medisinske tester og må gjennom sikkerhetsklarering etter Forsvarets krav. Deretter starter en grunnleggende jegerperiode over 5 måneder, samt 6 mnd grensetjeneste.

Soldater som ikke er kvalifisert for grensetjeneste går til garnisonskompaniet for 11 måneders tjeneste.

Avdelingen har bra dekning til militære stillinger men sliter litt med noen få stillinger i stab. Avdelingen har pr i dag 77 befalsstillinger og et ønske om 19 nye stillinger i revidert OPL/F.

Avdelingen har 26 sivile stillinger, og har gode erfaringer med godt motivert personell ved å konvertere stillinger fra militære til sivile. Tilknytningen til regional støttefunksjon RSF (FLO) ble betraktet med usikkerhet.

Tilgangen på egnete soldater er ikke tilfredsstillende. Etter 1 uke ble 120 av 350 soldater hjemsendt. Januarkontingenten hadde et gjennomsnittlig frafall på 50 % mens frafallet for julikontingenten var 20 %.

Resultatet av frafallet var at det ble nødvendig med verving av tidligere soldater for å kunne gjennomføre oppdraget (66 grenaderer, kostnad 25 mill). Tilgangen på vervede var tilfredsstillende.

Avdelingen har fått nytt radarutstyr og vil få 6 nye båter i Pasvik-flotiljen i løpet av året.

Avdelingens ønsker for fremtiden går på god støtte taktisk og forsyningsmessig. Det er også ønskelig å få etablert en sanitetstropp, to mobile kompanier og en Ing/ABC-tropp (det er 150 russiske atomubåter i nord, samt problemer med økologiske utslipp fra Russland).

Avdelingen er avhengig av moderne teknologi, økt volum på materiell, bedre utnyttelse av 339-skvadronen, et godt samarbeid med politiet, vektlegging av miljøvern og god kvalitet og kvantitet på personellsiden.

Under møtet med soldatenes tillitsmenn ble det

opplyst at forholdet mellom befal og menige var meget godt. Garnisonskompaniets tillitsmenn fremholdt at de hadde en jobb å utføre, og at befalet ble betraktet som kolleger. Velferdstjenesten i leiren ble beskrevet som meget bra. HTV er aktiv medspiller i arbeidet med velferdsbudsjettet. VO-tilbudene benyttes helst i 2. halvår grunnet tidsproblemer med tjenestebelastning. Tillitsmennene mente at flyreisetiden av og til kunne være lang, enten via Trondheim eller via Tromsø der ventetiden kunne bli lang. Ønsket var flere direkte reiser.

Under befaringen i leiren ble den nyoppusete sykestuen besøkt. Her finnes en lege (som har 600 konsultasjoner i gjennomsnitt pr. år). I tillegg finnes en tannlege, en sykepleier og en sekretær. Velferdsbygget med svømmehall, velferdskontor, VO-kontor, kinosal, kantine, datarom, kapell/prestekontor, sveiseverksted, fotorom, avisredaksjon etc fungerer meget tilfredsstillende. Idrettshall er under bygging.

Nemnda besøkte også grensestasjon Storskog der grensekommisær Trømborg informerte om grensekommisærens oppdrag og gjøremål, videre om samarbeidet med Russlands grensekommisær med regelmessige grensekommisærmøter, assistentmøter og daglig telefonkontakt. Biltrafikken over grensen er økende, ca. 31.500 kjøretøy i 2001.

Nemnda besøkte også grensekompaniets stasjon Svanvik, fikk orienteringer og hadde samtaler med mannskapene.

Under samtaler med offiserer og menige fremkom misnøye med kvaliteten på utlevert personlig utrustning sammenlignet med utstyr utlevert ved GP. Det ble opplyst at utstyr for «soldat 2000» var underveis, noe det er behov for ut fra avdelingens spesielle oppdrag. Det ble opplyst at noen av befalet og enkelte soldater for egen regning hadde kjøpt spesialstøvler.

Når det gjelder anlegg ble det opplyst fra sjefen at de 6 grensestasjonene trenger flere forlegningsrom. I hovedleiren er det behov for et nytt forvaltningsbygg samt et nytt vaktlokale inkl. brann- og MP-stasjon.

Oslo i februar 2003

Dagfinn Hjertenes

Marie Brenden

Ivar Johansen

Rune Kristiansen

Karen Margrethe Mjelde

Gretha Evelin Thuen

Inge Wold

Egil H. Nilsen

Vedlegg

INSTRUKS FOR FORSVARETS OMBUDSMANNSNEMND

(Stortingsvedtak 21. april 1952, jfr. Innst. S. nr. 56 for 1952, med endringer ved stortingsvedtak av 9. april 1956, hvorav antall medlemmer i nemnda ble økt fra 5 til 7 (instr. § 2) og endringer ved stortingsvedtak av 12. juni 1989, jfr. Innst. S. nr. 189 (1988–89) og stortingsvedtak av 14. juni 2000, jfr. Innst. S. nr. 234 (1999–2000).

§ 1.

Ombudsmannsnemnda skal bidra til å sikre de almenmenneskelige rettigheter for Forsvarets personell og ved sitt arbeid også søke å medvirke til å effektivisere Forsvaret.

§ 2.

Ombudsmannsnemnda består av 7 medlemmer som velges av Stortinget for 4 år ad gangen. Et av medlemmene velges som formann og benevnes Ombudsmannen for Forsvaret. Ombudsmannen er årslønnet. Lønnen fastsettes av Stortinget. De øvrige medlemmer tilkommer godtgjørelse etter komitéregulativet.

§ 3.

Nemndas oppgave er:

- a) å behandle spørsmål som reises av tillitsmannsutvalg eller personell vedrørende tjenestetidens utnyttelse og mannskapenes forhold under tjenesten, så som mannskapenes økonomiske og sosiale rettigheter, videre spørsmål som angår undervisnings- og velferdsarbeid, kantinevirksomhet, pensjoner, utrustning, bekledning, kosthold og husrom.
- b) behandle henvendelser fra tjenestemenn i Forsvaret når de ikke ifølge annen bestemmelse skal sendes tjenestevei.

§ 4.

Tillitsmannsutvalget og personell i Forsvaret kan rette henvendelser til Ombudsmannen utenom den regulære tjenestevei, med de innskrenkninger som er nevnt ovenfor, § 3, bokstav b.

§ 5.

De saker som skal behandles, forberedes og forelegges i alminnelighet av Ombudsmannen. Medlemmene kan hver for seg eller i felleskap legge frem eller kreve lagt frem saker til drøfting. Nemnda kan av Stortinget, Stortingets forsvarskomiteé, Forsvarsministeren eller Forsvarssjefen (FO) forelegges saker

til uttalelse. Henvendelser til Ombudsmannen i saker som er nevnt under § 3, bokstav a og b, forelegges nemnda bare i den utstrekning de er av prinsipiell karakter eller har almen interesse. Sakene søker Ombudsmannen løst ved direkte kontakt med de myndigheter som han anser nærmest til å ta seg av dem. I samband med saker som forelegges ham, har Ombudsmannen rett til å søke opplysninger hvor som helst i Forsvaret, hvor sikkerhetsmessige hensyn ikke forbyr det.

§ 6.

Ved utgangen av hvert år sender ombudsmannsnemnda rapport over sin virksomhet til Stortinget. Gjenpart av rapporten sendes Forsvarsdepartementet. Nemnda kan også når den finner det ønskelig, sende rapport til Stortinget om enkelte saker i årets løp. I den utstrekning nemnda finner det påkrevet, forelegger den de resultater som den ved inspeksjon eller ved studium er kommet frem til, for Forsvarsministeren i form av rapport.

§ 7.

Nemnda holder sine møter så ofte det er behov for det.

§ 8.

Dokumenter fra Ombudsmannsnemnda utferdiges gjennom nemndas formann og på ombudsmannens brevark.

Ombudsmannsnemndas/Ombudsmannens saksdokumenter er offentlige. Ombudsmannen avgjør likevel med endelig virkning om et dokument skal unntas fra offentlighet ut fra prinsippene i offentlighetsloven eller ut fra særlige hensyn som gjør seg gjeldende for nemndas og ombudsmannens virksomhet.

Dokumenter som gjelder ombudsmannsnemndas/ombudsmannens budsjett eller interne administrasjon kan unntas fra offentlighet. Møteprotokoller for nemnda og dokumenter som utveksles mellom administrasjonen og en tilsatt er ikke offentlige.

Saker som gjelder dokumentoffentlighet hos ombudsmannsnemnda behandles og avgjøres hos ombudsmannen.

Med ombudsmannens saksdokumenter menes korrespondanse mellom ombudsmannen og borgen og mellom ombudsmannen og forvaltningen. Dokumenter som forelå under forvaltningens behandling av saken, er ikke offentlige hos ombudsmannen.

Ombudsmannen har taushetsplikt i samme utstrekning som forvaltningen. Den samme taushetsplikt påhviler ombudsmannens medlemmer og ombudsmannens personale.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten.

Ombudsmannen fører journal etter arkivlovens mønster.